

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
CLERICO *18.*
DEBITORE

QVAM
DEO T. O. M. ANNVENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE MARCHIONE

BRANDENBURG. RELIQA

IN REGIA FRIDERICIANA

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
MODERANTE

DN. IVSTO HENNING. BOEHMERO

ICTO, COMITE PALAT. CAESAR. REGIAE MAI. BORVSS.

CONSILIARIO AVLICO ET PROFESSORE IVRIS ORDIN.

PRO GRADV DOCTORALI

SVMMISQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRI-

VILEGIIS RITE CAPESSENDIS

AD DIEM XXX. NOVEMBR. MDCCXV.

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISIONI SVBMITTIT

AVCTOR

IACOBVS ECK

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBVRGICAE

TYPIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI ACAD. ET SENAT. TYPOGR.

RECUSA MDCCXXXV.

(14)

L. B. S.

*S*olue, quod debes, æquissima vox est, ipso iure gentium commendata, recte ait SENECA de benef. L. III. c. 14. Quid mirum inde; clericis, ex contractu alioque negotio licito debitoribus, eandem sapissime cantilenam creditores occinuisse? Non enim in ea vivimus amplius ætate, vbi (vbi tempore Regis SALOMONIS illud contigisse testantur sacræ literæ 1. Regum cap. 10. vs. 27.) *argentum redditum est, ut lapides*; cum potius, & clericos, & laicos durissimo paupertatis iugo oppressos lugere, nostrumque ævum verissime in tempora sæculi ferrei poetarum incidisse, experientia næ nimium! comprobet. Aequissimum inde reuera fuit, quod miseris debitoribus diuersimode a legibus & doctoribus

ribus solamen præstitum sit: ne scilicet afflictis adderetur afflictio, auarique creditores inde malitiæ suæ promouendæ occasionem arriperent. Idcirco eadem in legibus Imperii passim, præsertim vero in *Rec. nouiss. 1654. §. Nachdem auch in dem Friedens-Schluß. & Instrum. pac. Westphal. art. VIII. §. de indaganda*, repetita videntur. Sed vtut hæc in genere expedita, & clericis & laicis communia sint; maxima tamen, circa iura & priuilegia *clerici debitoris* determinanda, enascitur difficultas; adeo vt, consideratis mire variantibus Dd. opinionibus & eorum nimio quandoque partium studio, hic merito vetus illud dictærium applicetur: *hic Rhodus, hic salta*. Ideo est, quod in præsentī dissertatione inaugurali in veram *clerici debitoris* indolem, eiusque peculiaria iura & immunitates, (quatenus ex iure, tam ciuili quam canonico, probari queunt, ac nostrarum ecclesiarum statui conformia sunt) inquirere constituerim. In quo assequendo, vtrum bene, an male steterim, tui erit B. L. iudicare. Iudicium vero ab affectibus & studio partium vacuum exopto, quo casu mihi firmissime polliceor, fore, vt veritati assensum præbens, mecum eandem vltèrius promouere cupias. Vale.

DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS
DE
CLERICO DEBITORE

Caput I. præliminare.

*De origine & progressu præroga-
tiuarum clericalium.*

§. I.

Quemadmodum plerisque quondam gentibus maxima cultus diuini reuerentia: ita & sacerdotum, qui huius inprimis curam gerebant, peculiaris inde existimatio. Quæ etiam si alibi maior, alibi minor, ubique tamen insignis existit a). Quando enim sacerdotes, singulare cum Diis Autoritas sacerdotum apud gentiles maximis abusus ansam præbuit.

§. I. a) Apud *Vandalos* tanto in honore sacerdotes fuisse, ut regibus æquipararentur, obseruat HELMOLD. L. 1. c. 6. & 37. & L. 2. c. 2. In specie apud *Vandalos*. Apud *Aegyptios* secundum a rege obtinebant locum. DIODORVS Sicul. Aegyptios. L. 1. c. 73. *Romani* vero præcipue summa veneratione sacerdotes suos Romanos. persecuti fuere. Cuius rei locupletissimum adfert testimonium *lex Auguralis*, quæ extat apud CICER. L. 2. de LL. huiusmodi: *Interpretes hinc ipsi imperantis sac-*
Iouis optimi maximi, publici augures signis & auspiciis postea vidento: perantes sacerdotium as-
disciplinam tenento: sacerdotes vineta, virgetaque, & salutem populi auguranto, quique agent rem duelli, quique popolare auspiciu præmonento: sumserunt.
oblique obtemperanto: diuorumque iras prouidento, iisque parento: coeli-que fulgura regionibus ratis temperanto: urbemque, & agros, & templa liberata, & effata habento: quæque augur iniusta, nefasta, vitiosa, dira dixerit, irrita, infectaque sunt: quique non paruerit, capitale esto. De moribus aliarum gentium vid. CLUVER. L. 1. Antiqu. German. c. 24. ALEX. ab ALEX. Gen. Dier. L. 2. c. 8. ut & in specie de maioribus nostris ARNKIEL.

commercium sibi intercedere simulantes, quæ Deorum esset voluntas, sæpius monerent, rudior plebecula, *specioso pietatis colore* capta, ab ipsorum potius quam ducum nutu pendere maluit. Vnde etiam priuatas suas altercationes illorum arbitrio, tanquam æquiori, sæpius submittebant b). Eisdem denique sacerdotibus Deos aut fauentes, aut iratos *pro lubitu* præstantibus res illuc peruenit, ut expediendis maxime arduis reipublicæ negotiis sacrificuli tantum non omne momentum afferrent, nec quid tuto sine eis agi, aut intermitti posse, persuasum esset c). Quamobrem vltimatissimum esse cœpit, ut

Cimbrische Heyden-Religion. c. 32. Add. DVAREN. Comment. de Sacr. eccl. min. L. 7. c. 10. p. 386.

Apud Gallos.

b) De Gallis testatur IULIVS CAESAR *de bello Gall. lib. 6.* apud eos iudicia a Druidibus exercita fuisse.

Pontifices apud Romanos omnia fere poterant.

c) Apud Romanos *pontificum auctoritas* illud testatur, quæ certe maxima in plerisque, etiam civilibus, causis cerni potuit. vid. ALEX. *ab ALEX. alleg. 1.* Vnde CIC. *in Orat. pro domo sua* pontifices ita alloquitur: *Cum multa diuinitus pontificibus a maioribus nostris inuenta atque instituta sunt, tum nihil præclarior, quam quod vos eosdem, & religionibus Deorum immortalium, & summa Reip. præesse voluerunt, ut amplissimi & clarissimi ciues rempublicam bene gerendo, pontifices religionem sapienter administrando, rempublicam conseruarent. Quod si vlllo tempore magna causa in sacerdotum populi Romani iudicio ac potestate versata est: hæc profecto tantæ est, ut OMNIS REIPUBLICAE DIGNITAS, OMNIUM SALVS, VITA, LIBERTAS, ARAE, FOCI, DII PENATES, BONA FORTUNAE, DOMICILIA, VESTRAE SAPIENTIAE, FIDEI, POTESTATIQUE COMMISSA & credita esse videantur, vid. ROSIN. Antiq. Ro-*

Idem in Rep. Iudaica, sed alia ex ratione, obtinuit.

man. L. III. c. 22. Non infringunt dicta, quod sacerdotes in Rep. Iudaica æque magnam circa administrationem Reip. potestatem habuerint: quoniam hanc rempublicam Deus peculiari prorsus ratione per sacerdotes dirigebat, qui vice sua iudicia legis exercerent, ita ut necessario

ad

vt ipsi summi imperantes eminentissimo sacerdotii munere defungerentur d), atque hoc modo, quod, vt principes, obtinere non poterant, tanquam voluntatis diuinæ interpretes metu Numinis a populo consequerentur.

§. II. Si ergo apud ethnicos sacerdotalis dignitas tanti semper habita fuit, quid mirum, in primitiua Christianorum ecclesia verbi diuini ministros singulari non minus veneratione exceptos fuisse? Ex quo enim ius docendi & sacramenta administrandi *ordinis gratia* eis speciatim demandatum fuerat e), veteris sacerdotii simulacrum pedetentim referre cœperunt, pristinam, si non maiorem, illius potestatem reducere anhelantes f). Accedebat opinio

Inde clerico-
rum veneratione
apud Christianos,

ad expedienda negotia ciuilia concurrere debuerint. vid. Excell. DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. Cap. XIII. §. 1. & c.* Conf. ARNKIEL. *c. l. §. 20.*

d) NUMA POMPILIUS eius rei apud Romanos autor fuit. vid. ROSIN. *Exempla re- d. l.* Aliud illustre exemplum exhibet *Melchisedec*, Rex Schalemi, qui dicitur fuisse *sacerdos Deo forti, excelso*. GENES. XIV. v. 18. AVGVSTVS quoque aliique insequentes Imperatores nec pontificium munus recusarunt, vti ex numismatibus, SVETONIO, TACITO, aliisque autoribus constat. vid. ZOSIMVS in *Gratian. & Theodos. fol. 761.* SELDENVS de *Synedr. L. 1. cap. 10.* Aegyptios quondam non nisi ex sacerdotibus sibi regem elegisse obseruat ex ROSSEO P. XV. de *Relig. mund. q. penult. p. 682.* ARNKIEL. *d. l. §. 6.* Conf. GVTHERVVS de *vet. iur. pontif.* SAMVEL PITISCVS in *Lexic. antiq. Roman. voc. Pontifex maximus, & voce sacerdos.*

Exempla regum, qui sacerdotii munere quoque inclaruere,

§. II. e) HILARIUS in *Comment. ad Ephes. IV.* vid. DN. BOEHMER in *iur. Eccl. L. I. tit. XXXII. §. 29.*

f) Quantum opinio de continuato hoc sacerdotio Christianæ ecclesiæ Verus sacerdamnum dederit, vix dici potest. Inde enim *independentia cleri*, eiusque dotium Christianis haud exorbitans dignitas, excellentiaque inprimis deductæ. Conf. omnino ANDR. de SAVSSAY in *panoplia sacerdotali, seu de venerando sacerdot. habitu, eorum multiplici munere ac officio in ecclesia Dei.* DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. c. XIII.* VITRINGA de *synagog. in prolegom. p. 69. vbi seq. p. 70. elegan-*

pietatis præ-
sumptione
captos.

nio pietatis, sanctitatis & integritatis morum, qua præ cæteris inclaruerunt, ut laici se lubentes illorum directioni submiserint. Vnde tum lugente adhuc sub Imperatoribus ethnicis ecclesia, tum sub christianis Imperatoribus florente, ad controuersias inter priuatos exortas componendas iudicia ecclesiastica g) exercebant; quo ipso insignis accessio ad eorum autoritatem fiebat, illorumque ambitio commodiorem se exserendi occasionem nanciscebatur h).

§. III.

eleganter tradit, quatenus sacerdotum nomen clericis Christianis accommodari possit. Add. ZIEGLER. *de episcop. Lib. I. cap. I. §. 5. & seq.*

Origo iudicio-
rum ecclesia-
sticorum.

g) De quibus NICEPHORVS *Lib. VI. Histor. eccles. c. 46.* hanc in modum loquitur: *Cum odia & contentiones gliscerent inter eos, in quibus minime oportebat, indignumque videretur omnibus, Christianos coram ethnicis litigare, moniti sunt, ut relicto paganorum foro paterno præsulum iudicio acquiescerent.* Idem iam modo PAVLVS *I. Cor. VI. v. 1.* Corinthiis inculcarat, cuius rei seriem peculiari dissertatione explicuit SAM. BASNAGE *de eccles. tribunali.* Conf. etiam DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. cap. IV. §. 5 -- 9. & cap. XX. EIVSD. dissert. iur. eccl. antiq. tertia ad Plin. SEC. DN. LVDOVICI Consistorial-Proceß cap. I. §. 16. NÆVII Priester-Recht cap. VI. §. 4. ZIEGL. alleg. tr. L. III. c. 30. §. XXV. -- XXXIII.*

Ambitio cle-
ricorum.

h) Ab hoc enim inprimis tempore dignitatem suam regiam longe exsuperare, clerici contenderunt. Hinc est, quod AVCTOR *Epist. ad Smyrneos*, (quæ IGNATII nomine circumfertur, sed ab humilitate huius sanctissimi viri aliena videtur) scribat: *Honora, fili, Deum & regem. Ego vero dico, honora Deum, ut omnium autorem & dominum, episcopum autem ut principem sacerdotum, imaginem Dei referentem; Dei quidem propter principatum; Christi vero propter sacerdotium.* ET CHRYSOST. *Homil. III. in cap. VI. Esaie* ita loquitur: *Si vis videre, quantum absit rex a sacerdote, expende modum potestatis utrique traditæ, & videbis sacerdotem multo sublimius rege sedentem: admirandus videtur thronus regius, sed rerum terrenarum administrationem sortitus est; sacerdotis thronus in cælo collocatus, de cælestibus negotiis habet pronuntiandi autoritatem.* Alia loca, quæ huc spectant, adducit DN. BOEHMER. *in iur. eccles. Protest. L. I. tit. XXXI. de Off. Iud. Ord. §. 31.*

§. III. i)

§. III. Quanquam vero, CONSTANTINO M. sese fi-
dei Christianæ adiungente, ecclesia sub tutela secularis im-
perii esse cœpisset, ideoque clericorum status plurimum
fuiſſet immutandus; cum nimirum nulla iam amplius ad-
eſſet neceſſitas, episcoporum arbitrio omnia in eccleſiaſti-
cis permittendi, ubi principes ipſi ſummam eccleſiæ curam
gerere poterant i): Attamen Conſtantine, eiusque ſuc-
ceſſores Chriſtiani, nimio religionis favore, aut potius ra-
tionibus politicis ad id inducti, clericorum directioni ple-
rasque res eccleſiaſticas reliquere k); illos præterea inſigni-
bus privilegiis, multaue præ laicis prærogatiua donan-
tes l). Neque animaduertebant, quantum aliquando
reipublicæ, imo & ſucceſſoribus ſuis detrimentum ex
tali conniuentia, totque cum clero communicatis iuri-
bus & privilegiis exoriturum eſſet m). Siquidem
inde

Imp. Chriſti-
ni clericis plu-
ra conceſſe-
runt privile-
gia.

Quibus clerici
deinde in præ-
iudicium
Imp. abuſi
fuerunt.

§. III. i) Vid. DN. BOEHMER *alleg. l. §. 31.*

k) Primo enim *puncta fidei controuerſa* eccleſiaſticis examinanda
& decidenda commiſerunt; 2) nimia præterea *in matrimonialibus* & ex
communicatione ipſis conceſſa poteſtas; 3) *epiſcopalis* denique *audientia* in
uſu remanſit, quæ iuriſdictioni eccleſiaſticæ deinde anſam dedit. Vid.
PVFFENDORFF. *Einleitung zur Hiſtorie. Tom. 1. Cap. XVIII. §. 12. &c.*

Quid clerici
ſub primis
Chriſtianis
Imp. potue-
runt.

l) Exſtant huius rei plurima in codice repetitæ prælectionis veſti-
gia, quæ ſeparatim conſignauit CORVINVS ABELDEREN in libro, cui titu-
lus, *Iuſtinianus Catholicus*. Add. ZIEGLER. *de Epiſcop. Lib. III. cap. 30.*
§. XXXIV. &c.

m) Inde eſt, quod Imperatores Chriſtiani, in primis vero CON-
STANTINVS M. apud plurimos ob intempeſtiuam, & nimiam liberalita-
tem ſuam male audiant. CONSTANTINVM M. enim independentiæ cleri-
corum fundamenta poſuiſſe volunt, quando eos in Concilio Nicæno ita
allocutus eſt: *Deus conſtituit vos ſacerdotes. Vos a nemine iudicari po-
teſtis, quia ſolius Dei iudicio reſeruamini, dii etenim vocati eſtis, & id circo
non poteſtis ab hominibus iudicari.* Enim vero in hoc puncto Cæſarem

Conſtantine
M. indepen-
dentiæ cleri-
corum funda-
menta iecit.

inde n) hic occasionem arripuit, potentiae suae limites latius extendendi, ipsorumque Imperatorum, benefactorum suorum, iura collabefactandi: quamvis summa rerum nihilo minus penes Imperatores salua adhuc remanserit. o)

Quod quidem
plerique ege-
runt.

§. IV. Sicuti vero ambitio hominum nullis sese constringi terminis patitur; ita illud corrupta iam ecclesia, praecipue in clero animaduvertere licuit. Imperantes enim ubi iura

excusationem mereri, aliis persuasum est, PVFFEND. *alleg. cap. XVIII. §. 12.* Sed vid. illustr. DN. THOMASIVS in *Obseruat. ibid. Conf. c. continua 5. & c. sacerdotibus 41. C. XI. Qu. 1. Item c. futurorum. 15. C. XII. Qu. 1. ZIEGLER. cit. cap. 30. §. XLI.*

Nimia cleri-
corum benefi-
cia hierar-
chiam pepe-
rerunt.

n) Florentissimis enim rebus conuersa fuere in amplissimas dignitates ecclesiae ministeria, factique ad hierarchiarum imperium & honorum aucupia gradus, postquam accensa & continuata cupiditas largo ubereque prouentu ex profusionibus immodicis principum, & prodiga credulitate fuerat. SPANHEIM de christianismo degenerare. Ea de causa clericos, ut ingratos, accusat MONZAMBANO de Stat. Imp. Germ. Cap. III. §. 12. inquit: Enimvero, procul id genus hominum Imperii in alios auidissimum, caterorum in se potestatem agerrime suevit ferre; ita hoc unum ad perfectam felicitatem deesse videbatur, quod in imperatoris manu foret, tam luculenta beneficia distribuere, cui eam ob causam peculiariter obstricti cogebantur viuere. Ni sanctissimi ordinis reuerentia obstaret, improbiissimos mortalium dicerem, qui munificentia imperatorum, uti euentus ostendit, valde inconsulta, ad destruendum fastigium imperatorium sunt abusi. Nec libertate dignum putauerim, qui manu missorem in patroni locum colere aspernatur. Conf. etiam DN. BOEHMER. *obseru. sel. ad P. de Marca de C. 8. & I. lib. IV. C. 2. §. 1. p. 96.*

o) Huc pertinet elegans locus apud GEBHARD. THEODOR. MEYER. *histor. relat. de canon. collect. §. 2. ubi ita: Ex quo ecclesia sub Christianis imperatoribus hospitari, & iam sub Constantini imperio respirare & c. cepit, nescio, qui factum, ut luxus & superbia, vanitates & defectus, alii eam infestarint, & mirum quantum vexarint. Praui isti mores multa de rebus canonicis peperere decreta, & sanctiones, quarum magna pars a synodis au-*
tori-

iura sua admodum negligenter penitus fere dimiserant, plebs autem incauta in clericorum partes facile secesserat, episcopi tandem se supra reges & principes extollere an- nisi sunt p). Inter hos post longas altercationes episcopus Romanus primatum q) demum obtinuit, & ultra fines sa- cerdo-

In primis vero episcopus Ro- manus.

toritatem canonicam, ab IMPERATORIBVS VIM LEGVM obtinuisse legitur.

§. IV. p) DN. BOEHMER in I. E. Diff. praelim. §. XVI. alibique pas- fim. De temporibus Cyrilli conquerens SOCRATES lib. VII. histor. ec- cles. c. 7. ait: *Ex eo tempore episcopos Alexandrinos sacerdotalem gradum atque ordinem supergressos, principatum quendam obtinere, & pro imperio agere cœpisse.* ARCADIVM imperatorem INNOCENTIUS P. R. a sacra communione commouit, quia censenserat, ut Ioannes Chrysost. a sua sede pelleretur can. duo sunt 10. distinct. 96. AMBROS. quoque Valenti- niano Iun. satis audacter obicere non erubuit: *independenter iuris- dictionem se tenere; imo in causis fidei episcopos solere de imperatoribus, non imperatores de episcopis iudicare,* prout ex epistol. eius ad dictum impera- torem patet. Quæ sequioribus temporibus imperatores a pontificibus per- pessi, omnes eius ævi historici referunt, vid. etiam infr. §. V. in not. lit. h.

Episcopi Im- perium secu- laris potestatis recusant, po- tius ipsimet regnare cu- piunt.

q) Arcanas artes, quibus ad illam auctoritatem, & enormem po- tentiam, qua nunc pollet, episcopus Romanus peruenit, egregie dete- gunt MORNÆVS in mysterio iniquitatis, HEIDEGGERI historia papatus, alii- que. vid. ZIEGLER. de episcopis lib. I. cap. VI. Quæ autem iura sibi ex hoc suprematu vniuersali vindicet, recenset DN. BOEHMER I. E. Lib. I. tit. XXXI. §. 18. p. 720. Originem huius primatus tradit ONVPHRIVS PANVINIVS ad Platin. sub BONIFAC. VIII. fol. 86. Processu temporis, in- quit, & præsertim post Photium patriarcham Constantinopolitanum, utra- que parte conueniente, illud vsurpari cœptum, ut ambo episcopi, scil. Ro- manus & Constantinopolitanus, oecumenici, i. e. vniuersales appellarentur; hic quidem vniuersalis patriarcha & c. ille vero VNIVERSALIS PAPA. Au- ditumque, ut papæ nomen solus Romanus pontifex, cum ante commune esset omnibus episcopis, retineret, quo vno & papæ tantum, particulari no- mine potestatis eius dignitas & supra ceteras ecclesias vetus prærogatiua de- signaretur.

Origo & arca- na primatus Romani.

Dum priuilegia cleri adauxit

cerdotii progressus in dominationem degenerauit r). Qui, ut eo felicius incautis imponeret, vicariatum Dei in his terris affectans, se ipsum cum Omnipotente comparare cupiit s), ne ullam in posterum auctoritatem secularis potestas in eum exercere auderet, factum hinc, ut omnes magistratus, singulasque gentes iuxta leges suas viuere debere edixerit, etiamsi iugum imponant, quod vix ferendum t). Ad firmandam autem hierarchiam pontificum quam maxime intererat, dignitatem clericalem u) quouis modo promouere,

r) SOCRAT. cit. l. cap. IX. Conf. DN. BOEHMER. orig. iur. eccles. C. VII. ZIEGLER alleg. cap. VI.

Pontificis imperium vniuersale, & emittens.

s) Vid. can. 7. & 9. distinct. 96. Add. c. 4. 5. & 10. ead. distinct. Vix incredibile vero est, quanta in hoc passu fuerit pontificum Romanorum arrogantia. Non solum enim differentiam tantam inter se & reges intercedere censuerunt, quanta inter solem & lunam conspicitur iuxta C. 6. X. de maior. & obed. Sed & imperium in omnes creaturas sibi arrogare ausi fuere. Quorsum pertinet, quod BONIF. VIII. in c. 1. Extrauag. comm. de maior. & obed. ait: *Subesse Rom. pontifici omnem creaturam humanam declaramus, dicimus, definimus, & id omnino esse de salutis necessitate pronunciamus.* Glossa autem impiissime papam DOMINVM DEVM NOSTRVM appellare haud erubuit. Cui plura hac de re perspicere iubet, add. illustr. DN. THOMAS. dissert. de cler. foro compet. C. 1. §. 13. & c. DN. BOEHMER. sep. cit. iur. eccl. Lib. I. tit. XV. §. 13. & c. DN. LUDOV. Consistorial Proceß c. 1. §. 19. NAEVI Priest. Recht. c. 1. & 11. M. A. de DOMINIS lib. VI. de repub. eccl. cap. III. §. 59. vbi contra SVARESIVM vicariatum pontificis defendentem egregie disputat.

Impudentia Glossæ.

t) Can. 3. & 4. Distinct. XIX.

Dogma de transubstantiatione cleri auxit existimationem.

u) Clericorum existimatio tum præcipue maxima esse coepit, postquam doctrina de Transubstantiatione ecclesiam inuasit. Cuius inuentionem nouitiam demonstrat CASAVB. ad BARONII annales exerc. XVI. th. 28. p. m. 443. Vid. TILLOTSON. Traite contre la Transubst. & illustr. DN. THOMAS. cautel. Tom. I. c. XIX. §. 9. & 15. Tom. II. cap. XV. §. 14. Conf. Cathol. veter. consensus Art. VII. cap. 2. & 3. Illuc quoque referenda,

uere, tantamque clericis praeerogatiuam prae laicis tribuere, ut inde seculari potestati nihil fere in ipsos auctoritatis remaneret, atque singuli laici in seruitutem quandam tantum non detruderentur. Idcirco clerum, tanquam *sortem & hereditatem Dei* x), ab omni potestate civili exemit, solisque iudicibus ecclesiasticis, submisit y). Inde est, (1) quod clerici ab onere tutelae, aliisque muneribus personalibus sint immunes z); (2) quod peculium quasi castrense ipsis concessum a); (3) quod personae eorum in speciali praesidio & tutela legum constitutae b); neque (4) ciuitatum necessitatibus, etiamsi laicorum facultates haud suppetant, inconsulto pontifice subuenire teneantur c). Ut alia reticeam priuilegia, quae passim in corpore iuris canonici clericis indulta reperiuntur, & a cano-

Expressa in iure canonico.

nistris

ferenda, quae CASAL. *de sacris Christianorum ritibus* P. II. c. XXVII. p. 153. habet. Magna, inquit, est sacerdotis dignitas, potentia magna: dignitas supra regiam, potentia supra angelicam: cum ad sacerdotis verba, e pane & vino caro Christi & sanguis statuantur in altari: ante enim prolationem verborum Christi erat panis & vinum: ut primum consecratoria verba sacerdos protulit, non iam panis & vinum, sed corpus Christi est. Quasi sacerdotis voluntati obsequatur Deus, & se sistat ad imperium eius.

x) Can. 1. Dist. XXI. cap. 16. X. de praebend.

y) Vid. infra cap. II. §. 2. & 3.

z) Can. 40. C. XV. Q. 1. Can. 4 C. XXI. Qu. 3. Add. Nou. 123. §. Deo autem. Auth. Presbyteros C. de Episc. & Cler.

a) L. sacrosancta 34. C. de Episc. & Cler. vid. GVDLIN. *de iur. nouiss. lib. VI. cap. 7. §. aliud priuilegium.*

b) Can. si quis suadente. 29. XVII. Qu. 4. usque adeo, ut is quoque excommunicationis reus iudicaretur, qui percussione clericum tantum ratihabet. cap. 23. de sentent. excomm. in 6. GVDLIN. cit. l.

c) Cap. 7. de immunit. eccles.

B 3

d) Vid.

Excommunicatur, qui clericum percussione ratihabet.

Et contrarie
consuetudi-
nes annulla-
tæ.

nistis admodum aucta sunt d). Ad eneruandas vero leges civiles pontificum in hoc puncto intentioni contrarias, expresse in decretalibus e) statutum, ut omnes inutiles habeantur consuetudines, quæ aliquo pacto *libertatem & immunitatem* ecclesiasticam violant, id est, quæ principibus laicis potestatem quandam in res aut personas ecclesiasticas indulgent: quia cum rerum spiritualium tractandarum habeantur incapaces, ratione destituta censetur consuetudo, quæ rerum conditionem euertit: ideoque nullo tempore, etiam immemoriali, vires obtinere potest, uti docent plerique iuris canonici interpretes f).

§. V. Qualis ergo, introducto in fora & scholas iure civili & canonico, status in Imperio nostro fuerit, facile ex dictis colligi potest. *Magnam in primis Germanicis rebus mutationem attulit ius canonicum: quippe quod multum recessit ab antiquis ecclesiasticis legibus usque ad secul. XIII. vsitatis, ac pontificis dignitatem in immensum extulit, nouum & longum iudiciorum ordinem, comperendinationum & procrastinationum vberem campum, pro simplice maiorum iuridici processus formula obtrusit, multitudine, varietate & obscuritate legum & clero & aliis crucem fixit, supersticiosos hominum animos in rempublicam armavit, clerum ac populum perpetuo collisit, denique litibus Germaniam repleuit, & emunxit argento, ut verba CONRINGII g) mea faciam,*

d) Vid. c. 8. *Distinct. XXXVII. cap. 2. X. ne Cler. vel Monach. cap. 29. de sentent. excomm. c. 8. X. de iud. c. 17. c. XI. Q. X. Conf. NICOL. de GRASSIS de effectibus clericatus.*

e) Cit. cap. 8. X. de iud. cap. 14. de elect. c. 3. & 5. X. de elect. & el. pot. Cap. 7. de prescription.

f) Vid. P. de MARCA alleg. tr. de concord. sacerdot. & Imper. Lib. III. Cap. 9. p. m. 254.

§. V. g) de orig. iur. Germ. Cap. XXVI. in f.

h) Mi-

faciam. Quamuis vero enormis illa clericorum potentia ac praerogativa pessimam Germaniae peperit confusionem, Imperatores tamen nequidem contra hunc ausi fuere h): cum pontifex artibus variis maiorem saepius, quam imperator, in imperio exerceret potestatem. Et si dicendum, quod res est, imperatores ipsi demum penitus clericos a foro seculari eximere coacti sunt, unde tandem in *causis ecclesiasticis* vix quidpiam potestatis civilis dispositioni relictum fuit i).

Ab ipsis etiam
Impp. ex post
confirmata.

§. VI. Lugebat ita Germania sub hoc intolerabili iugo, quando Lutherus, alique reformatores, puncta fidei non solum sed & *statum ecclesiasticum* emendare, ac pristinae *simpli-*

Per reforma-
tionem haec
iura valde im-
minuta.

h) Miseram Germaniae hisce temporibus conditionem medii aevi historia nimium comprobat. Imperatores enim maiestatem suam contra attentata papalia tueri volentes, mox contrarias factiones & fulgur excommunicationis sentiebant. Propterea, inquit ARNISAEVUS de subiect. & exempt. Cleric. Cap. VIII. §. 9. primus Henricus IV. expertus est tyrannidem pontificiam, quae ut semel viam sibi facere ausa fuit, instar rapidi torrentis, in successores quoscunque grassari perrexit, alios ad tempus saltem demergens, alios prorsus voragine infida absorbens. Ita enim tractati & excepti sunt Fridericus I. ab Adriano IV. & Alexandro III. Henricus V. a Paschali II. Fridericus II. a Gregorio IX. & Innocentio IV. Conradus IV. ab eodem: Ludovicus IV. a Clemente & Ioanne XXII.

Miser imperii
hoc aevi sta-
tus.

i) Vid. AVTH. statuimus C. de episc. & cler. BRUNNEM. iur. eccl. Lib. III. cap. I. §. 12. Add. Concordata nationis Germanicae, & SCHILTER. plane exempti in not. ibid. Interim in comitiis de tollendis huiusmodi abusibus saepius essent deliberatum fuit. Unde in Rec. Imp. de Anno 1500. §. wie man mit dem Pabst handeln soll. 43. legatio ad Papam decreta, mit seiner Heiligkeit der concordata, und anderer Beschwerde halben, so der Deutschen nation vom Stul zu Rom, mannigfaltiglich aufgelegt worden und begegnen, ernstlich zu handeln, alles nach laut einer instruction, so unser verordnet Regiment in vollkommlicher Form wohl wird wissen nothdurfftiglich zu stellen.

De quo status
imperii con-
questi.

simplicitati restituere conabantur k). Quod aliter fieri haud potuit, quin ingentibus cleri privilegiis plurimum simul detraheretur. Autoritate enim pontificis (cuius ratio status, ut s. *præc. IV.* vidimus, exigebat, ut ordo clericalis præ cæteriis variis abundaret beneficiis) collapsa, illius conditio quoque intra limites restringi debuit. Optandum autem quam maxime, hoc ita factum fuisse, prout illud, & sacris litteris, & primitivæ ecclesiæ institutis conveniebat. Ast quod in quacunque repentina mutatione contingere solet, & hic euenisse dolendum. scil. *principia* enormium abusuum hinc inde tantum *sublata* fuisse, pluribus inde propullulantibus *conclusionibus* *relictis* l). Huius rei non minima fuit causa, quod ius canonicum etiam apud Euangelicos in viridi remanserit observantia m), ex quo deinde plurimi pontifici-

Attamen plura adhuc supersunt.

Per Aug. Conf. principes ius episcopale summum acceperant.

Quid iuris apud Reformatos.

§. VI. k) Ab initio reformationis tam formidanda episcoporum, totiusque cleri erat potentia, ut *principes veteri persuasione nihil audent, sed euentum specularentur*, ut ait SECKENDORF. *Histor. Lutheran. lib. I. §. 130. & 134.* Oblata deinde Aug. Confessione munus episcopale potestati civili subiectum fuit. Vid. *Aug. Conf. Art. XXVIII.* Reformatæ quoque ecclesiæ vno ore inculcant, iura ministrorum Dei vnice in administratione verbi diuini, & sacramentorum, ut & potestate clauium, non vero in dignitate eminenti, & potestate seculari consistere. Vid. *expositio fidei Christ. communi consensu fidelium in Heluetia, Hungaria, Scotia & Geneua edit. cap. XVII. & XVIII. Conf. Heluet. §. XV. & seq. Gallican. §. XXX. & c. Add. Acta Synod. Dordrac. §. XXII. & XXX. XXXI.*

l) Illustr. DN. THOMAS. *cautel. iurispr. eccles. cap. XXII. §. 15. B. I. S. STRYK. dissert. de orig. iurisd. eccl. C. II. §. 1. Conf. DN. BOEHMER. diss. prelim. SCHILT. Institut. iur. Canon. præmiss. §. 11. 12. ubi promore erudite ostendit, quâ ratione, pugnantibus inter se principiis religionis euangelicæ, & conclusionibus ex iure canon. prouenientibus, procedendum sit.*

m) Illustr. DN. THOMAS. *alleg. cap. XXII. per tot. Vid. BRUNNEM. I. E. lib. I. c. III. §. 4. ibique B. STRYK. in Addition.*

n) Non

tificiorum nœniæ in foris relictæ fuerunt n). Ad nœuos illos inter alia pertinet, quod causas ecclesiasticas *separatim* tractare continuatum fuerit o): quod principi ius circa sacra tanquam *episcopo* tribuatur, cum illud *ex indole summae potestatis* potius desumendum sit p): quod clerici in exercitio officii sui *independentes* haberi desiderent, princeps ipse quoque consistorio obnoxius *esse dicatur* q). &c. Mirandum certe est, tot ex Protestantibus adhuc repertos fu-

Exempla referuntur.

n) Non defuerunt, qui ideo ius canonicum in totum abolendum censuere. Vid. TITII *Probe des Teutschen geistlichen Rechts*. l. 1. c. 11. §. 63. & seq. DN. LVDOV. *Consistorial-Proceß* cap. VII. §. 19. quorsum collineat LVTHERI iudicium de libris iuris canonici in genere latum: *Quod si, inquit, in illis etiam aliquid boni inesset, quod de decretis fateri cogor, totum tamen eo detortum est, ut noceat, & Papam in sua antichristiana & impia tyrannide confirmet.* Tom. II. Opp. Ien. lat. fol. 334. Add. ZIEGLER. *Diss. de orig. & increm. iur. Canon.* §. LXVI. in f.

An ius canonicum abolendum?

Lutheri iudicium.

o) Ex erroneo illo fundamento, quasi duplex esset iurisdictio, *secularis & ecclesiastica*. Vid. sæp. laudat. DN. BOEHMER. *I. E. lib. 1. tit. iurisdictio?* XXVIII. §. 11. & mult. seqq. DN. LVDOV. *alleg. 1. Cap. 2. §. 3. 4. B. 1. s.* STRYK. *cit. dissert. cap. II. §. 2.* Add. *infra* cap. II. §. 9. & seq.

An duplex sit iurisdictio?

p) Communis alias fuit opinio, principes euangelicos duplicem sustinere personam, *principis & episcopi*, vid. REINKING. *de regim. secul. & eccles. lib. III. class. 1. c. 10. num. 1. &c.* CARPZ. *Iurispr. Consistor. lib. 1. def. XI. num. 14. 15.* eamque in ipsa pace relig. in *Rec. Imp. 1555. §. damit auch* fundatam existimarunt. Enimvero, cum principes euangelici ex *doctrina religionis suæ* iurisdictionem ecclesiasticam sibi vindicauerint, illaque, ut pars superioritatis territorialis excellentior, ipsis in *Instr. Pac. Westph. Art. V. §. 16.* confirmata sit, verius ad illos ex iure maiestatico pertinet. Vid. LVDOLPH HVGGO *de stat. Region. Germ. cap. 3. §. 28.* DN. BOEHMER. *iur. eccl. l. 1. tit. 31. §. 19. usque ad fin. tit.* ubi hæc controuersia solidissimis argumentis plenius excutitur. Add. Illust. AVTOR *Meditat. ad Instr. Pac. Art. V. §. 29. p. 709. 710.*

An in principibus?

q) Hanc sententiam fouet MYLER. ab EHRENBACH. in *Gamolog.*

fuisse r), qui, nescio an ex nimia cleri veneratione; an ex præiudicio autoritatis tantam clericis asseruerint immunitatem. Cur enim laici in inferiorem ordinem reiciendi? sumus etenim omnes tam clerici, quam laici vnius reipublicæ membra, nec constituit clerus amplius specialem politiam, vt *Leuitarum* iura sibi adhuc adscribere queat s). Longissime tamen hic a me absit, vt dignitati aut specialibus priuilegiis, ordini clericali a summa in republica potestate concessis t), quid detraham, quandoquidem saltem demonstrare volui, clerum a potestate ciuili *dependere*, nec eius priuilegia *iuris diuini* esse, adeoque quæ iura & priuilegia illis a principibus concessa, pro lubitu iterum aut ampliari, aut restringi posse, quippe a quibus illa acceperunt u). Alias enim verbi diuini ministros, munus suum fideliter exsequentes, reuera dignissimos censeo, qui a quocunque omni debita reuerentia excipiantur, præmiisque afficiantur. Id quod inter nostrates sæpe etiam optantum, desiderandumque est v).

§. VII.

cap. VIII. §. 8. ideo merito reprehensus a B. I. S. STRYK. cit. *Dissert. C. II. §. 5. 6.*

r) Latum eorum catalogum exhibet DN. BOEHMER. *alleg. l. §. 19.*

s) Conf. IOSEPH van der CRAFT. *Het. lieftaalige Aangezicht. der Bishoppen ofte Geestelyken cap. IV.* vbi demonstrat, distinctionem inter clericos & laicos apud protestantes reuera reliquias ex papatu esse.

t) Quibus cæterum priuilegiis ac immunitatibus clerici apud protestantes plerosque fruuntur, exponit NÆVIUS *Priester = Recht cap. VII.*

u) Hoc egregie ostendit peculiari tractatu CELSVS ANTISTIVS CONSTANS de *iure ecclesiastico*, quo negat, immunitates & prærogatiuas clericis iure diuino esse concessas. Ipsum autorem quidam VELTHVYSENIUM esse contendunt. Quem tamen alii BENED. SPINOZAM fuisse autumant. Vid. GRONINGI *Historie der heutigen Religionen. cap. VIII. §. 20.*

v) Conf. ill. DN. THOMAS. *diff. de officio principis in augend. salar. & honor. ministror. eccles.*

§. VII.

§. VII. Actum hactenus de prærogatiuis & priuile- Transitio.
giis clericorum in genere, illorumque origo ac vicissitu-
dines consideratæ: propius nunc ad thema propositum
accedendum. Postquam enim clericis tam insignes præ-
rogatiuæ in quibuscunque causis & iuribus attributæ
sunt, illis quoque, qui ære alieno obstricti sunt, varias im-
munitates concessas esse contenderunt. Quocirca ani-
mum induxi, ea in præsentī dissertatione inaugurali spe-
ciatim exponendi priuilegia, quæ *ordini clericali* w) con-
cessa, si aliquem *ex causa licita & civili obæratum* esse conti-
gerit. Id quod vt eo distinctius fiat, hac methodo vtē- Conspectus
dum existimaui, vt 1) *de foro clericorum debitorum speciali*: thematicis.
2) *de aliis iuribus clericis debitoribus competentibus, non habita*
ratione, vtrum soluendo sint nec ne: speciatim autem 3) *de*
clericis obæratīs, non soluendo existentibus, dispiciam: simul-
que ostendam, quibus clericis hæc priuilegia competant.

Caput II.

De foro Clericorum debitorum speciali.

§. I.

Forum speciale siue priuilegiatum, iure singulari intro- Fori specialis
ductum, certæ professioni, vel vitæ generi indultum est x), definitio.
& in duas partes dispesci potest. Vel enim ex spe- Diuerſitas.
ciali principis gratia ob benemerita, aliamque ob
causam peculiarem conceditur, & κατ' ἐξοχήν priuilegiatum
dicitur y): vel in iure communi iam quibusdam personis
con-

§. VII. w) i. e. eiusmodi personis, quæ ad sacra ministeria, seu Clericorum
functiones ecclesiasticas obeundas legitime sunt constitutæ. Vid. c. 1. definitio.
Distinct. XXI.

Cap. II. §. I. x) Vid. STRAVCH. *dissert. de competentia fori.*

y) Quorsum pertinet B. I. S. STRYKII *dissert. de foris Germaniæ*
singularibus.

Quibus fori
priuilegium
competat?

Origo fori
priuilegiati.

concessam est, quod in oppositione ad prius, *forum priuilegiatum in corpore iuris clausum*, appellandum esset 2). Hoc in specie tribuitur (1) professoribus & studiosis a); (2) militibus b); (3) senatoribus, clarissimis, illustribus c); ac (4) demum clericis.

§. II. Clericorum forum *speciale* deriuandum a iudiciis ecclesiasticis, & inde nata *audientia episcopali* d). Quamvis enim hæc speciem iurisdictionis ab initio vix constituerit, sed magis ex *arbitrio*, atque *compromisso* disceptantium processerit e); paulatim tamen f), inprimis postquam iudicia synodalia, temporibus Imperatorum Christianorum publicam auctoritatem acceperint, æqualem, si non maiorem, cum iurisdictione seculari vim ac potestatem

2) Eiusd. *dissert. de foro ministror. principis cap. 1. §. 5.*

a) *Auth. habita. C. ne fil. pro patre.*

b) *l. 6. C. de iurisd.*

c) *tot. tit. C. ubi senator.* Add. *alleg. dissert. de foro ministr. C. 1. §. 16.* STRVV. *Syntagm. Iur. Ciu. Exerc. IX. th. 59.*

§. II. d) Vid. AVGVSTIN. *lib. III. ad BONIFAC. C. 5. & sermon. 49. de diuersis. 335.* ESPEN. *iur. eccles. Part. III. tit. 1. cap. III. §. 3. & seq. §. 11.* Conf. *tot. tit. C. de Episcop. aud. & supra cap. 1. §. 3. in not. lit. R.* Et vtut hæc audientia postmodum fere in usu esse desierit, quoad clericorum causas tamen continuo remansit. DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. cap. XX. §. 6.* Add. IDEM *Dissert. III. ad Plin. II.*

e) Illustr. DN. THOMAS. *Diss. de foro compet. cler. C. II. §. 8.*

Origo iurisdictionis ecclesiasticæ.

f) Præualente episcoporum auctoritate in iudiciis ecclesiasticis illorum facies immutata fuit, adeo, vt, accedente abusu iuris clauium, officium episcopale *magistratus ecclesiasticus* dici cœperit, vt non obscurè colligitur ex ORIGENE *lib. II. contr. Cels. in f.* vbi asserit, quod recepti post factam exomologesin excludantur in posterum ab omnibus dignitatibus & magistratibus ecclesiasticis. DN. THOMAS. *Cautel. Iurisprud. eccles. c. XII. §. 7. & in not. ibid. & cap. XIII. §. 2.* DN. BOEHMER. *dissert. III. ad Plin. II. §. 65. usque ad fin. fere dissert. B. 1. §. STRYK. Dissert. de orig. iurisd. eccl. c. I. §. 10. 11. 12.*

g) DN.

tem etiam in causis *civilibus* obtinuit g). Quippe CONSTANTINVS eiusque filius CONSTANTIVS h), permiserant, *et quodquam* posse adiri episcopos loco iudicium secularium, eorundemque sententiis dederunt *vim rei iudicatæ*. Speciatim autem patres in concilio Carthagenensi a. 397. aliisque i) sanxerunt, clericum, qui, episcopo, etiam in causis *civilibus*, relicto, iudicem secularem adiret, etiamsi causa vinceret, aut loco suo excidere, aut eo, quod in iudicio illo fuerat adeptus. Ast quia subsequentes Imperatores præter causas religionis clericis forum separatum vix concederent, facultate solum partibus relicta, episcopi, si vellent, arbitrium expetendi k), ingens de *episcopali iudicio* cœpit esse contentio. Inde IVSTINIANVS, cui indecorum videbatur, ut iudi-

g) DN. LVDOVICI *Consistorial-Proceß* c. 1. §. 16.

h) De Constantino M. SOZOMENVS *lib. I. Histor. c. 9.* ita: *Permiserunt* Constantinus litigantibus, ut ad episcoporum iudicium prouocarent, si magistratus civiles reiicere vellent: eorum autem sententia rata esset, aliorumque iudicium sententiis prævaleret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset; utque res ab episcopis iudicatas rectores prouinciarum, eorumque officiales executioni mandarent. Postremo, ut conciliorum decreta firma & inconcussa essent. Constitutio Constantii exstat in l. 12. C. *Theod. de Episc.* Circumfertur etiam constitutio Constantini, qua cuius permissum, litem, etiamsi modo coram iudice seculari pendentem, ut & altera parte obluctante, ad episcopum deferre. Edidit eam SIRMOND. in *append. Cod. Theod. L. I.* Sed IACOBVS GOTHOFR. tum ex collatione cum aliis constitutionibus, tum ex variis dicendi formulis eam ut spuriam reiecit. Vid. ZIEGLER. *de episc. lib. III. c. 30. §. XL.* Conf. THOMASSIN. *de vet. & nou. eccl. discipl. part. II. C. 102. n. 2. & c.*

Constitutio-
nes Constan-
tini M. &
Constantii.

i) THOMASSIN. *alleg. l. ZIEGLER. c. C. 30. §. 52.* Vid. *c. placuit. C. XI. Qu. 1.* qui canon tamen additamentum recepit, quod sine dubio a glossatore aliquo ad marginem adscriptum fuit. Add. C. 12. X. *de for. compet.* & GONZALEZ. in *not. ibid.*

k) ZIEGLER. *alleg. l. §. 46. & seq.* Vbi circa hanc materiam latæ ab imperatoribus leges distincte recensentur, immixtis suo loco conciliorum decretis.

judices seculares in monasteriis tribunalia erigerent, in gratiam monachorum & sanctimonialium A. 539. constituit l), ut quævis monachorum causæ non iudicis secularis, sed episcopi decisioni relinquantur. Hanc constitutionem mox alia m) excepit, quæ forum privilegiatum ad omnes clericos extendit: constituta tamen differentia inter causas pecuniarias & criminales n). Variam deinceps fortunam causa hæc habuit o), donec FRIDERICVS I. sanxerit, ne quis personam ecclesiasticam in civili questione ad iudicium seculare trahere præsumeret p). Quoniam vero reformatione exorta episcoporum in exercenda iurisdictione potestas plurimum labefactata, atque forum clericorum varias expertum fuerit mutationes, inde diuersa hodie est praxis Catholicorum, & Protestantium.

Per reformationem immutatur.

Forum clericorum catholicorum in prima instantia.

1) Apud episcopos.

§. III. Apud Catholicos clerici in vniuersum subiacent episcopis, in quorum diœcesi existunt q): ita ut lites ex causa civili ad metropolitanos non nisi per viam *appellationis*, aut in casu *protractæ* siue *denegatæ* iustitiæ deferre possint r). Exercent hanc iurisdictionem episcopi vel per se, vel,

l) Nouell. LXXIX.

m) Nouell. LXXIII. Conf. l. 29. C. de Episc. aud. Nouell. CXXXIII. c. 10. CORVIN. Iustin. cathol. tit. LII.

n) Alleg. Nouell. LXXXIII. ZIEGLER. c. l. §. 72. Sc. Quid in criminalibus causis circa forum privilegiatum obseruetur, peculiari disert. exposuit HILLIGER. dissert. de foro clerici delinquentis.

o) Vid. THOMASSIN. cit. part. II. lib. III. cap. 103. - 114.

p) Auth. statuimus, C. de SS. Eccles.

§. III. q) C. 1. 4. 13. X. de for. compet. c. 1. X. de offic. iud. ord. c. 15. 38. & 45. C. XI. q. 1. Quo ipso tamen non destructa distinctio inter forum domicilii contractus &c. quæ in foro ecclesiastico, æque ac in foro civili, viget. Vid. c. 3. & f. X. de for. compet. ENGEL. Coll. iur. can. lib. II. tit. II. P. 1. §. 1. - 5. & lib. I. tit. XXXIII. §. 4. in f.

r) C. pastoralis II. X. de offic. ordin. c. 7. de sent. excom. in 6. ENGEL. alleg. tit. XXXIII. §. 31.

s) COR.

vel, quod hodie frequentius, per suos *vicarios*, seu officiales s). Sed & aliquando præter episcopum alii inferioris ordinis prælati de causis clericorum debitorum in prima instantia cognoscere possunt: vel virtute privilegii papalis, vel consuetudinis aut præscriptionis immemorialis. Ita *archidiaconi* t), item *abbates* u) quandam exercere iurisdictionem dicuntur, quam ab initio quidem ex delegatione ab episcopis facta obtinuerunt, sed ex post facto tanquam *ordinariam* sibi vindicare præsumpserunt x).

2) Apud inferiores prælatos.

3) Apud pontificem.

§. IV. Præterea clerici etiam forum competens habent in *prima instantia* apud *pontificem*, seu curiam Romanam. Nam circa seculum nonum, publicatis per PSEUDOISIDORVM spuris ac famosis epistolis decretalibus primorum pontificum y), in frequentem usum deductæ sunt **appel-**

s) CORVIN. *iur. canon. lib. I. tit. XVIII. §. 3.* DN. LUDOVICI *Consistorial Process c. I. §. 21.* Vid. DN. BOEHMER *I. E. l. i. t. 28. §. 2.* BARBOS. *collectan. ad c. I. X. de off. vicar.* DESSEL. *erotem. iur. can. l. i. tit. 28.* Ut vero vicarii & officialis nomina sæpissime promiscue sumantur; ea tamen probe de moribus distinguenda esse, censet ESPEN. *iur. eccl. P. I. tit. XII. C. V. §. 1. & seq.* ex hac scil. ratione, quod vicarii plerumque iurisdictionem voluntariam exerceant, & negotia iudicialia officialis examini relinquere teneantur. Conf. ENGEL. *alleg. l. I. tit. XXXIII. §. 3.*

Vicarii & officialis, an idem officium?

t) C. 7. X. *de off. Archid.* ibique PITHOEVS in not. CORVIN. *cit. lib. I. tit. XIX. §. 13.*

u) GVDLIN. *de iure nouiss. lib. VI. c. X. §. reliqua.* vid. c. si diligenti X. *de for. compet.* ENGEL. *tr. de priuileg. & iurib. monast. priuileg. XLVIII.* Abbates Gallicani iudicant. De modo iudicandi abbatum in conuentibus Gallicanis testatur P. de MARCA *de concord. sacerdot. & Imp. lib. VI. c. XXV. n. 4. & 5.*

x) ESPEN. *alleg. tom. I. P. III. tit. V. n. 16. 17. 18.* Add. IDEM *part. I. tit. XII. c. I. tit. XVIII. c. 2.* Sub medium sec. XII. iam inter iudices ecclesiasticos *ordinarios* relatos fuisse *archidiaconos*, *abbates*, aliosque ecclesiarum *prælatos*, probatur ex *synodo Remensi*, sub EVGEN. III. ann. 1148. habita, e qua id refert ANT. AVGVSTIN. *tit. de iudic. c. II.*

Abbates &c. sunt iudices ordinarii.

§. IV. y) Fragmenta illorum relata c. II. Qu. VI.

2) Vid.

appellationes ad Papam, & hac occasione causarum in prima instantia cognitionem curia Romana sæpius quoque sibi arrogavit z). De quo seculo XII. patres grauissimas deposuisse querelas legimus a). Inde LEO pontifex in concil. Lateran. 1515. celebrato, remedium confusione iurisdictionum adferre studuit b), quod in Concilio Tridentino c) vltcrius declaratum fuit. Et hæc est ratio, cur Papa iudex totius orbis Christiani, & ordinarius ordinariorum a Doctoribus appellari, eique concurrens cum quolibet inferiori ordinario iurisdictio attribui soleat d). §. V.

z) Vid. c. 17. & 21. C. IX. Q. III. Add. C. 7. X. de appellat.

Causarum ad
sedem Ro-
manam dela-
tio taxatur.

a) Querelas Bernhardi, & Hildeberti Turonensis hac de re exhibet ESPEN. cit. tit. IX. n. 9. Ast hos & alios quam plures nunquam summæ sedis Romanæ iuri & potestati obluſtandum sibi existimasse, solum abusu concerpſisse, obseruat THOMASSIN. P. I. l. 1. c. 6. vbi §. 14. inquit: *Non licite pontifex citra utilitatem & necessitatem ecclesiæ, omnem ad se episcoporum iurisdictionem transferret. Sed quando necessitati obsecutus & utilitati, excellentiorum quorundam ex suis membris partes explere adgressus est, nemo illi vnquam de potestate controuersiam fecit.*

b) Vid. GONZAL. ad cap. 1. X. de off. Leg. n. 3. Hocce concilium commentario illustrauit CHOKIER. tom. II. p. 1. de iurisdictione ordinari. in exemptos.

Concil. Tri-
dentini dis-
positio.

c) Verba eius session. XXIV. de reformat. cap. 20. hæc sunt: *Causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, -- in prima instantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, -- atque terminentur. -- Ab his excipiantur causæ, quæ iuxta canonicas sanctiones apud sedem apostolicam sunt tractandæ; vel quas ex urgenti, rationabilique causa iudicanerit summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signature sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, committere aut auocare.*

Papa iudex
vniuersalis.

d) ENGEL. coll. iur. can. lib. 1. tit. XXXIII. §. 1. n. 3. & lib. V. tit. XXIII. §. 4. n. 34. CORVIN. iur. can. lib. I. tit. III. n. 6. Hinc est, quod INNOCENTIUS III. PELAGIO, episcopo Albanensi, lib. XIV. Epist. 104. seq. scribat: *Dominum IESVM CHRISTVM sedem apostolicam instituisse to-*
tius

§. V. Ne vero nimium litigantibus afferretur incommodum, si e locis remotissimis, sapissime ex malitia actorum, Romam euocati, ibidem comparere, ac causas suas agere tenerentur; a seculo inde XII. & XIII. iudices delegati in partibus, uti loquuntur, a pontificibus dari consueverunt, qui in eis locis, ubi controuersia coepta, & probationes haberi possunt, vice pontificis lites componere debent e). Quamuis neque hoc remedio omnes statim inconuenientiae sublatae fuerint f). Distinguuntur adhuc ab his delegatis suo modo delegati g), quos communiter triplicis esse generis notant h); coram quibus, siquidem cum iurisdictione missi sint, clerici olim

4) Apud delegatos pontificis.

5) Apud legatos.

ius Christianitatis caput & magistrum, a qua panis intellectus & vita ad alias procedat ecclesias. Pontificem Romanum portare onera grauium cum plenitudine potestatis. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. V. c. XLVII. §. 5. Et hanc papae potestatem quoque describit GODELIN. alleg. lib. III. cap. II. §. 4. quando inquit: Cum Romanus pontifex reuera sit caput & princeps ecclesiae uniuersalis, consentaneum est, ut, quaeouque potest princeps profanus in republica profana, eorundem omnium potestatem in ecclesia rebusque ecclesiasticis penes illum iure esse, fateamur. Conf. M. A. de DOMINIS de republ. eccles. lib. II. c. V. §. 28. & seq. & lib. IV. c. VIII. & CHOKIER alleg. tr. P. I. qu. XI. num. 7. ubi omnem ordinariorum potestatem ab autoritate summi pontificis dependere tradit.

§. V. e) DN. BOEHMER. I. E. lib. I. tit. XXX. §. 1. & seq. ESPEN. part. III. tit. V. c. 2. §. 4.

f) Eueniebat enim quandoque, ut ad remotos iudices partes euocarentur. Cui abusu INNOCENTIVS III. in C. 28. X. de rescript. hanc attulit medelam, ut nemo ultra duas dietas extra suam diocesim ad iudicium trahi possit. Conf. GONZALEZ. ad cit. c. 28. Imo BONIFACIVS VIII. in C. statutum de rescript. in 6. euocandi licentiam ad unam dietam restrinxit. Quid in Gallia & Belgio in casu factae extra diocesim euocationis moris sit, pluribus exponit ESPEN. alleg. tit. V. c. 3.

Partes extra diocesim euocantur.

g) Vid. CORVIN. L. I. tit. XXX. n. 3.

h) Fundata est haec diuisio in C. I. de off. Leg. in 6.

clim in prima quoque instantia, *per simplicem querimoniam*, conueniri poterant i), quandoquidem ordinariam & concurrentem iurisdictionem exercebant k). Quoniam vero omnem sibi hoc modo potestatem ereptum iri quererentur episcopi, pontifices curare cœperunt, ne ordinariorum iurisdictioni amplius a legatis detraheretur l): donec in concilio Tridentino eorum potestas magnopere restricta fuerit m). Adeo ut hodie de clericorum causis ciuilibus cognoscere nequeant, nisi ad illas examinandas & definiendas se *speciatim delegatos* esse ostendere possint.

Forum exemptionum.

§. VI. Atque hæc obtinent, nisi rei conuenti a iurisdictione ordinariorum *exempti fuerint* n). Inualuit nimirum mos, ut summus pontifex *collegia* quædam o); imo & alios quando-

i) C. I. X. de offic. leg.

k) Per C. 2. de off. leg. in 6. ibi: *ordinarios reputantes*. ESPEN. alleg. I. P. 1. tit. XXI. c. II. §. 18.

l) ESPEN. alleg. P. 1. tit. XXI. c. III. §. 2.

m) Session. XXIV. C. 20. de reformat. ENGEL. Coll. iur. canon. tit. de legat. n. 10. 11.

Scriptores de exemptionibus.

§. VI. n) De materia *exemptionum* integri a pluribus editi tractatus, ut a IO. LOMEDE in *tr. de exemptionibus ecclesiasticis*: ERASMO a CHOKIER in *tr. de iurisdictione ordinarii in exemptos*, quem tertio tomo auxit I. P. VERHORST ICTus Colon. Nouissime Parisiis prodiit *Traite des droits des Eueques* par Mr. BIESSON. vid. *Journal des Scavans*, Juillet 1715. p. 38. &c. Huc quoque spectant REN. CHOPPIN. *Monast.* & quæ BARONIUS Tom. 8. *Annal. eccles.* ad a. 676. habet. Add. ESPEN. I. E. tom. II. in repagulo canonico aduersus nimiam exemptionum a iurisdictione episcopali extensionem; & tom. I. P. III. tit. XII. P. DE MARCA de conc. sacerdot. & Imp. lib. III. c. 16. ibique BALVZIVS in addition.

Quando exemptiones inualuerint?

o) Ante secula XI. & XII. distinctio inter *collegia exempta* & *non exempta* vix audita fuit. ESPEN. cit. P. III. tom. I. T. XII. C. IV. §. 21. Priuilegia enim monachis antea indulta non fuere exemptiones. IDEM cit. tit. XII. c. III. §. fin. & seq. cit. 4. §. 1. Demum sec. XIII. plura monasteria

quandoque *privatos* p) episcoporum potestati subtraxerit, si-
bique immediate subiecerit. Inde est, quod exempti *regu-*
lariter in prima, aut secunda instantia coram pontifice, eius-
que delegatis in partibus solum conueniri possint q). No-
tanter vero dixi, *in prima aut secunda instantia*, cum in prima
instantia clerici exempti *regulares*, & nonnulli *seculares*, v.c.ca-
nonici, prælatorum & capituli respectiue iurisdictioni sub-
sint r), integra autem monasteria & capitula, si debitores
existant, absque dubio, coram solo pontifice, eiusque dele-
gatis forum sortiantur. Interim tamen in fauorem ordina-
riæ

ria, capitula, atque vniuersitates eximi contigit. IDEM *cit. cap. IV. §. 41.*
51. & seqq. De Louaniensi Academia in specie testatur CHOKIER. *de iu-*
risd. ordin. in exempt. tom. I. P. 1. qu. 27. p. 76.

p) Vid. ESPEN. *C. IV. §. fin. & Concil. Trident. session. XXIV. c. XI.*
de reformat.

q) Quippe pontifex est diocesanus & superior exemptorum. CHO- Papa diocesa-
KIER. *cit. tom. I. P. 1. q. 5. n. 8.* Attamen in Gallia, Hispania, vt & Belgio nus exempto-
neminem exemptorum, quoad primam instantiam, Romam euocari pos- rum.
se, ex CHOPPINGO adfert CHOKIER *tom. II. P. 1. §. 13. n. 5. & 6.* Cur lega-
tis iurdictio in exemptos competat, vid. IDEM *cit. t. I. P. 2. qu. 2. n. 7. seq.*
& P. IV. qu. XXVI. n. 2. vbi legatis a latere dicta iurdictio asseritur.

r) De iurisdictione prælatorum in monasteriis agit ENGEL. *tr. de Regulares in*
priuil. & iur. monaster. priuile. 48. CHOKIER. *tom. II. P. II. qu. 110. pag. 283.* causis civili-
Neque hanc impedit dispositio concil. Trident. *session. VII. c. 14.* scil. bus subiacent
quod non reuocat iurisdictionem *aliorum ordinariorum*, licet episcopis prælatis.
inferiorum, quales sunt prælati exempti. vid. supra §. 3. *lit. x)* & CHOKIER
tom. I. P. 4. qu. 67. n. 3. 4. & tom. II. P. 1. §. 2. n. 14. p. 27. In seculari- Quid in secu-
bus res haud adeo expedita, cum aliqui Dd. requirant, vt capitulum, iu- laribus?
risdictionem affectans, specialem titulum aut præscriptionem producere
valeat, vid. ESPEN. *tom. I. P. 1. tit. XI. §. 7.* alii e contra capitulo, imo de-
canis iurisdictionem ordinariam simpliciter concedant. CHOKIER *tom. I.*
P. 1. qu. 47. Vid. tamen IDEM *P. 5. qu. 71. & tom. II. P. 2. qu. 64. 66.*

riæ iurisdictionis receptum, vt episcopus, (ratione distinctionis inter exemptos, qui sunt *in diœcesi*, & qui *nullius* sunt *diœceseos*, habita) s), aduersus exemptos in pluribus casibus, partim ex *ordinaria*, partim ex *delegata* potestate t), procedere, eorumque iudex competens esse possit. Ceterum qualis *conseruatorum*, in cognoscendis exemptorum causis ciuilibus passiuis, fuerit potestas, lubens prætermitto, quoniam illa, vt & integra exemptionum materia in *concilio Tridentino*, ad instantiam ordinariorum, valde imminuta & circumscripta fuit u).

§. VII.

Quid sit, nullius diœceseos esse? &c.

s) Explicat hanc distinctionem FAGNAN. *ad c. 19. X. de off. iud. ord. num. 10.* hoc modo: *Itaque status nullius diœceseos liberat non modo a subiectione, sed etiam a situatione & denominatione, exemptio vero tantum a subiectione.* & ENGEL. *Coll. iur. can. lib. V. tit. XXXIII. §. 4. n. 23.*

Contraheñtes in loco exempto coram ordinariis comparere debent.

t) Ita enim in exemptione *locali* clerici exempti ratione contractus initi, vel rei sitæ in loco non exempto coram ordinario conueniri queunt; *C. 1. de priuil. in 6.* quod innouatum a synodo Trident. *sess. VII. c. 14. de reform.* Add. ESPEN. *cit. p. 1. tit. XII. c. V. §. 45.* Quando vero episcopi ex ordinaria, & quando ex delegata potestate agant, distincte tradit ENGEL. *cit. l. n. 31.* & alleg. ESPEN. *tom. II. l. E. in repagul. canon. P. II. c. 1. §q.* CHOKIER *tom. II. P. II. qu. 45. n. 6.*

De conseruatoribus exemptorum.

u) Vid. P. SARPIVS *Histor. concil. Trident. lib. II. p. 370. 371. Iournal des Scauans, Iuillet. 1715 pag. 35.* Quibus autem finibus conseruatorum iurisdiclio & exemptiones per hanc synodum conclusæ, patet ex diuersis eius locis, vt ex *session. VI. c. 3. & 4. de reformat. session. VII. c. 5. 6. 7. & 14. session. XIV. proæm. & c. 4. 5. session. XXI. c. 8. session. XXIV. c. 11. & 20. session. XXV. de regular. c. 8. & 13. ead. session. de reform. c. 6. 8.* Add. Excell. DN. BOEHMER. *I. E. tit. de off. iud. del. §. §. IX.* Ita vt ea, quæ olim circa conseruatores obtinuere, in quibusdam monasteriis adhuc notare liceat. vid. CHOKIER. *tom. II. P. II. qu. 54 n. 11. & qu. 56. n. 12. qu. 104. n. 2.* Alibi tamen exoluere, quod de Belgio testatur ESPEN. *alleg. tit. XII. cap. ult. §. 18.* In Belgio iam pridem per edictum Caroli V. *sublatae fuere omnes fere conseruatorie, neque hodie vllus est in Belgio conserua-*

§. VII. Si vero ex causis debiti *episcopus* conuenien- Forum episco-
 dus, coram metropolitano actio moueri debet x), qui vel porum.
 solus, vel pro grauitate causarum in concilio prouinciali de
 eisdem cognoscit y). Et si *hic* actione pulsandus, lis ad pri-
 matem deuoluitur z); nisi pontifex causas aduersus episco-
 pos aut archiepiscopos intentatas suæ decisioni relinqui ve-
 lit a). Denique quoniam plerosque archiepiscopos, nec
 non

*seruator, excepto Vniuersitatis Louaniensis conseruatore, quare in Belgio
 exempti in ciuilibus coram ordinariis conueniendi sunt.*

§. VII. x) *Arg. c. 6. C. 10. qu. 3. cap. XI. X. de off. ord. c. V. eod. in 6. Vbi episcopi
 cap. 54. X. de appellat. De prælati imperii immediatis ex causa debiti in Imperio
 conuentis, aliud dicendum videtur. vid. VFFENBACH. de consil. Cæs. aul. conueniantur?*
*c. V. sect. 2. p. 14. In prima enim instantia foro Austregarum æque ut
 seculares fruuntur. ord. Camer. 1495. tit. Wie Churfürsten. & tit.
 Wie Prälaten. O. C. 1555. part. 2. §. 2. 3. 4. 5. A quibus ad came-
 ram prouocatur. O. C. 1555. d. p. 2. §. 28. Add. GML. lib. I. obs. 30. & DN.
 COCCEL. diff. de Austregis.*

y) *c. 46. C. XI. qu. 1. c. 1. C. VI. qu. 1. Vid. ESPEN. cit. p. 1. tit. XX.
 c. 2. & ZIEGL. de Episcop. cap. XI. §. 26. sq.*

z) *C. 23. X. de priuil. & excess. CORVIN. cit. l. §. 21. Quia vero Archiepisco-
 plerique patriarchatus Græci, de quibus alleg. cap. specificè loquitur, porum forum.
 expirant, hodiernorum primatum & patriarcharum iura ex specia-
 libus priuilegiis & consuetudine locorum petenda. ENGEL. cit. l. tit.
 de maior. & obed. §. IV. n. 24. Sed & in concilio prouinciali causæ
 metropolitanorum terminari possunt, uti ex FAGNANO probat ESPEN. cit.
 c. 2. §. 3.*

a) In causis criminalibus grauioribus episcoporum &c. illud ne- An pontifex
 cessario fieri debere, statuit concil. Trident. session. XXIV. c. 5. de refor- causas episco-
 mat. & session. XIII. c. 8. de reformat. Nullatenus vero hoc dicendum porum neces-
 de causis ciuilibus, scil. quæ regulariter decisionem archiepiscoporum, sario decidere
 tanquam ordinariorum, expectant. Quamuis enim concilii Triden- debeat?

extensam fuisse, referat BARBOSA iur. eccl. l. 1. c. 7. Attamen i) eiusmodi

non episcopos *exemptionis* priuilegio donatos b) cernere licet, actorem ius suum contra hosce coram pontifice immediate persequi oportet c). Attamen alicubi quoque occurrit, vt episcopi in causis debiti in foro seculari conueniantur, prout illud, allata praxi Belgii, comprobatur ESPEN d).

Forum cleri-
corum debi-
torum in se-
cunda instan-
tia:

1) Apud me-
tropolitanos.

§. VIII. Eodem priuilegio (scil. fori priuilegiati) quoque gaudent clerici debitores in *secunda instantia*. Quod si enim sententia contra clericum debitorem lata, huic ab illa ad superiorem appellare licet, modo appellatio ex alia causa non denegetur e). Et siquidem lis ab officiali decisa, non ad episcopum, qui idem cum vicario tribunal exercere censetur f); sed ad archiepiscopum mittenda g). Seculis pri-
mæ-

di constitutio nunquam in forma authentica fuit exhibita; neque 2) Cardinales concilii decreta ultra proprietatem verborum extendere potuerunt, vti recte argumentatur laudat. ENGEL. *tit. de maior. & obed. §. IV. n. 28.*

b) *c. 52. C. XVI. qu. 1.* Vid. tamen *c. 7. C. III. qu. 6.* CHOKIER. *tom. I. P. 1. qu. 41.*

c) *Conf. præc. §. VI.*

d) *Alleg. tit. XIX. c. III. §. 13.* Add. ZIPAEVS *ad tit. de foro compet. §. VIII.* e) Vid. ENGEL. *tit. de appellat. n. 18.*

Appellatur ab
officiali ad epi-
scopum.

f) *Cap. 3. de appellat. in 6. c. 2. de consuet. in 6.* Concil. Trident. *sess. XXII. c. 7. de reformat.* CHOKIER. *t. II. P. II. qu. 16. n. 2.* ESPEN. *P. I. tit. XII. c. V. n. 8.* Recte vero ad episcopum appellatur, si sententia fuerit interlocutoria. DN. BOEHMER. *tit. de appellat. §. XII.* sine ratione dissentiente GONZALEZIO *ad c. 7. X. de appellat. §. 5.* aut si appelletur in iis casibus, vbi officialis est episcopi delegatus specialis. CORVIN. *lib. I. tit. XXV. n. 25.*

Archiepisco-
pus vbi iudi-
cat.

g) *c. 2. C. VI. qu. 3. c. 7. 8. C. IX. qu. 3. cap. XI. X. de off. iud. ordin. cap. 54. 56. 66. X. de appellat. c. 40. X. de sent. excomm. c. 1. de for. compet. in 6. c. 3. de appell. in 6.* Notandum tamen, quod archiepiscopus pro recipiendis appellationibus iudicem in diocesi suffraganeorum habere nequeat, sed in propria ciuitate iudicare teneatur. *c. 1. & 5. de off. ordin. in 6.* GONZALEZ. *l. cit. n. 6. & seq.*

h) Vid.

maius quidem ab episcopali iudicio ad synodos, & inde ad imperatores appellatum fuisse, ex historia illorum temporum h), & iuris civilis constitutionibus i) abunde patescit. Postquam vero episcopus Romanus primatum adeptus, & ^{2) Apud pontificem.} monarchia ecclesiastica ad summum culmen perducta fuisset, in occidente ab episcopis ad metropolitanos, ab his ad primates, & denique ad curiam Romanam appellationes coeperunt dirigi k). Imo eo usque res peruenit, ut causæ, omisso

h) Vid. THOMASSIN. *de vet. & nou. eccl. discipl. tom. II. l. 1. c. XV.* Ordo appellationum anti-
 n. 18. C. XVI. n. 9. C. XVII. n. 4. ESPEN. P. III. tit. IX. c. 5. §. 1. -- 4. Te- tionum anti-
 statur illud in specie ZIEGLER. *de episcop. lib. III. c. XXXI. §. 7.* quando quus.
 ait: *Causas episcoporum in synodis disceptatas & decisas fuisse; istas au-*
tem synodos ab Imperatore conuocatas coisse; tum si per sententiam syno-
dalem grauatus quis fuisset, eaque acquiescere nollet, appellare licuisse, ad
Imperatorem; hunc vero vel ipsum de causa controuersa cognouisse, vel
iudices alios delegasse; porro etiam pontifici Romano causam delegari ab
Imperatore potuisse; & ab huius sententia appellari nihilominus potuisse ad
Imperatorem. Etiam si vero prouocatio ab vno episcopo ad alium illi-
 cita esset, sedes Romana nihilominus consultationis sibi adscribere non
 dubitauit. Quorsum spectant, quæ INNOC. I. *epist. ad Vitric. c. 3.* scri-
 bit: *Si quæ autem causæ, vel contentiones inter clericos tam superioris ordi-*
nis, quam etiam inferioris ordinis fuerint exortæ, ut secundum synodum
Nicanam, congregatis eiusdem prouinciæ episcopis, iurgium terminetur.
Nec alicui liceat (sine præiudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cui in omnibus
causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem pro-
uincia Dei ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias.

i) Nou. 123. C. 10. Add. l. 29. C. de episc. aud. §. 4. & Nou. 79. & 83. & c.

k) Rationes, cur ad sedem Romanam appellandum, suppeditant Ratio & origo
 epistolæ SIXTI I. c. 4. C. II. qu. 6. & ZEPHERINI c. 8. C. ead. Scil. quo- appellatio-
 niam illa mater est, cuius vberibus omnes nutriri debent; quia non potest nūm ad pon-
 obliuisci mater filium suum. Sensim alias ad pontificem prouocatio in- tificem.
 troducta fuit. Primo enim autoritate concilii Sardicensis factum vide-
 tur,

(An ab illo ap-
pellari possit?) omisso omni medio, *immediate* ad pontificem delatae fuerint
l), idque, in fauorem clericorum appellantium non tantum
verbis, sed *facto* etiam fieri posset m). Ab illo vero, tan-
quam *infallibili & supremo iudice* in his terris, omnis ulte-
rior appellatio sub poena excommunicationis prohibita n),
quanquam non pauci prouocationem a papa ad *conci-
lium* oecumenicum iure optimo & ratione subnixam as-
serue-

tur, vt episcopus Romanus facultatem, reformandi latam ab aliis
sententiam, acceperit. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. VIII. c. 3.
& ZIEGLER. *alleg* l. §. 23. Enim vero cum huius concilii decreta per
longum tempus nullum vigorem haberent, DN. BOEHMER. I. E. tit. de
appellat. §. 1. post receptam PSEUDO-ISIDORI collectionem applicatio-
nes ad papam in vniuersum demum admissae fuerunt. P. de MARCA
d. l. c. 22.

l) C. fin. X. de for. compet. c. 7. § 4. X. de appell. DN. BOEHMER. I. E.
tit. de off. & pot. iud. deleg. §. 3. 4. CORVIN. d. l. lib. I. tit. III. n. 13. inf.

Appellatione
facto interpo-
sita, nihil in-
nouandum.

m) Quando nempe *grauati clerici intra decendium iter ad papam
suscipiunt*, adeo vt iudex inferior amplius in causa procedere, aut sen-
tentiam priorem executioni mandare nequeat. c. vn. X. de cler. peregr.
c. 9. & 30. X. de appellat. Nisi speciali statuto aliud dispositum; vt in
ordinatione curiarum eccles. prouinciae Mechlin. tit. 16. art. 7. praeceptum,
vt sententiae, quae non excedunt quinquaginta florenos, sub fideiussoria cau-
tione executioni mandentur, non obstante appellatione & sine illius praeiudi-
cio. Conf. ESPEN. P. III. tit. X. c. 3.

A Papa appel-
lari nequit.

n) In Bulla *Cæna Domini*, casu II. omnes excommunicantur, qui
ad futurum concilium generale appellare præsumunt. Hinc est,
quod ENGEL. lib. I. coll. iur. can. tit. XXXIII. §. 1. n. 6. non vereatur di-
cere: *Summus pontifex a nemine iudicatur, sed tota ipsius causa Deo re-
seruatur. Vnde in iudiciis, nec vt suspectus recusari, nec ab eo appellari
potest, quia Papa vicarius Christi in terris tribunal habere creditur; ideo-
que ab eo ad Christum NB. appellari non potest, sicut nec a vicario episcopi
ad episcopum.* Vid. ANDREAS du VAL de *suprema Rom. pontificis in ec-
clesia potestate.*

feruerint o). Si quando tamen partes sententia papali se gratas existiment, ne de illato sibi praeiudicio conqueri possent, id a quibusdam, quamuis contra rationem iuris, excogitatum, vt a Papa male informato ad melius informandum, siue vt CHOKIER p) loqui amat, a Philippo dormitante ad excitatum prouocaretur; soletque hoc casu nouum rescriptum a pontifice, aut eius in partibus residente Nuncio vel Pronuncio impetrari, quo alius iudex in partibus delegetur q). Alius adhuc superest appellandi modus, qui *ab abusu* dicitur, in Gallia praesertim vsitatissimus, quo non prouocatur a iudice ecclesiastico inferiore ad superiorem; sed ab illo ad Parlamentum regium, tanquam abutente sua iurisdictione contra iura, quorum *tuitio & defensio* Regi incumbit

3) Apud iudices seculares.

o) Sensit id inter alios quamplures Cardinalis Lotharingus, dum in concilio Trident. ex sententia ecclesiae Gallicanae affirmavit, *quod concilium sit supra Papam*, adiiciens, *ita definitum a concilio Constantiensi & Basileensi, non requirere se aliam ab illo concilio declarationem: attamen, si cum Gallis consentire velint, necesse esse, vt decretis iam conficiendis nulla verba inserantur, quae ipsorum sententiae praeiudicent.* P. SARPIVS *Histor. concil. Trident. l. VIII. p. 1236. edit. Lipsiens. lib. VII. p. 1179. 1158. & 1183. & lib. VI. p. 920. 977. 981.* Add. P. de ALLIACO *lib. de potest. eccles. part. III. cap. ult. & SECKENDORF. histor. Lutheran. lib. 1. §. 43. p. 58.* Quod a nonnullis in dubium vocatur.

p) *De iurisd. in exemptos, tom. II. part. II. qu. 49. num. 15. 16.*

q) ESPEN. *Part. III. l. E. tit. X. C. 2. §. 11. seq.* & CHOKIER. *d. l. vbi* Appellatio ad Papam melius monet, hanc appellationem potius restitutionem dicendam esse, si quidem controuersia apud eundem pontificem denuo agatur. Notabile informandum. huiusmodi appellationis exemplum in historia reformationis praebet B. LUTHERVS, qui cum apud cardinalem Caietanum nihil efficere potuisset, a pontifice male informato ad melius informandum appellauit; quoniam iudices sibi suspectos habebat, & ipse commissionem aliam ad viros doctos, probos & honestos in partibus petierat. Vid. SECKEND. *hist. Lutheran. lib. I. sect. 18. §. 38. p. 49.* vbi grauamina illius latius recenset.

bit r). Cum hoc suo modo praxis conuenit, quæ, uti CORVINVS s) testatur, iudicibus secularibus de iniquitate iudicis ecclesiastici, nolentis deferre appellationi ad sedem apostolicam interpositæ, cognoscere permittit, quod de iure alias fieri non potest t).

Forum cleri-
corum debi-
torum apud
Protestantes.

§. IX. Pergo ad fora *Protestantium*, penes quos quidem *exemptio clericorum*, utpote iure humano *) introducta, ad minimum in *causis ciuilibus* (ubi non ut clerici, sed ut *ciues* & membra reipublicæ & *debiteres* considerantur) cessare, eorumque causæ in vno, ac eodem cum laicis iudicio expediri debuissent. Ast in honorem ministerii u) *forum priuilegiatum* in causis clericorum debitorum confirmatum fuit

r) De qua specie prolixè agit P. de MARCA cit. tr. de C. S. & I. lib. IV. C. 19. & seq. & ESPEN. alleg. l. cap. IV. num. 22. usque ad fin. cap.

s) Lib. III. tit. XXII. n. 29. p. 673.

t) Vid. C. qualiter. 17. X. de iud. & STEPH. GRATIAN. disceptat. forens. C. 238. num. 47.

§. IX. *) Conf. GIESBERT. VOETIVS *Politica eccles.* part. 1. lib. IV. tract. 1. C. 2. & supra cap. 1. §. 6. in fin.

Quæ ratio con-
stitutorum
Consistorio-
rum.

u) Ideo illud egisse principes censet AVTOR meditt. ad instrum. pac. Westphal. art. V. §. 31. pag. 549. Ne clerici cogantur de personis suis & prerogatiuis coram quouis iudice litigare. Quod eorum existimationi officeret, cum tamen omnis eorum autoritas & honor apud populum habitu & titulis a vulgo distinctis constet, quibus reuerentia quadam eis est concilianda, quos humilitate, pietate, donisque cæteris Spiritus S. quæ hunc ordinem ornare ante alios deberent, plerumque carere videmus. Opinio quoque canonistarum eius temporis, quasi princeps clericis fori priuilegium in totum auferre non posset, Consistoriorum institutionem promouisse videtur. Quo spectant verba ZIEGLERI de iurib. maiest. lib. 1. C. 19. §. ult. ubi ita: Ut maxime enim imperio suo exemptos prorsus ministros ecclesiæ (principes) noluerint, singulare tamen ipsis, in territoriis suis constituerunt forum, ne scil. de iure eorum quicquam remitteretur, nec personis ecclesiasti-

fuit x), quod communiter *Consistorium*, das geistliche Gericht, *In Consistoriis*.
appel-

clesiasticis implicare se negotiis secularibus permitteretur. Enimvero singula, quæ de iure clericorum circa forum priuilegiatum quæsito, & necessitate constituendorum Consistoriorum afferuntur, principia iuris canonici sapiunt, duplicemque in principe personam supponunt, quam opinionem iam supra *cap. 1. §. 6. in not. lit. p)* vt erroneam reiecimus. Vnde Ill. DN. THOMAS. im Recht eines Evangelischen Fürsten in theologischen Streitigkeiten V. Satz §. XI. pag. 54. eleganter: Alle Rechte, inquit, die ein Fürst hat in Regierung seiner Unterthanen, hat er als Fürst, und hangen dieselbe unauflöslich zusammen, so, daß, wenn man einige davon nehmen wolte, eine unvollkommene, und zur Regierung der Unterthanen nicht zulängliche Majestät daraus entstehen müste. Vor der Reformation waren freylich die iura episcopalia von den iuribus principum entschieden, weil man im Pabstthum es für eine Tod-Sünde hielte, wann ein Fürst sich die iura episcopalia, die doch in der That auf weltliche Sachen giengen, anmassen wolte. Nach der Reformation aber ist es am besten, daß man diesen Unterscheid wegläßet, weil er zu einigen falschen Conclusionibus Anlaß giebt. • • Als daß es allerdings nöthig sey, daß ein Fürst in seinem Territorio ein Consistorium aufrichte, und die so genannte Consistorial-Sachen davor debattiren lasse. Neque ferendum est, *posse politia alicui ab alterius cuiuscunque politia liberalitate atque indulgentia præiudicari, exemptionesque & immunitates clericis conferendas illi præscribi, quæ ob instantem necessitatem, aut ob alias rationes bonum & statum reip. concernentes, idem nec potest, nec vult præstare, vti loquitur VOETIVS d. l. probl. 2.* Aliud vero est, annon consultius fuerit, causis clericorum, vt aliis causis arduis, forum speciale assignare; quod vtique, pro diuersis tamen cuiusque reip. affectionibus & statu, affirmandum. MEVIVS *part. 3. dec. 415. n. 9.* & DN. BOEHMER. *I. E. tit. de off. vicar. §. 17. seqq.* Add. SECKENDORF. *histor. Lutheran. lib. III. sect. 19. §. 82. n. 7. & sect. 27. §. 110.* in addition.

x) Factum illud in Saxonia per *ordinat. polit. de anno 1612. tit. Clerici debito.* von Consistorial Sachen *num. 1. verb.* Und weil vors andere vermöge der *res in Consi-* anno 1580. publicirten Kirchen-Ordnung *sub tit. von Immunitäten* storiis forum *re. die Schul- und Kirchen-Diener alleine in real-Klagen und hohen* *fortiuntur.*

appellari consuevit y), & in locum *iudiciorum Officialatus* apud Catholicos successit z).

Quæ constitu-
untur a sum-
ma potest. ci-
uilitate.
Statibus Im-
perii:

§. X. Constituuntur vero Consistoria regulariter ab eis, quibus *ius circa sacra* competit. Equidem hoc non solum *summa in republica potestati*, tanquam pars eminens iuris Maiestatici, inhæret a): sed ad *Status Imperii* protestantes vigore superioritatis territorialis quoque pertinet b), quibus illud per pacifi-

Frevel- und Malefiz- Sachen, nicht aber in Schuld-Handelen, und anderen *actionibus personalibus* vor der weltl. Obrigkeit belanget werden können; inmassen denn solches bishero in unseren Consistoriis gehalten: als lassen wir es bey erwähnten Verordnungen 2c. billig bewenden. Freund-Brüderl. Haupt-Vergleich, de anno 1682. ibi: die Bottmäßigkeit 2c. De eo quoque disponit Magdeburgische erklärte und verbesserte Proceß-Ordnung cap. 1. §. 6. Die Prediger, so wohl derer Wittben und Erben, haben in allen *actionibus personalibus* ausser dem Consistorio kein ander forum zu erkennen. Et §. 23. Vor dem Consistorio nun haben ihr forum alle Prediger, so viel ihr Amt, oder andere *personal-Sachen* betrifft. Conf. BRVNNEM, I. E. lib. III. C. 1. §. 1.

Consistoria
apud exteros.

y) In Anglia Consistoria dicuntur *curie christianitatis*, & in Heluetia das Chor- und Ehe-Gerichte. NAEVII *Priester-Recht* cap. IV. §. 16. FRITSCH. ad ANT. FABRI tr. de religion. in rep. regenda p. 346. & 379. 384.

Quæ causæ
consistoriales
sint?

z) Inde est, quod a quibusdam regula conficiatur, omnes illas *causas ad cognitionem Consistorii pertinere, quæ apud vicarios catholicorum peraguntur*. Vid. DN. BODIN. dissert. de illicita a principibus protestantibus *prouocatione in caus. eccles.* §. 18. Sed vid. B. TITII *Probe des teutschen geistlichen Rechts* lib. 1. cap. 6. §. 12. seq.

Habent status
Imperii ius
circa sacra.

§. X. a) Vid. HUGO GROTIUS de imperio *summarum potestatum circa sacra*. Ill. DN. THOMAS. dissert. de vindiciis iuris Maiestatici circa sacra. CONRING. de mai. ciuil. autoritate & officio circa sacra. Add. ZIEGLER. de iurib. Maiest. lib. I. c. XIII. §. 22. & sq. B. S. STRYK. de iure papali princ. euangel. c. 1. §. 1.

b) *Fac enim*, inquit AVTOR meditt. ad §. 30. art. V. pac. Westphal.

pacificationem religiosam c), & deinde per pacem Westphalicam d) plenissime restitutum fuit. Ex huius dispositione sibi ^{Et nobilibus} *nobiles immediati* ius Consistorii non minus recte vindicant e): ^{immediatis} nisi illud ius vel expressa conuentione & consensu, vel longa possessione & moribus, a vicinis principibus, vel inferioribus suis diminutum sit f).

§. XI. Neque tamen status Imperii, & nobiles immediati sibi vnice ius Consistorii & iurisdictionis in clericos adscribere ^{Aliquando etiam a mediatis.}

phal. lit. f. p. 516. ecclesiasticam cleri potestatem contra protestantes suspensam vel abolitam esse, sane statim reuiuiscet supremum principis ius circa sacra, quod haftenus ecclesiastici ordinis ambitu & importunitate suppressum erat, & ideo, cum res in naturalem suum statum redierit, quo fuit, antequam clerus se erigeret & venditaret, non opus esse iure vicario: sed principem suo iure sacrorum curam gerere, cum nemo sit, qui impediat, amoto semel clero pontificio. Conf. RHETII *dissert. de iure statuum imp. circa sacra.* MYLER ab EHRENBACH. *de statib. imp. P. II. cap. 82. 83. 84.* LVDOLPHVS HVGO *de statu region. Germ. C. III. §. 28.*

c) *Rec. Imp. 1555. §. damit auch §. 20.*

d) *Art. V. Instrum. pac. Caesar. Succ. passim, & §. 48.* Quam ^{Quod antea} grauius antea catholici tulerint, quod principes euangelici iurisdictionem ecclesiasticam Metropolitanorum amplius nollent agnoscere. ^{Metropolitani competitis} vid. AVTOR. *meditt. ad alleg. §. 48. lit. u.* Conf. etiam B. STRYK. *cit. diff. cap. IV.*

e) *cit. §. 48. ibi: comprehensa libera imperii nobilitate.* Ex quo ^{Nobiles immediati, an superior. territor. gaudeant?} patet, nobiles immediatos talia certe iura possidere, quæ superioritati territoriali proxima sunt, vid. Ill. Dn. COCCEI. *iur. publ. prud. cap. XXI. §. 14.* & CHRISTOPH. MINGIUS *diff. de super. territ. cap. 1. concl. 47. iunct. concl. 62.* quamuis illi ex mente quorundam ipsum superioritatis territorialis eminens ius sibi adscribere nequeant. LVDOLPH. HVGO *d. l. cap. V. §. 5. 6.* STRAVCH. *dissert. Exoter. IX. th. 22.* Vid. SCHWEDER. *Introd. ad ius publ. p. spec. sect. II. cap. 10. & 12.*

f) FRITSCH. *exerc. iur. publ. VIII. §. 35.* & KNICHEN. *de subl. & reg. terr. iur. cap. IV. num. 6. seqq.*

bere possunt; siquidem *ciuitates* quædam *municipales* g), ac *nobiles mediati* h) vel ex concessione principis, vel immemoriali præscriptione obtinuerunt, quo clerici debitores coram iudicio

Exempla ciuitatum, quæ ius Consistorii possident.

§. XI. g) Conspicuum illud in Lusatia in denen Sechs-Städten, quæ iurisdictionem in clericos hucusque exercuere, teste Dn. BOEHMER. *I. E. lib. I. tit. 28. p. 623.* Eodem priuilegio pollent Magdeburgum, Lüneburgum, ciuitas Stadenfis in ducatu Bremensi, & Mindensis vrbs. Vid. Dn. LVDOVICI *Consistorial-Proceß cap. III. §. 19.* & B. STRYK. *in addition. ad BRUNNEM. lib. II. I. E. c. 8. §. 25. p. 459.* Inprimis vero ciuitatis Stralsundensis priuilegium in hoc passu notandum, quod Rex Sueciæ ad conseruandum illud in instrumento pacis Westphalicæ se expresse obligare debuerit. Vid. *d. instrum. pac. art. X. §. 16.* ibique AVTOR *meditt. lit. 9.* Conf. MEVIVS *quæst. prælim. ad ius Lubec. III. §. 20. sqq.*

Ius nobilium mediatorum circa iurisdictionem eccles.

h) Exemplum præbere possunt comites & nobiles mediati in ducatu Gothano, quibus clerici in prima instantia subiacent. Vid. *Gothaische Landes-Ordnung part. 1. c. 2. tit. 5.* In summis quoque Imperii tribunalibus nobilibus mediatis sæpius iurdictio ecclesiastica asserta fuit. KLOCK. *Vol. 1. Conf. 20. num. 352. sq.* MEVIVS *P. II. dec. 350. n. 10 & P. III. dec. 14.* Vt vero eo melius de hac controuersia iudicium ferri possit, hic inferere placuit responsum ab illustr. Facultate iuridica *mens. Octobr. anno 1715. conceptum.*

Quod responso illustratur.

Hat Graf Heinrich von Schwarzburg A. 1458. die Herrschafft Wieha welche in Chur-Sächsischen Territorio gelegen, mit aller Herrlichkeit, wie solche bemeldter Graf Heinrich selbst besessen, an die Herren von Werthern verkaufet, und als hernach die reformatio religionis erfolgt, haben die Herren von Werthern die geistliche Gerichte in solcher Herrschafft zu exerciren angefangen, auch beständig damit continuiert; es ist auch niemahlen deshalb ein Streit entstanden, als daß A. 1576. eine Kirchen-Visitation vorgenommen werden sollen, da dann die Grafen von Schwarzburg sich zwar solcher Visitation angemasset, die Chur-Sächsische ihnen aber disfalls widersprochen, und die Schwarzburgische Visitation bey 500. Fl. Strafe anzunehmen verbothen, worauf aus der Visitation gar nichts geworden, sondern die Herren von Werthern

thern nach, wie vor, bey dem exercitio der geistlichen Gerichte verblieben, bis A. 1680. und hernach A. 1711, disfalls einiger Zweifel erregt worden.

Ob nun wohl die Herrschafft Wieha im Chur-Sächsischen Territorio gelegen, und es dannenhero das Ansehen gewinnen möchte, daß propter ius episcopale, serenissimæ electorali domui Saxonicae competens, die Herren von Werthern der geistlichen Gerichte sich anzumassen nicht berechtiget, zumahlen der Religions-Frieden und die hernach erfolgte sanctiones pragmaticæ nur inter status imperii, nicht aber inter eos qui a statibus feuda possident, & sic mediati sunt, per modum conventionis publicæ aufgerichtet worden, ferner die præscription contra leges imperii publicas dem Ansehen nach nicht statt findet, und selbige überdem, wann sie auch sonst statt hätten, per mandatum pœnale de A. 1576. interrompiret worden.

Rat. dubitandi.

Dennoch aber und dieweil (1) bey dieser Frage ein guter Unterscheid inter ius circa sacra, wohin das ius condendi leges ecclesiasticas, ius indicendi dies festos, ius dispensandi, und dergleichen gehören, & inter iurisdictionem ecclesiasticam, siue potestatem cognoscendi de controuersis ecclesiasticis, easque decidendi, gemacht werden muß, (2) die Herren von Werthern das ius circa sacra, welches zu der superioritate territoriali gehöret, gar nicht, sondern nur bloß iurisdictionem ecclesiasticam prætendiren, (3) auch diejenige, welche nicht ad classem statuum imperii gehören, dieser geistlichen iurisdiction nicht unfähig sind, wie solches die Exempel vieler municipal-Städte, als Stralsund, Magdeburg, und dergleichen bewähren, und solches von bewährten Rechts-Lehrern deutlich gezeiget worden,

Rat. decidendi.

COTHMANN. vol. 4. resp. 33. num. 39. seq.

MEVIVS part. II. decis. 365. in not.

nec enim suspensio iurisdictionis ecclesiasticæ eam in tantum statibus imperii adpropriauit, vt mediati eiusdem plane incapaces sint, sed tantum effecit, vt catholici eandem non amplius exercerent,

LYNCK. de iur. episcop. c. 4. n. 104. seq.

woraus (4) das dubium, ac si præscriptio iurisdictionis ecclesiasticæ contra leges imperii publicas impingat, zugleich hinweg fällt, (5) die Herren von Werthern seit der Reformation die iurisdictionem ecclesiasticam per tempus immemorabile beständig exerciret haben, (6) das manda-

dicio ecclesiastico, ab eis *subordinate* constituto, conueniri debeant. Quod non minus verum est in illis, qui inuestiti sunt mit denen geistlichen und weltlichen Gerichten i).

A subditis
protestanti-
bus in terris
Catholico-
rum.

§. XII. Præterea notatu inprimis dignum est, quod si *subditi protestantes* in ditionibus dominorum catholicorum existentes, quacunque anni 1624. parte proprium Consistorium cum *cognitione de causis clericorum obæeratorum* habuerint, illud in posterum retineant, neque officialibus episcoporum

mandatum pœnale de A. 1576. diese præscription derer Herren von Werthern ratione dictæ iurisdictionis ecclesiasticæ auf keinerley Weise interruptiren können, weil der Streit zwischen Chur-Sachsen und den Grafen von Schwarzburg gewesen, selbiger aber die Herren von Werthern keinesweges angegangen, und es also bey der bekannten Rechts-Regel verbleibet, quod quæuis inter alios acta aliis non noceant,

PEREZ. *ad tit. Cod. inter alios acta &c.*

(7) die iurisdiction ecclesiastica per modum præscriptionis de iure acquirere werden kan:

LYNCK. *d. cap. 4. n. 104. & cap. 3. n. 32.*

So erscheinet daraus allenthalben so viel, daß die Herren von Werthern die geistliche iurisdiction bey der Herrschafft Wieha rechtmäßig acquiriret, und sie dannenhero dabey nicht zu beeinträchtigen, sondern vielmehr zu schützen. B. N. W.

Patroni deliti-
bus clerico-
rum non co-
gnoscent.

i) Dissentit hic cum WEBERO *tr. de iure Consistor. c. 41.* inter alios BRVNEM. *I. E. lib. III. C. 1. §. 4.* exinde, quod nihil aliud his verbis, quam *ius patronatus* concessum existimet, patronis vero in causis pastorum iudicare prohibitum sit, BRVNEM. *cons. 142.* adeo ut nec magistratus, cuius sumptibus clerici aluntur, illos a consistoriis eximere valeat. B. STRYK. *de foro ministr. Princ. cap. 1. §. 9.* Verum enim vero aliud est, quem inuestitum esse mit allen und ieden Gerichten, sub quibus *ius Consistorii*, utpote speciale, haud contineri concedo: & aliud rursus est inuestitum esse mit denen geistlichen Gerichten, quæ verba certe latius, quam *ius patronatus* patent. Vid. Dn. BOEHMER. *d. l. §. 28.*

porum quid iuris in eiusmodi clericos competat k). Sin autem subditi illud docere nequeant, clerici in causis debiti coram ordinariis iudicibus iuxta obseruantiam anni decretorii 1624. conueniri poterunt l).

§. XIII. In tantum vero fundata est Consistorii, vbi Quidam cleri-
ci alibi conue-
niri debent.

§. XII. k) *Instrum. pac. Caesar. Suec. art. V. §. 31.* Notissima est ex Exempla ad-
ducuntur. hoc §. nata controuersia inter episcopum Hildesensem, eiusque subditos protestantes, cuius fata enarrat AVTOR *meditt. add. §. 31. cit. l. p. 543. seq.* quæ anno 1711. ita composita, vt statibus prouincialibus peculiare Consistorium confirmatum fuerit, de quo in *Recessu §. 17.* ita cautum: Vor diesem Consistorio sollen nicht allein ea, quæ sunt ordinis & iurisdictionis ecclesiasticæ, -- sondern auch alle partes huius iurisdictionis, so wol über ietzt besagte Personen in grösseren und kleineren Stifft, tam quoad prædictas causas & negotia mere ecclesiastica & spiritualia, quam quoad causas matrimoniales, item personales, so die Prediger, Schul- und Kirchen-Diener, deren Wittwen und Kinder, so lange sie in der Eltern Brodt stehen, angehen, tractiret, gerechtfertiget und exequiret werden. FABRI *Staats-Cantzley tom. XVII. cap. 13.* Erfurtensis etiam ciuitas speciali Consistorio gaudet, quod Ministerio collatum est, vnde *iudicium ministeriale* vocatur. DN. LVDOVICI *cit. l. cap. III. §. 19. in f.* Memorabilis adhuc est conuentio inter inuictissimum IMPERATOREM nostrum & Regem Sueciæ, Rastadii anno 1706. inita, qua Consistoria, quæ in principatibus Silesiæ tempore pacis Westphalicæ fuerunt, denuo confirmantur. Vid. *Josephi Leben und Thaten part. II. p. 248. & Executions-Recess de A. 1709. art. 13. & 14. d. l. pag. 271. seqq.*

l) Per §. 48. art. V. *instr. pac. Osnabr.* vbi protestantes iurisdictioni ecclesiasticæ ad normam a. 1624. vltius quoque subiiciuntur, in singulis casibus, qui A. C. non concernunt, modo ipsis ratione processus nihil iniungatur A. C. vel conscientie repugnans. Iam vero neque A. C. concernit, nec conscientie repugnat, causas clericorum obælatorum coram alio iudice, quam proprio Consistorio ventilari. Quamobrem decisio ad dominum territorii iudicesque ab illo positos spectabit. Quid Hildesæ ante *Rec. nouiss.* iuris fuerit, vid. *eiusd. art. VI.* Add. B. STRYK. *de foro ministr. princ. cap. I. §. 10.*

Deficiente
Consistorio
clerici prote-
stantes in iu-
dicio ordina-
rio conueni-
untur.

id erectum, iurisdictio, vt illud singuli clerici agnoscere teneantur, quod limitandum ratione *Canonicorum* in pluribus Protestantium capitulis, qui si a creditoribus suis conueniantur, in prima instantia *coram capitulo* forum sortiuntur m). Quotiescunque vero ipsa *capitula* aut *Prælati*, qui inter status prouinciales referuntur, æs alienum contraxerint, non nisi in *summis dicasteriis* principum actio institui potest n). Sed & hoc tenendum, quod clerici debitores, qui si-
mul

Canonici ca-
pitulo subia-
cent.

§. XIII. m) Hoc in episcopatu Merseburgensi obtinere, probatur ex CARPZOV. *lib. II. respons. 35. vbi num. 4.* adducit capitulationem 1603. initam huius tenoris: Daß S. Fürstl. Gnaden gegen die Prälaten, Domherren und andere Stiffts-Personen, und derselben Gesinde, ein-
ziger Gerichtbarkeit, anders dann von Alters herkommen, sich nicht an-
massen, desgleichen auch dem Capitul an ihren Gerichten, welches sie
niederrwärts bis an das Creuze, und in den Häusern und Höfen der Prä-
laten, Domherren und Vicarien, so weit sich die Freyheit erstreckt,
auch in der Pfarre S. Maximi, Cämmerey und Beckerey, und hinauf-
wärts bis an das Thor, da man nach St. Peters-Closter gehet, und an
das Schloß-Thor, desgleichen auf dem Lande in ihren Dörfern, Stuh-
ren und anderswo, wie sie solche bis anhero gehabt und gebraucht, kei-
nen Eintrag noch Gewalt thun oder lassen wolten. De ciuitate H. (for-
te Halberstadiensis) idem allato responso testatur ZIEGLER. *de iurib. ma-
iest. lib. I. C. 19. §. 10.* Seynd in der Stadt H. zwey unterschiedene iuris-
dictiones, da jedes sein eigen absonderlich iudicium, so wohl in bürgerli-
chen Sachen, als auch in peinlichen; als das Thum-Capitel über
die Thum-Herren, Vicarien, und deren angehörige Diener, der
Rath aber über ihre Bürger hat. 1c. Quæ ratio instantiæ in capitulo
cathedrali Magdeburgico sit, de eo disponit *Erklär. und Verbess. der
a. 1686. publicirten Magdeburgischen Proceß-Ordn. cap. 1. §. 10.*
Unsere Dom-Capitularen zu Magdeburg aber behalten die erste
Instanz bey dem Capitul, iedoch salua appellatione an unsere Regierung.

Vbi capitula
& prælati con-
ueniantur?

n) *Erklärung 1c. der Proceß-Ordnung. d. l.* Es werden un-
ter denen privilegierten Personen, das Dom-Capitul und die Prälaten
von

mul membra aut ciues Academiae sunt, in senatu academico quoque compellari queant, cum idem hoc casu concurrentem cum Consistorio iurisdictionem exerceat o).

§. XIV. Quamuis autem clericos in Consistoriis ob debita ciuilia quotidie conueniri videamus, illud nihilo-^{Consistoria dependent ab arbitrio constituentium.} fecius vnice ab arbitrio constituentium dependet. Sicuti enim ex beneplacito p) eorum Consistoria erecta; ita illis aut omnis rursus iurisdictio, aut pro parte adimi potest, & decisio causarum clericalium aliis collegiis politicis demandari q): nisi pacta cum subditis, aliisque inita adsint, quæ abrogationem prohibeant r). Vnde constat, quam male de iuribus principum illi sentiant, qui causas clericorum a Consistorio, quantumuis ex iusta causa, auocari s), aut com-

bon Clöstern und Collegiat-Stifftern, welche Stände des Landes sind, nicht verstanden: sondern, wenn dieselbe entweder als Collegia, oder einige ihres Mittels und deren Erben in personalibus oder realibus in Anspruch genommen werden, soll solches nirgends anders, als vor der Regierung, welche das Regiment an unserer Statt im Lande führet, geschehen.

o) Vid. TITIVS *Probe des Teutschen geistlichen Rechts lib. I. cap. VI. §. 33.*

§. XIV. p) Vid. supra §. IX. lit. u) in not. hui. cap.

q) *Tantum enim Consistorio iuris competit, quantum a principe ipsi concessum.* TEXTOR. *diff. de iur. episc. in territ. stat. protest. th. 86.* ^{Quantum possint Consistoria?} Conf. SCHRADER. *de caus. for. eccles. cap. 1. §. 2. lit. b. in not.*

r) Vid. Illustr. Dn. THOMAS. *de iure Princ. euang. circa solenn. se- pult. §. 18.* Itaque Consistoria necessitatis sunt in terris catholicorum principum iuxta statum a. 1624. Dn. BOEHMER. *I. E. l. I. t. 28. §. 25.* ^{Sunt necess. tatis.}

s) Præcipuus inter eos est HENR. GEBHARDVS *de potest. & regim. ec- cles. §. 223.* ideo, quod, vt inquit, iudicia huiusmodi ecclesiastica totum pres- byterium ecclesiæ representent, nec absolute ad principem spectent, vt curia-^{Causæ a Con- sistorio auoca- ri possunt.} mere seculares. Vid. Illustr. Dn. THOMAS. *Evangelischer Fürsten Recht part. I. th. 5. §. 14. in f.* Ast i) falso hæc nituntur supposito,

Quamobrem
alicubi contra
clericos debi-
tores in iudi-
cio ciuili agi-
tur;

commissariis a principe delegari posse t) negant.
§. XV. Et hæc ipsa quoque praxis non destituit. No-
ribergæ enim u) & Hamburgi x) Consistoria pecuniaria de-
ficiunt, ibique *clerici debitores* coram senatu aut eius deputatis
conueniuntur y). Quod de ciuitate Francofurtensi quoque
testatur VFFENBACH yy). Alicubi etiam in Cancellariis con-
sistorialia expediri solent z). Præcipue autem de Hassiæ Land-
grauiatu tenendum, ibi causas clericorum ciuiles, siue ex de-
bito oriundas, in ordinario & ciuili iudicio ventilari a), quod
in

quasi Consistoria repræsentent presbyteria, quod modo impugnauit Dn.
BOEHMER. I. E. tit. de off. archipresbyt. §. 34. 35. 2) Consistorium ad
principem omnino spectat, omnemque vim iudicandi ab eo accipit.
Vid. B. STRYK. addition. ad BRVNEM. I. E. lib. I. cap. 6. §. 6. verb. per sua
Consistoria. Auocatio tamen fieri non potest in Consistoriis euangelicis
territoriorum catholicorum. Vid. Recess. Hildesf. alleg. §. 16. seq.
Add. MEVIVS p. II. dec. 134. & p. I. dec. 217. num. 5.

t) Conf. Dn. LVDOVICI d. I. cap. V. §. 36.

§. XV. u) HENR. LINCK. dissert. de iud. reip. Norib. cap. II. §. 11.
12. 13. & WAGENSEIL. de ciuit. Norib. in addend. p. 376.

x) B. BEYER. in position. ad ff. tit. de iurisd. posit. § 2.

y) BRVNEM. iur. eccles. lib. III. cap. 1. §. 2. 2. ibique STRYK. in ad-
dition.

yy) de iudicio Cas. aul. cap. V. sect. 2. p. 15.

Consistorialia
a regimine ex-
pediuntur.

z) Ill. Dn. LYNCKER. de grauam. extraiud. C. III. part. 2. sect. 2. §. 8.
n. 25. Ita Cellis quoque & alibi Consistorium partem quandam & ap-
pendicem regiminis saltem constituere, notat SCHRADER. de caus. fori ec-
cles. c. 1. tit. 1. §. 1. lit. 5) in not. Et tunc subscribi solet Fürstl. zu denen
Consistorial-Sachen Verordneterc. LAVR. OHM. de 1. Episc. th. 16. lit. a)

Ordinat. Cas-
selanea.

a) Per ordinat. Consistor. Casselan. cap. 8. Daß in andern ciuil- und
politischen Schuld-Schaden und dergleichen Sachen und Forderun-
gen, die mit ihrem geistlichen Stand und Amt keine Gemeinschaft ha-
ben, sie bey ihrer ordentlichen und weltlichen Instanz und Gerichts-
Zwang gelassen werden sollen.

b)

in Regia Berolinensi non minus moris est b). Præterea clerici militares, die **Feld-Prediger**, non in Consistoriis, sed in foro & militari militari ob contractum æs alienum conuenti respondere tenentur c); nisi in eorum fauorem speciale Consistorium, quod *militare* dicitur, erectum sit, quod de causis clericorum ciuilibus cognoscit d).

§. XVI, Denique, vtcunque contra clericos debitores in Consistorio pronunciatum fuerit, sententia absque dubio appellationi obnoxia est. Equidem in quibusdam locis instituta reperiuntur Consistoria inferiora, **geistliche Unter-Gerichte** e), vbi appellationes ad Consistorium superius diriguntur

Forum clericorum in secunda instantia.

b) *Cammer-Gerichts-Ordnung 1709. tit. 10. §. 12.* Was die geistliche Personen betrifft, soll in ciuilibus causis, gleichwie dem magistratui inferiori, also auch unserm Cammer-Gericht die iurisdiction gelassen werden. Add. *Rec. Marchic. 1653. §. 17. verb. Soll in ciuilibus causis &c.* Inde Ill. Dn. COCCEI. *de differ. iur. ciuil. §. Marchic. cent. 1. tit. 4. §. 3.* clericos in Marchia iudici laico in causis debiti subiectos asserit: quos coram patronis conueniri, *ex eodem Rec.* existimat STRYK. *ad LAVTERB. tit. de iudic. p. 104. v. clericus.*

Marchica.

c) SPATE *Auditeur sect. I. cap. 6. §. 4. sqq. p. 228.* vbi illud in clericis catholicis fallere tradit.

d) Factum illud a potentissimo Rege Borussiae in gratiam suorum exercituum. Vid. *Reglement des Militair Consistorii de anno 1711.* Es stehen auch unter solchem Consistorio castrensi alle und jede Guarnison und **Feld-Prediger**, welche sich desselben iurisdiction und cognition unterwerfen müssen. Es sey denn, daß dieselbe wegen einiger irrigen Lehren beschuldiget würden, welchenfalls das Consistorium castrense dergleichen Sachen an die Consistoria ordinaria zu verweisen hat. Add. *Königl. Schwedischer Kriegs-Artickels-Brief tit. 3. n. 16. &c.* *Königl. Dänische Kriegs-Instruction cap. 5. Von den Consistorial- oder geistlichen Kriegs-Gerichten. num. 24. &c.* *Zürichisches Kriegs-Recht tit. III. art. 15. sq.*

militare Borussiae.

§. XVI. e) Vti in ducatu Gothano & adiacentibus locis, **Bo-** Consistoria inferiora.
thaische

An ad Came-
ram appellari
possit?

guntur f). Sed ubi hæc deficiunt, recursus datur ad princi-
pem g), aut summa territorii dicasteria h). Enim vero ad
summa Imperii tribunalia prouocari nequit i), nisi ex opinio-
ne quorundam, si sententia nullitate laboret k). Cui adden-
dum

*thaische Landes-Ordnung part. I. c. 2. tit. 6. & in terris comitum a
Neuß. Dn. LVDOVICI d. l. C. 18. §. 4. De Holsatia testatur FVCHS in tr.
ad prax. lib. 1. cap. 22. & 23. ibidem præter Consistorium generale, plura
specialia, tam in districtu Regio, quam ducali constituta esse. Add. su-
pra §. 11. hui. cap.*

f) CASP. LEIPOLD. *de concurr. iurisd. qu. ult.* Ill. Dn. LYNCKER.
alleg. tr. cap. 6. §. 26. num. 7. Conf. omnino B. SECKENDORF. *Teutscher
Fürsten-Staat part. 2. cap. 12. §. 3. vers. 2.*

A Consistorio
appellatur ad
principem,

g) Quippe princeps, uti inquit AVTOR *meditt. ad §. 31. art. V. instr.*
pac. lit. o) procul dubio non concurrentem saltem, sed longe maiorem etiam
atque superiorem habet iurisdictionem, (quam Consistorium) quibus locis
id ipsum non specialibus pactis, vel lege imperii circumscriptum est. Conf.
BRUNNEM. *I. E. lib. III. c. 16. §. 1.*

& summa di-
casteria.

h) Hic spectat Ill. Dn. THOMAS. *de iure princ. euang. circa solenn.*
sepult. §. 11. in f. Sanctius, inquit, consilium principis personam magis im-
mediate sustinet, quam Consistoria eidem inferiora; euidens est, eadem, quæ
de iure principis in oppositione ad Consistorium suum afferuntur, adserenda
quoque esse de consilio eiusdem intimiori politico. Confirmat illud Chur-
fürstl. Braunschweig-Lüneb. Ober=appellations-Gerichts-Ord-
nung p. II. tit. 1. §. 3. Wenn in civilibus eine action gegen eine zu dem
clero gehörige Person angestellt worden, und dergleichen jemand durch
die Erkenntnissen unseres Consistorii sich beschweret achten sollte, mögen
nicht weniger solche Sachen durch ordentliche appellationen an unser
Ober=appellations Gericht gebracht und angenommen werden. Add.
Sächsisch. Kirchen=Ordn. tit. vom Ober=Consistorio. §. Es soll 2c.
Kön. Preuß. gemeiner Bescheid de a. 1708. §. IX. Magdeb. ver-
bess. Proceß-Ordnung c. 43. §. 9. LINCK. *de iur. episc. c. 12. n. 59. ME-
VIVS p. II. dec. 364. sqq. part. III. d. 415. p. IV. dec. 1.*

i) HORNIVS *iur. publ. prud. cap. 59. §. 8.*

k) Quam in rem H. SCHWARZKOPFII, Cancellarii Brunsvic. moni-

dum existimo, tunc iurisdictionem Camerae fundatam dici posse, quando causae clericorum in iudicio civili ventilatae sint. Cum enim ita non amplius ut ecclesiasticae, sed ut *mere civiles* considerentur, nihil oberit, eas cum caeteris causis laicorum civilibus per appellationem ad Cameraam deferri kk).

§. XVII. Notandum adhuc est, quod, si Consistoria ^{Quid iuris in} Evangelica in terris Catholicorum formata sunt, ad domi- ^{terris catholi-} num territorii appellari haud possit l), & illo tantum casu pro- ^{corum?} uocatio admittatur, si totum Consistorium, ut suspectum, recusatum fuerit m). Modo non adsint pacta contraria, uti in principatibus Silesiae, ubi IMPERATOR noster inuictissimus appellationem a Consistoriis Evangelicorum sibi expresse reseruauit n).

§. XVIII. Satis iam actum de foro privilegiato clericorum ^{In quibus de-} debitorum apud Catholicos & Protestantes: speciatim in pra- ^{bitis fori pri-} sens videndum de qualitate debitorum, simulque inquiren- ^{uilegium cle-} dum, ^{ricis compe-} ^{tat?}

ta adducit SCHRADER. cit. l. tit. 1. §. 8. lit. b. in not. Sed hanc opinionem, ut erroneam, oppugnat Dn. BODINVS cit. dissert. de illicita a princ. protest. prouocat. in caus. eccles. §. 18. 19. 50. & 51.

kk) Eiusdem opinionis esse videtur VFFENBACH. d. l.

§. XVII. l) Deductum illud in *antiuindiciis statuum Episc. Hildes.* A Consistoriis ^{quando ad} euang. p. 38. sq. p. 63. sqq. & 238. sqq. & confirmatum per Rec. nouiss. 1711. ^{principem} §. 18. verb. Noch (sollen) die vor das Consistorium gehörige, oder allda ^{non appelle-} rechtshängige Sachen, von dannen auociret, noch vor den Landes- ^{tur?} Fürsten, Thum-Capitul, oder ein ander Gericht, es sey unter dem Namen von appellation, recurs, oder unter was für einen pretext es sonst seyn möchte, gezogen werden. Erfurti a Consistorio ad senatum quoque, non ad electorem Moguntiae, prouocatur, qui causam iterum Consistorio delegare solet, teste Dn. LVDOVICI Consistorial. Process. c. 18. §. 9.

m) SCHRADER. alleg. l. §. 7. & lit. a) in not.

n) Vid. *Schlesischer Executions-Recess 1709. art. 13. & 14.* ibi: *salua semper appellatione immediata an ihre Kays. und Königl. Majest.* §. XVIII. o)

Debitores ordinari nequeunt.

De facto ordinati an privilegium fori amittant?
In specie administratores?

dum, an quibuscunque debitis hoc forum debeat? Præmitto autem ante omnia, veteribus canonibus o) prohibitum esse, debitores, maxime ad ratiocinia obligatos ex administratione, tum *publica*, tum *privata* p), ordinare, quod tendere hoc videretur in præiudicium creditorum q).

§. XIX. Si tamen talis debitor *de facto* ad ordines admissus est, non satis definiunt canones, an clericatu assumpto, pro debitis antea contractis mutet forum? an etiam in his privilegiis clericalibus gaudeat? Et quidem clericum, qui administrator fuit, a iurisdictione seculari hoc ipso non eximi, sed conueniri posse in foro *gestæ administrationis*, censent: quod tunc maxime admittunt, si alibi, quam ubi clericus est, administrationem gessit, quia creditori ex ipsa administratione ratione

Dispositio concilii Carthagin.

An debitores ex privata administratione excepti?

Debitores ordinari, nocet creditoribus.

§. XVIII. o) In concilio Carthag. a. 348. celebrato cap. 8. disertis legitur verbis, *ut diaconi non ordinentur, qui procuratores & tutores & actores & curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita & reddita ratiocinia.*

p) Debitores ex privata administratione excludit Ill. Dn. LYNKER. in anal. ad DESSEL. erotem. tit. de oblig. ad ratiocin. non ordin. sed, ut ex adducto canone liquet, invito iure canonico, eiusque ratione.

q) Præiudicium creditorum in eo versari creditur, tum quod magis *fori declinandi* gratia id debitores fecisse præsumantur, tum etiam, quod rigore iuris contra eos, qua clericos, uti prohibitum sit, ob beneficium competentiae, quod eis indulgere solent, de quo cap. seq. vid. WIESTNER. in institut. iur. canon. cit. tit. n. 1. An autem hoc præiudicium creditoribus reuera creetur, §. seq. indicabo. Sane si vel maxime hoc præiudicium non sit creditoribus metuendum, constat tamen, quod clerici ut plurimum ex variis aliis causis difficilioris conuentionis sint, & quod præterea canones noluerint asylum præbere pessimis quibuscunque debitoribus. Sed eadem ratio facit, ut etiam ex aliis causis debitores non debeant admitti ad ordines, quia rationes adductæ ad hos quoque quadrant, quod etiam admittit BARBOSA in iur. eccles. lib. I. c. 33. num. 135. eo in casu, si ære alieno grauatus in bonis non habeat, unde creditoribus satisfacere possit.

r)

ratione fori ius est quæsitum r). Sed eadem ratio suadet, ut etiam forum *gestæ administrationis* non mutet, si vel maxime in eodem loco clericus fiat s).

§. XX. Imo quia *gesta administratio* foro gestorem subii-
cit, vel ex *contractu*, vel *quasi contractu*; ideo idem quoque
dicendum est de debitis extra forum domicilii contractis, si so-
lutionem ibidem facere promisit, vel alia de causa ibidem con-
sistere ad aliquod temporis spatium solet t).

§. XXI. Id quod ut euidentius fiat, statim hic subiungen-
da est quæstio: an clerici gaudeant fori priuilegiis, si, postquam
clerici iam sunt facti, administrationem rerum secularium u)
in se susceperint, vel alibi contraxerint? Equidem si in eo lo-
co, &c. suscipiant.

CO,

§. XIX. r) Inter pontificios ita censent MVNNOZ, de ESCOBAR. de
Foro clerici
ratione admin. c. 7. n. 25. & ESPEN P. III. iur. eccl. tit. 1. c. 4. §. 26. & 27. administrato-
qui quidem loquuntur de casu, si pendente clericali se administrationi
seculari immiscent, multo magis tamen idem dicendum erit, si, antequam
ad ordines admissi fuerint, administratores rerum alienarum fuerint, ut
recte censet ZIEGLER. ad Lancell. lib. 1. tit. 25. §. 14. ris seculare.

s) Nam dum administravit, se obligavit ad rationes reddendas sub Ratio.
foro seculari, in quo eo tempore constitutus fuit, a quo se eximere vix
potuit per assumptionem ordinis clericalis.

§. XX. t) l. 21. de O. & A. l. 19. §. 2. de iudic. Veluti si tempore
nundinarum rerum suarum gratia ibi adesse soleat, quæ ibi adhuc habet.
Absentes enim hodie & inuitos ad forum contractus trahi non amplius
posse, colligunt ex c. 1. §. contrahentes X. de foro compet. nisi bona ibi sita
habeant, quia sic ad comparitionem compelli possunt. Unde forsan est,
quod hodie ut plurimum propter quæcunque debita in consistoriis con-
ueniri soleant, cum ita plures difficultates euitentur, quæ actor subire
debet, si in foro contractus vel quasi eosdem conuenire velit. rantur.

§. XXI. u) Equidem negotiationes & administrationes rerum se-
cularium clericis esse prohibitas, patet ex tit. de vita & honest. cler. & tit.
ne cler. vel monachi secul. negot. se immisceant. Quod pluribus illustrat
An negotiati-
ones clericis
interdictæ?

co, quo officio pastoralis præsunt, contrahunt, vel administrant, fori privilegio eos gaudere existimo, quoniam in eo loco ab omni alia iurisdictione exempti sunt, & forum contractus, quem in eo loco inierunt, eos non alii foro subicere potest, quam quod ibi ex privilegio habent, cui in hoc contractu se subiecisse existimandi sunt, veluti si mutuam acceperunt pecuniam &c. quia vix alius adesset casus in civilibus, quo fori privilegio gaudere possent. Ast si alibi x) gesserunt administrationem, si alibi contraxerunt, ibique solutionem facere promissere, puto eosdem ibidem etiam conveniri posse.

§. XXII.

RENATUS a VALLE in hyparcho de religioso negotiatore, & Dn. GRASS. Ictus Tubingensis, *dissert. de clericor. negotiat. prohibita*. Ast plures communiter traduntur limitationes, quas Dn. GRASS. *cit. l. c. 5.* refert. Quin etiam saepe contra decorem sui ordinis administrationem rerum suscipiunt, ut quaestio hæc de fori competentia facile emergere queat: Quid? quod Ill. Dn. LYNCKER. *decis. 257.* existimet, inter protestantes prohibitionem hanc cessare, inquit: Die Evangelische Pfarrer auch mit negotiis secularibus und honestis commerciis verbündlich wohl umgehen können in massen der clericatus bey ihnen eine solche Beschaffenheit nicht mehr, wie in dem Pabstthum hat. Quod admitti potest, ut ex tali negotiatione obligentur, non vero ut simpliciter hæc illis concessa sit. Conf. HILLIGER. *de foro cler. delinqu. §. 3.*

Clerici, negotiis secularibus se immiscen-
tes, fori privilegium amittunt.

x) In Gallia hæc obtinere, docet & defendit ESPEN. *P. III. iur. eccl. tit. 1. c. 4. §. 27. sq.* Idem asserit MVNNOZ. *ab ESCOBAR. de ratiocin. admin. c. VII. §. 38. sqq.* ex ea ratione, quod clerici, mercimoniis & secularibus administrationibus sese immiscen-
tes, pro secularibus, quoad illam administrationem habeantur. Quam rationem etiam repetit KLOCK. *de contribut. cap. XII. n. 254.* Addi huic potest, clericos alibi administrantes, ex quasi vel vero contractu, se ipso obligasse facto, ad rationes ibidem reddendas, id quod in nostris foris licite fieri potest. Huc etiam quodammodo collineat *c. f. X. de vit. & honest. cler.* ex quo colligitur, quod clericus, si non abstinerit a negotiationibus secularibus, privilegiis clericalibus amplius frui non possit. Conf. SPERELLVS *decis. for. eccles. 125. n. 7.* GONZALEZ. *ad cit. c. fin. in f.* GARS. MASTRILLVS *decis. 159. n. 12. sqq.*

§. XXII.

§. XXII. Imo si etiam domi, vbi pastoralis officio præsunt, ^{Aut commu-}
 communem cum cæteris ciuibus negotiationem exercent, ^{nem cum con-}
 wenn sie bürgerliche Nahrung treiben, & ex tali negotiatione ^{ciuibus nego-}
 debitores existunt, intuitu eius debiti quoque illos magistratui ^{tiationem ex-}
 oppidano subesse existimarem. Quo pertinet, si clerici ædes ^{erceant.}
 braxatorias possident, & earum intuitu commercium braxato-
 rium exercent, cum eius commercii intuitu magistratui oppi-
 dano quoque subsint y).

§. XXIII. Præterea si domi a magistratu seculari tu- ^{Si ob rationes}
 telam, aliamue administrationem, veluti bonorum absen- ^{reddendas}
 tis, sub cautione, vel sequestrationem accepissent, & eo ^{conueniantur.}
 nomine rationibus reddendis & reliquo soluendo obnoxii
 essent, admodum probabile est, in huiusmodi debito cle-
 ricos nullo fori priuilegio gaudere z); quamuis Dd. hac de
 quæ-

§. XXII. y) Conf. CARPZ. P. II. c. 6. def. 6. GRASS. cit. dissert. c. V. Illustratur ex-
 p. 39. Nam etiam Professores, qui negotiationem salinariam exercent, ^{eniplo de Pro-}
 eius intuitu non gaudent foro academico. Et quid si clerici quæstui ^{fessoribus al-}
 metallifodinarum operam darent, an in hoc negotio fruerentur fori pri- ^{lato.}
 uilegio?

§. XXIII. z) Ita censet CORTIADA *decis. 10. n. 114.* vbi multos alios, ^{Administra-}
 idem defendentes, addidit. In nostris foris, vbi *prorogatio* clericis non est ^{tionem susci-}
 prohibita, hoc eo magis concedi potest, quia *ipso facto* censentur in ea ^{pientes forum}
 causa sese submisisse foro seculari, dum vel tutores a magistratu seculari ^{prorogasse}
volentes constituuntur & confirmantur, vel si forsan absentis cognati bo- ^{censentur.}
 norum administrationem subeunt *sub cautione*, ipso facto promittunt, se
 in eo foro rationes absenti esse reddituros, cum talem administrationem
 nemo subire possit sine magistratus autoritate. CARPZ. P. II. C. 15. def. 48.
inf. Vnde si plures essent tutores constituti, inter quos esset clericus,
 & hi a magistratu oppidano confirmati, quod fieri facile potest, omnes
 tutores etiam cum clerico coram magistratu hocce conueniri possent.
 Equidem in omnia alia iuit BERLICH. *decis. 273. n. 9.* & cum eo HEESER. *de*
ration. loc. V. n. 29. qui existimant, ad iudicem ecclesiasticum propter

quæstione admodum litigent a).

Si debitum
euentualiter
solutum, repe-
tatur.

§. XXIV. Ex eadem ratione, si in concursu creditorum, formato coram iudice laico, creditori cuidam clerico solvatur *euentualiter* debitum, sub obligatione de restituendo, si forsan, contra se iudicatum, vel in locum remotiorem collatus fuerit, vt ipsi ex massa communi satisfieri nequeat, dicendum esse existimo, ipsum ab eis, quorum interest, coram magistratu seculari moti concursus conueniri posse, ad repetendum id, quod data magistratui fide solutum est b).

Aut ob factam
immissionem
ad rationes
teneatur.

§. XXV. Nec aliud dicendum esse existimarem, si clericus a iudice laico immissus esset in bona debitoris, de quibus postmodum rationes reddere constringeretur, si vel debitor soluere paratus esset, vel creditores adsint, qui ex iure prioritatis

continentiam causæ eundum esse: sed ex falsa hypothese ita opinantur, quasi hoc iudicium sit nobilius & superius, quod foris nostris applicari nequit, vid. supra §. 9. & 14. ne dicam, clericum ipso facto huic iudicio se submisisse.

Neque necesse
est distingue-
re.

a) Quidam enim distinguunt, vtrum talem administrationem suscepit in statu laicali, an post susceptum clericatum. Alii simpliciter fori priuilegium hic locum habere asserunt, quibus accedit Cardinalis *de LVCA in theatro verit. & iustit. tom. VIII. de iurisd. disc. 94. n. 4. sq.* sed nullam aliam rationem adducit, quam quod in dubio regulæ standum sit, a qua tamen merito recedendum esse, antea declaravi.

Quod in foris
Catholicorum
vix procedit.

§. XXIV. b) Prorsus id non admittit *LVCA cit. l. n. 7.* quod hic agatur de cogendo clerico ad restituendam pecuniam consumtam, quod nihil aliud esset, quam exercere directam & personalem actionem cum ipso clerico non subiecto, *per viam formalis & integræ conuentionis in persona & bonis propriis.* Sed regeri potest, pontificios quidem hanc obiectionem ferire, qui nullam agnoscunt, admittuntque prorogationem per *c. 12. X. de for. compet.* nullo tamen modo protestantes, quos nulla iuris ratio excludit a prorogatione, quæ hic ipso facto fit, dum iudici fidem dat de restituendo, & *litteras reuersales*, quibus se adstringit ad restituendum, iudicio seculari offert.

§. XXV.

tatis illa reuocare niterentur, cum hæc rationum redditio sit prioris iudicii sequela, & præterea *ipso facto* se huic iudicio eo ipso, quoad rationes reddendas submisisse videatur, dum immiſſionem ab eo obtinuit c).

§. XXVI. Alios adhuc casus proponit FABER d), quibus clericus debitor coram iudice laico conueniri queat: (1) Si creditor agat ad nudam chirographi recognitionem; (2) si non opposita præſcriptione fori se paſſus est condemnari a iudice

Alia referuntur exempla.

G 3

§. XXV. c) Creditorem talem teneri, ad rationes reddendas de fructibus perceptis & percipiendis, expediti iuris est. MEVIVS p. III dec. 320. n. 5. Ceterum in ipsa decisione quæſtionis principalis mirifice pro more titubat LVCA cit. l. num. 8. ſqq. cuius rationes non adeo cohærent.

Creditor immiſſus ad rationes obligatus est.

§. XXVI. d) Putat FABER in C. lib. III. tit. 12. def. 7. n. 2. hodie nos eo iure vri, vt ex solo chirographi agnitione vel denegatione inducatur *ius tacitæ hypothecæ*, & quoad hunc effectum, clericum debitorem citari poſſe coram iudice laico, vt chirographum recognoscat, cum ea interpellatione non id agatur, vt *debitor clericus* condemnetur, sed vt creditori magis cautum sit; *ſolam* autem *condemnationem* iudici laico eſſe prohibitam. Verum (1) ipſe FABER in cit. lib. VIII. tit. 7. def. 8. latius refellit hunc errorem, docuitque, per talem recognitionem non induci hypothecam tacitam, cum nulla lege id cautum sit: nec (2) praxis, quam allegat, tam certa eſt, vt iudex huic ſententiæ in decidendo ſtare debeat. Vid. B. HARPPRECHT. in trut. pign. tac. ſpur. §. 17. quin etiam ſi (3) certa eſſet, dubitarem, an hic actus coram laico fieri poſſet? Quamuis enim hæc recognitio ſuſcipiatur non ad effectum *condemnationis*, sed tantum *acquiſitionis noui iuris*, petitio tamen principii eſt, vtum tantum tunc clerici ad ſecularem iudicem citari nequeant, ſi ad eos condemnandos agitur: nam clerici teſtes nec ad iudicem laicum euocari poſſunt, quamuis illis nulla immineat *condemnatio*, cum adeo omnem iuriſdictionem laicis in clericos denegent, vt nullus actus iuriſdictionis in eos ſuſcipi queat.

An clerici a laico citari poſſint 1) ad recognoscendum?

G 3

e) Ita

dice laico ad soluendum e); (3) si tantum ad hoc agitur, vt se declaret, vtrum transactioni stare velit, nec ne f); (4) si iudicio reali victus est, in expensas coram seculari condemnari potest g).

Caput III.

De aliis iuribus clerici debitoris generatim.

§. I.

Ius canon. plura circa debitores clericos constituit.

Quemadmodum ius ciuile determinat personas, quæ se obligare & debitores constituere possunt; ita ius canonicum admodum sollicitum fuit, vt determinaret, quousque clerici se obligare queant? Et si se

2) Si exceptio fori non opposita.

e) Ita censet *lib. III. tit. 12. def. 8.* quæ conclusio in nostris ecclesiis facile admitti potest, quia prorogationem expressam admittimus, & sic etiam tacita admittenda est: sed in foris catholicorum hæc sententia nullum inueniet applausum. Vnde etiam FABER valde restringit hanc sententiam, in primis ad eum casum, de quo probabiliter dubitari posset, an clericus sit nec ne? *Nam si exploratum, notoriumque esset, ait, non posset videri taciturnitate ipsius actor deceptus, qui clericum esse non ignorasset.*

3) In declaratione, an transactioni stare velint.

f) Hanc quoque conclusionem deducit ex ratione, in *nota lit. d)* examinata, & quidem *cit. l. def. 9.* ait, hoc casu non agi ad condemnationem, ergo admittendum esse forum seculare; sed hoc non sufficere iam antea monui.

4) Denique si in expensas condemnati.

g) Ita censet *cit. l. def. 15.* quamuis hoc tantum fiat in consequentiam. Dubium enim vel inde desumi poterat, quod iudex secularis debitorem clericum de nullo debito condemnare possit: sed facile constat, hoc tantum intelligendum de casu, si principaliter *de debito* conuenitur, non si in propositæ actionis consequentiam, quam clericus temere suscipit, in expensas condemnatur, quippe quæ exiguntur maxime a fideiussore, quem vt plurimum clerici litigantes dare debent.

Cap.

se debitores aliis constituerint, quomodo cum iis procedi debeat? Quibus beneficiis gaudeant, si non sint soluendo? quæ omnia & plura alia hoc & seq. capitibus examinanda erunt h).

§. II. Cum vero singularia nonnulla clericis indulgere soleant, *qui non soluendo existunt*, commodius visum fuit, hæc ad cap. sequens reiicere, & hoc capite illa referre iura, quæ clericis applicari possunt, *ut vel maxime soluendo sint*. Deinceps cum debitores variis ex causis constituentur, etiam ex delicto & quasi delicto i), hic tamen, uti modo præcedenti cap. 1. §. ult. innui, non alios intelligo, quam qui tales sunt ex *negotio licito*, qui etiam *principaliter* usu fori tales dici solent k).

Debitores
sunt soluendo,
vel non soluendo.

§. III. Primum vero in eo habent priuilegium, quod quædam debita in eorum persona vim suam & vigorem amittant. Nam (1) de *debito cambiali* dubitant, an clerici quoque literas cambii aliis dare possint; & si dederint, an inde valide obligentur, ut per modum *arrest*i contra eos procedi queat? Sane, qui literas cambii super debito alicui tradit, se obligat *per*

An 1) clerici
ex cambio ob-
ligari possint?

Cap. III. §. I. h) Non cæco impetu semper assumenda. Plura iura singularia in clericorum a Dd. coaceruari solent, quæ ut plurimum numerum tantum faciunt, sed probari nequeunt. In eo inprimis peccarunt antiqui interpretes, quod, cum *VIDERENT*, clericos esse priuilegiatos, & insigni fauore iuris munitos, ubique iis immunitates concesserint contra iuris rationem, quæ non admittit, ut iura singularia, deficiente lege expressa, alicui tribuantur. l. 44. de LL. Exemplo esse poterit REBVFFVS Ictus antiquissimus, qui in tr. de priuilegiis *scholarium* numerum priuilegiorum, quæ studiosis competunt, mirum in modum adauxit, cum tamen pauca admodum sint eorum priuilegia. Nec enim consuluit fontes, unde priuilegia debebant peti, sed sine examine aliorum tradita excerptit, & in vnum congeffit. Add. *supra* Cap. I. §. ult.

Caute in iuri-
bus cleri de-
terminandis
procedendum.

§. II. i) per l. 14 sq. de hered. petit.

k) Quod peti scil. & exigi etiam ab inuito potest l. 108. de V. S. ergo etiam in clericis præsupponitur obligatio valida, cuius etiam alii ciues capaces sunt, quamdiu non probata fuit exceptio.

Clerici obliga-
ri possunt.

§. III.

per indirectum ad carceres, & beneficio *competentiae* & *cessionis* renunciare videtur l); talis autem renunciatio & obligatio clericis interdicta videtur m), ex quo colligi posset, cambia in persona clericorum vigorem suum amittere.

Quod affirmatur.

§. IV. Enimvero nec pontificii negant, clericos ex *cambio* se obligare posse n), & quamuis non leue incommodum inde iis immineat, vt consultius sit, eis cambii vsum plane interdicere o); nihilominus tamen, vbi talis prohibitio cessat, ex

Rigor processus cambialis.

§. III. l) Docet hoc natura processus cambialis, quæ tam amara & stricta est, vt qui statim tempore non soluit, statim post recognitionem carceribus mancipetur. Dn. LVDOVICI *in proc. cambiali cap. 14.* Præterea in debitis cambialibus beneficium *competentiae* non habere locum, hinc inde statutum est, vt in *ordin. camb. Magdeb. art. 38.* multo minus vero *cessionis* beneficium in eo locum obtinebit, cum huius commodum in eo consistat, vt carceris squalore quis liberetur, cum tamen obligatio ad carceres reuera insit debitis cambialibus.

Clerici benefic. competentiae renunciare nequeunt.

m) De hac quæstione grauitèr disputant interpretes iuris ecclesiastici, & non obstante, quod regulariter quilibet iuri suo renunciare possit, beneficio tamen competentiae, quod clericis per c. 3. X. *de solution. indulgent.* eos renunciare non posse asserunt, quod fusius ostendit GONZALEZ. *ad cit. c. n. 7.* De quo *infra cap. 4. §. 6. seqq.* ex professo agendum.

Cambium non est negotiatio clericis prohibita.

§. IV. n) Eius opinionis est LVCA *in theatr. verit. & iustit. tom. X. de cambiis disc. 18. n. 8. & tom. XV. de conflict. leg. obs. 178.* quamuis dubia, antea mota, haud tangat, & tantum illud remoueat dubium, an cambium prohibitam clericis negotiationem contineat. Conf. B. STRYK. *de acceptat. literar. cambial. C. II. n. 21.*

In Saxonia clericis vsum cambiorum prohibitus.

o) Hoc Rex Poloniae in rescripto de anno 1711. d. 22. Martii apud KONIGIVM *in not. ad ius cambiale Lips. in append. pag. 32.* optime obseruauit, rescribens: Demnach uns unser Ober-Consistorium allerunterthänigst zu erkennen gegeben, daß bis anhero unterschiedene geistliche Personen sich unterstanden, Wechsel-Briefe von sich zu stellen, und dadurch verursacht, daß, wenn sie mit der Zahlung nicht inne gehalten,

ex cambio obligantur, & quidem eodem modo ut laici, cum infra ostendendum erit, eos beneficio competentiae renunciare, & se ad carceres obligare posse p). In nonnullis tamen locis cambia eorum vim simplicis chirographi habent, nec sine ratione, cum obligatio cambialis in detrimentum ecclesiae cedere possit q). Nisi ubi aliud statutum.

§. V.

halten, gedachtes Ober-Consistorium, auf der creditorum Ansuchen, wider sie nach Wechsel-Recht zu verfahren, Anordnung zu thun, sich gemüßiget befunden, weilten das vormalen den 21. Jul. 1660. ergangene Rescript klare Maasse gebe, daß keiner, er habe Namen, wie er wolle, wenn er sich zum Wechsel-Rechte verbindet, darvon ausgenommen werden solle, sondern solches wider sich gelten lassen müsse, von welcher generalität die clerici nirgend ausgenommen werden. Dadurch aber nicht nur allerhand Uergerniß verursacht, sondern auch denen benachbarten Pfarrern eine Last durch die einstweilige Bersehung des Amts aufgebürdet worden, anderer daher entstehenden inconuenienzien zu geschweigen. Allermassen wir nun die disfalls geschehene Vorstellung gar erheblich gefunden, und durch Arrestirung derer geistlichen Personen, sonderlich derer Pfarrer, an der Seelen-Pflege der anvertrauten Gemeinde, bey Patienten oder andern geschwinden Fällen, viel verabsäuet werden kan: Also haben wir wohlbedächtig resoluiert, daß künftig kein Pfarrer, Schulmeister oder Küster, bey Strafe der Suspension, oder auch wohl gar der Remotion, sich unterstehen soll Wechsel-Briefe von sich zu stellen.

p) Adhuc etiam maxime dubium est, an gaudeant beneficio *competentiae*? prout *cap. seq. §. 6. seqq.* demonstrabo, nec a carceribus sen- An habeant beneficium competentiae, cessionis? remissive.
per liberi sunt, etiam in debitis, ut docet BARBOSA *ad c. 3. X. de solut. n. 3. §q.* quin etiam beneficio cessionis eosdem renunciare posse, infra itidem ostendam.

q) In electoratu Saxoniae hoc obtinet vigore rescripti regii antea ad- In elector. Saxoniae cambium, a clericis datum, valet tantum ut chirographum
ducti, ubi cautum, ut poena modo relata quidem in clericum, literis cambii se obligantem, statui debeat, hingegen aber der Wechsel-Brief mehr nicht als Wechsel-Brief gelten solle. Hoc sapienter constitutum esse, rationes antea ex rescripto excerptae docent; interim, deficiente tali statuto,

Quæ ad camb-
bia ante cleri-
catum data
quoque perti-
nent.

§. V. Quemadmodum vero tale priuilegium clericis, qua-
talibus, competit; ita idem iis attribui debet, si ante susceptum
officium sacrum cambiale debitum contraxerint, & terminus
soluendi incidat, ubi iam officio sacro funguntur r); non vero
si ab officio remoti sunt, vel illud sponte depoluerint s).

An 2) clerici
ex fideiussione
conueniri
queant?

§. VI. In *fideiussione* quoque (11) clericis hunc tribuunt
honorem, ut ex ea tanquam debitores conueniri non pos-
sint; sed ipso iure tuti sint t), ad instar foeminarum u): quo
posito

Quod consti-
tutum in fa-
uorem eccle-
siæ.

statuto, vigor cambiis etiam quoad clericos manet, nec in iis quid remitti
potest, cum iure cambiali regulariter non sint excepti.

§. V. r) Poena quidem *suspensionis & remotionis* eo casu cessat,
quia eo tempore, quo literas cambii dederunt, in legem prohibiti-
uam non peccarunt; ceterum eadem decisio hic quoque locum habe-
bit: quamuis enim priuilegia non sint extendenda de casu ad casum,
l. 44. de LL. magis tamen illa in gratiam ecclesiæ, cui præsumunt, quam
fauorem clericorum introducta videtur, quæ utroque casu eadem est,
ut ita intentio legislatoris ad utrumque casum quoque respexisse vi-
deatur.

Depositus &c.
non gaudet
priuilegiis.

s) Quippe depositus aut resignans clericus non potest amplius il-
lis gaudere priuilegiis, quæ ei intuitu officii sacri, quod gerit & admini-
strat, indulta sunt, arg. §. 1. l. de excus. tut. & curat. ibi: *quamdiu ad-
ministrat.*

Iure civili con-
tra clericos fi-
deiussores agi
nequit.

§. VI. t) Id ipsum colligunt interpretes ex *nou. CXXIII. c. 6.* ubi
expresse dicitur, quod contra fideiussores clericos creditoribus nulla sit
danda actio, quod etiam repetitum videtur in *nou. Leonis 86.* ex commu-
ni Dd. sententia, quam tuetur HERING. *de fideiuss. cap. VII. n. 239. sqq.*
BRUNNEM. *lib. II. de iur. eccl. c. 15. §. 32.* FRANCISCUS NIGER CYRIACVS
contr. for. 212. n. 9. sqq. LAVTERB. *ad tit. de fideiuss. §. 13.*

Clericis tri-
buuntur iura
foeminarum.

u) Ita ratiocinatur HARMENOPVLVS in *promptuar. lib. III. tit. 6. §.*
de muliere, vers. nec clericus, ubi contendit, indistincte clericos compara-
ri foeminis in hoc, ut fideiubere nequeant, quo ipso SCti totius vigor eis
applicandus erit. Alias etiam in pluribus aliis articulis clerici paria
cum foeminis iura habent. Sic cum foeminis geradam capiunt iure

Saxo-

posito ex aliis intercessionum speciebus clericos non obligari quoque dicendum est. Nectantum iure *ciuili*, sed *canonico* x) quoque idem statutum esse asserunt, præsertim cum inter vtrumque ius non sit statuenda differentia, & probabile non sit, iure canonico priuilegia clericorum diminuta fuisse; proinde inter protestantes etiam hoc priuilegium clericis, ex fideiussione debitoribus, denegandum non videtur y).

§. VII. Huic regulæ tamen varias limitationes subiungit HERINGIVS z), quæ fere regulam destruunt: videlicet, (1) si clericus fideiusserit, & contra eius personam postea nihil exceptum sit, quod tamen IDEM in dubium vocat: (2) si necessitatis & pietatis causa fideiussionem suaserit a): (3) si clericus pro utilitate suæ ecclesiæ fideiubeat: (4) si clerici pro se inuicem fideiubeant b): (5) si maior pars capituli licentiam

Affirmant id
plures, subiun-
tis exceptio-
nibus.

Saxonico: eodem ritu iurant: in feudis olim non succedebant, & quæ sunt his similia.

x) In *can. Apost. 19.* quem alii 20. dicunt, legitur: *clericus, qui Vbi clericis fi-
fideiussorem dat, deponitur.* Ita *c. 29. C. n. qu. 1.* inter alias qualitates, de iussiones in-
quæ in episcopo desiderantur, hæc quoque ponitur: *ne fideiussor exi- terdictæ?*
stat. In *c. 1. X. de fideiuss.* hic occurrit canon: *clericus fideiussionibus
inseruiens abiiciatur.* Ex quo quidam generalem prohibitionem, alii
vero tantum particularem colligunt. Vid. BARBOSA *ad cit. c. 1. n. 2.* GON-
ZALEZ *ad d. c. 1. n. 3.*

y) Ita putat B. STRYK. *in vs. mod. ad tit. de fideiuss. §. 3.*

§. VII. z) *cap. 7. de fideiuss. n. 249. seqq.*

a) BRVNEM. *cit. l.*

b) In *c. 2. & 3. X. de fideiuss.* referuntur casus, ex quibus apparet, Clerici pro
clericos ex fideiussione ad soluendum condemnatos esse, quod ideo aliis clericis
factum fuisse ait HERING. *cit. l. num. 252.* quod clericus pro aliis cleri- fideiubere
cis fideiusserit. Ergo erga se inuicem opus misericordiæ exercere possunt.
non prohibentur; bene tamen erga laicos: quæ philosophia ICto &
interprete certe indigna est. Sed tamen præsidium pro hac sententia

tiam fideiubendi faciat: (6) si in rem suam fideiubeant: (7) excipiendos censent cardinales, archiepiscopos, episcopos, præpositos, decanos, commendatores, canonicos regulares, & milites sacræ militiæ, quod hi multum differant a veteribus clericis, insuperque administrationem rerum secularium habeant: imo nonnunquam pro statibus Imperii reputentur.

Est in genere hoc statui nequit.

§. VII. Verum nullam immunitatem clericis ex his, quæ allata sunt, tribui posse arbitror. Nam *novell. 123. cap. 6.* non omnem clericorum, sed illam tantum damnat fideiussionem, quæ pro exactionibus fiscalium functionum, aut conductione publicarum & alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratore litis suscipitur c); a quo partitu-

præterea petunt ex *l. 33. §. 2. C. de episc. & cler.* ubi clerici conuenti non alios, quam ecclesiæ propriæ defensores, seu quos œconomos appellant, fideiussores præbere debent, ne, dum executoris pertinax & auara proteruitas extraneos & idoneos fideiussores flagitat, multiplex innoxia paupertati infligatur incommodum. Verba hæc docent, in beneficium singulare hoc clericis datum fuisse, ne forsan clerici, quibus alii fideiussores desunt, ab aduersariis suis nimium vexentur.

Non vero pro rebus secularibus.

§. VIII. c) Id docent verba *cit. novell. Sed neque fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum, aut conductorem publicarum aut alienarum possessionum, aut curatorem domus, aut procuratorem litis, aut fideiussorem PRO TALIBVS CAVSIS episcoporum &c. sinimus.* Et in *fin. c. 6.* aut fideiussores pro MEMORATIS CAVSIS suscipiantur. Cum enim administratio secularium negotiorum illis interdicta sit, congruum quoque visum fuit Imperatori, fideiussionem illam nullam declarare, quam clerici pro memoratis causis suscipiunt, ne per indirectum ex his causis, ex quibus obligari nequeunt, obligentur. Cum ergo hic adsit exceptio, regula in contrarium formanda est, quod regulariter clerici ex fideiussionibus obligentur. In *nov. LEONIS 86.* sponiones clericis prohibentur, quæ sane fideiussiones non sunt, nec tamen ibi nullæ dicuntur; quamvis huius, si vel maxime fideiussiones clerici-

riculari casu generale argumentum strui nequit d).

§. IX. Nec ius canonicum fideiussiones clericorum prohibuit, quin potius easdem esse obligatorias supponit e). Neque de iure canonico.
Et qui in contrarium afferuntur textus, vel spurii sunt, nec annullant fideiussiones f), vel plane de fideiussionibus clericorum non loquuntur g).

Vnde multo minus cleri-

COS

clericorum annullaret, ratio habenda non esset, cum LEONIS nouellæ vim iuris hodie non habeant.

d) Verumtamen dissentientes se recte philosophari iudicant, ob generalitatem rationis, quæ in nou. 123. cap. 6. reperitur, ut non per hanc occasionem & sanctis domibus damnum fiat, & sacra ministeria impediuntur. Ratio dissentientium refutatur.
Sed hæc ratio tantum respicit administrationem rerum secularium principaliter ibidem prohibitam, ad quam omnino applicari potest. Alias vero per simplicem fideiussionem nec sacra ministeria impediuntur, nec ecclesiis damnum infertur, quia ita etiam ab aliis contractibus clerici essent excludendi.

§. IX. e) In c. 2. X. de fideiuss. expresse supponitur, clericos fideiussores coactos fuisse, soluere debitum fideiussorium, quam sententiam Pontifex non reuocat, reuocaturus sine dubio, si fideiussio eorum nulla fuisset, quod etiam in cap. seq. 3. eod. supponitur. Fideiussio clericorum non est ipso iure nulla.
Nec ulla ratione euinci potest, ideo fideiussioni robur adscriptum fuisse, quod clericus pro clerico intercessisset, quia hæc interpretatio in erroneo principio se fundat, quasi generatim fideiussio clericorum vinculo iuris omni destituta esset, quod tamen ex iure canonico demonstrari nequit.

f) Canones ipsi Apostolici, ut vocantur, sunt sublestæ fidei, nullumque idoneum inde argumentum strui potest: quid? quod in can. 19. nequidem fideiussio annulletur. Etiam iuxta canones Apostolicos & decretum.
Alter textus ex c. 29. C. 11. desumptus est ex quisquiliis ISIDORI, ut docet BLONDELLVS in Pseudo-Isidoro p. 4. nec tamen fideiussiones annullat, sed tantum monet, ne fideiussor existat. Monita vero non sunt leges annullantes.

g) Huc refer c. 1. X. de fideiuss. ubi ita: clericus fideiussionibus

Interpretatio infer-

Multo minus
inter Prote-
stantes.

cos inter Protestantes h) hoc privilegio gauderi, asseri potest.

§. X.

c. l. X. de appell.

inferuiens abiiciatur. Ex concilio Cantuariensi desumptus dicitur, ut rubrica indicat, sed, ut plerique interpretes iudicant, videtur ipse *canon 19. vel 20.* Apostolicus esse, vel si alius est, de *clerico fideiubente* vix videtur loqui. Adhuc ipsa lectio dubia & anceps est. Alii legunt *fideiussoribus inferuiens*; alii *fideiussionibus inferuiens*. Vid. PITHOEVS in *not. ab h. cap. lit. d.* In priori & posteriori significato sermo esse videtur de iis clericis, qui fideiussiones procurant, conciliant, & instar proxenatarum sunt. Poterant clerici variis sub persuasionibus allicere laicos ad fideiubendum, si vel pretio a debitoribus corrupti erant, quo ipso ordini suo turpitudinis quandam inurebant notam, dum fideiussores ab ipsis inducti, & ad solutionem postea coacti, grauissimas contra istos querelas gererent. Proxima est huic interpretatio, quam assert GRANANIETTO in *catena iur. ad cit. cap. 1.* qua censet, eos reprobari clericos, *qui principaliter spe lucri fideiussores se praeberent, & sic quasi fideiussionibus inferui- entes, seu debitorum proxenetae*, quod illicitum clericis & animaduersione dignum erat. Minus probabilis vero est GONZALEZII *ad cap. alleg. n. 4.* adducta sententia, qua credit in *cit. can.* agi de frequentiore usu fideiussionum. Quicquid vero sit, in eo conueniunt, non tradi in *dict. cap. regulam*, sed *exceptionem*, ut in *nouell 123. c. 6.* adeoque inconueniens admodum fuit, regulam ab exceptione petere.

Cum qua con-
feruntur alio-
rum explica-
tiones.

Clerici regu-
lariter a nexu
fideiussionis
non liberan-
tur.

Potissimum
apud prote-
stantes.

h) Mouet hanc quaestionem HERING. *cit. c. 7. n. 269.* putatque, clericos, Aug. Conf. addictos, a clericis Romanae ecclesiae seiungen- dos esse, quod secularibus negotiis iis non sit interdictum, & quod alia sit illorum, ac quidem veterum, conditio; quod etiam admittit Ill. Dn. LYNCKER. *decis. 257.* Conf. RITTERSHVSIVS *de differ. iur. ciu. & canon. lib. 7. c. 13.* Vid. supra *c. 2. §. 21. lit. v)* Ut ad rationes HERINGII accedam, non est necesse; sufficit enim nullam adesse prohibi- tionem *regulariter*, quod etiam Catholicos concedere dictum est. Ex quo nec clerum pontificium a nexu fideiussionis in praxi regulariter im- munem esse concludi potest, Imo, si vel maxime inter catholicos pra- xis obtineret diuersa; inde tamen ad praxim Protestantium argumen- tum

§. X. Denique nonnulli ex dissentientibus confundere videntur duas quæstiones: (1) Vtrum clerici sunt fideiussores habiles, an inhabiles? h. e. an ex sua fideiussione obligentur? (2) Vtrum ubique sint idonei, ita vt creditori, cui cautio est præstanda, possint idoneam præstare cautionem? quod quandoque i) negandum. Interim hi in nexu sunt, & firmiter

Dissentientibus respondetur.

tum simpliciter trahi non posset, quoniam apud nos nulla lege prohibentur se obligare ex quocunque contractu, & quamuis commercia & negotiationes illis non sint simpliciter concessa, vt ostendit Dn. GRASS. in *dissert. supra c. 2. §. 21. cit. l. laudata*, fideiussio tamen proprie ad *negotiationes* referri nequit, quia alioquin ab omnibus aliis contractibus excluderentur, quod falsum esse experientia docet. Quid? quod si negotiationes exercent, obligatio tamen inde contracta vigorem suum non admittat. Nec ullam vim probandi habet ratio STEPHANI ad *nou. 123. cap. 6.* adducta, qua generatim fideiussiones clericis esse interdictas contendit, quod, quia clerici diuersis officiis vacare continenter debeant, *inidonei* fideiussores fiant in diuerso genere occupationis. Nam (1) non omnis fideiussor inidoneus est statim inhabilis: (2) hæc ratio si quid roboris haberet, faceret, vt nequidem pecuniam mutuam dare aut accipere possent: (3) petiit hanc rationem ex *nou. 123. c. 6.* quæ tamen tantum dirigitur ad *negotiationem publicam*, quæ non æque cum officio clericali subsistere potest; ad fideiussiones autem, qua tales, applicari nequit. Inde quoque patet, limitationes supra ab HERINGIO adductas vanas esse, & præsupponere prohibitionem legis, quam finxit, non vero probauit.

Quod probatur rationibus.

§. X. i) Quæstio hæc imprimis tunc emergit, quando de iudicio sisti aut iudicatum solui cauere volunt in foro seculari; annon ab actore possint recusari, tanquam inidonei & foro alieno subiecti? Quod omnino affirmatur, quoniam in genere actores tales fideiussores recusare possunt, qui gaudent præscriptione fori. *l. 7. pr. D. qui satisd. cog.* Neque enim asseri potest, clericum, qui pro laico iudicatum solui cautionem, in foro seculari, præstitit, eius debiti intuitu in eodem conueniri posse, quia hac fideiussione sibi non præiudicat in foro

Sunt tamen fideiussores idonei.

Propter privilegium fori.

ter obligantur, licet ob quædam impedimenta creditori non semper satis cautum sit.

¶ Clerici ex
conductione

§. XI. Similiter (III) clericis interdicta est conductione publica-

rum

Cui inter Pro-
testantes re-
nunciare
possunt.

Non vero
apud Catholi-
cos.

foro: adeo, vt quamuis fideiubeat etiam pro clerico coram alio iudice ecclesiastico, coram eo conueniri nequeat, sed tantum coram suo competente iudice. *SVRDVS consil. 396. GRATIAN. discept. forens. t. I. c. 8. n. 29. 30.* Hoc satis liquidum est ex *cit. l. 7.* vbi non aliter extraneus fideiussor idoneus esse dicitur, nisi sese declarauerit, *se non usurum priuilegio, si conueniatur.* Idem confirmatur in *l. 1. D. si quis in ius vocat.* vbi dicitur, quod fideiussor, qui cauit de iudicio sisti, non tamen suppositus est iurisdictioni illius, qui de causa principali cognoscit, pro non dato haberi debeat, *nisi suo priuilegio specialiter renunciauerit.* Quod si itaque præscriptioni fori renunciauerint, etiam idonei fideiussores dicendi erunt, saltem inter protestantes. Nam de iure canonico nequidem cum iuramento forum prorogare possunt, quod non iuri priuatorum, sed *publico* ita renunciatur, & quod hoc priuilegium non singulis, sed toti ordini datum sit, cui tali renunciatione præiudicaretur. Sed hæ rationes sunt admodum imbecilles, nec inter protestantes admitti debent. *IUSTINIANVS* olim in *l. 51. C. de episc. & cler.* hanc prorogationem omnino admisit, *si quis, inquit, in conscribendo instrumento sese confessus fuerit, non usurum fori præscriptione propter sacerdotii prerogatiuam: sancimus, non licere ei aduersus sua pacta venire, & contra- hentes decipere, cum regula sit iuris antiqui, omnes licentiam habere his, quæ pro se indulta sunt, renunciare.* Pontificis philosophia, huic dispositioni contraria, non concludit, quia fori priuilegium, quod collegiis, & sic singulis de collegio, concessum est, hanc renunciationem non excludit, quod vel ex collegio ministrorum Principis euidentis est. Huic concessum est priuilegium fori, & tamen singulis non est interdictum, priuilegio suo renunciare, præsertim cum hæc renunciatio non vergat in præiudicium totius collegii. *Conf. STEPHANI de iurisd. lib. 1. c. 22. n. 35. B. STRYK. de cautel. contr. sect. 1. C. 5. §. 19. in f. ZIEGLER ad LANCELLOT. lib. III. tit. 1. §. 4. verb. pactionibus. LINCK. ad tit. X. de foro compet. §. 3.*

rum, aut alienarum possessionum k), quod tamen quidam re-
stringunt ad res seculares, & quatenus negotiationem quan-
dam quæstuariam continet l). Adeo vero iis interdicta esse
dicitur, ut nequidem inde tanquam debitores conveniri que-
ant, sed locatores repellantur a limine iudicii m).

alienarum
possessionum
obligari ne-
queunt.

§. XII.

§. XI. k) Per nou. 123. C. 6. ibi: conductores publicarum aut alie-
narum possessionum, & in fin. dict. c. cum etiam conductionem teloniorum aut
cuiuslibet possessionis &c.

l) Ita existimat PEREZ in Cod. tit. loc. cond. num. 6. his verbis: qui-
bus tamen ea sola rerum conductio prohibetur, quæ ad negotiationem perti-
net, non quæ ad subsidia vitæ est necessaria. Similiter LAVTERBACH. ad
tit. locati §. 6. restringit hanc prohibitionem ad conductionem rerum se-
cularium, quo posito, res ecclesiasticas conducere non prohiberentur.
Vtrum vero hæc interpretatio menti Imperatoris conveniens sit, subdu-
bito. Quarumlibet possessionum & sic etiam ecclesiasticarum rerum
conductio clericis his verbis prohibetur, cum eo tempore inualuerit, ut
Episcopi res ecclesiasticas, aliasque possessiones conducere, quod pa-
tribus rigidioribus offendiculo fuit. CHRYSOSTOMVS homil. LXXXVI. in
Matth. XXVII. pag. 893. edit. Paris. hunc morem sequentibus reprobat
verbis: Modo autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti epi-
scopi sunt ob istarum rerum curam & sollicitudinem, cumque ipsos oporteat
animarum habere curam vestrarum, hoc prætermisso, illa sollicite curant,
quæ publicanis, quæstoribus atque villicis curanda sunt, de his quotidie cogi-
tant & peruvigilant. Subiungit in sequentibus, quæ officia loco villarum
& domorum presbyteris curæ esse debeant, simulque conqueritur de latis
ecclesiarum possessionibus, quæ his villicationibus clericos immergerent.
At hunc morem clericorum refrenandum constituisse videtur IUSTINIA-
NVS, ne possessionum quarumcunque conductionem susciperent.

Clerici ob con-
ductionem
possessionum
secularium in-
crepati.

m) Indicant hoc verba nou. cit. 123. c. 6. f. vbi dispositum, ut con-
ductionem teloniorum aut cuiuslibet possessionis eis credentes nullam CON-
TRA ILLAS PERSONAS, QUIBUS CREDIDERINT, habeant actio-
nem. Ex quibus liquet, quod clerici ex conductione debitoris plane non
obligentur.

Locatores ve-
ro nullam.

Quod hodie
secus.

§. XII. Quamuis vero negari nequeat, conductiones fundorum, maxime magnorum reddituum, non adeo congruere cum vita & officio clericorum, vtpote quibus a munere suo sæpissime auocantur, dubito tamen, an hæc IUSTINIANI prohibitio in eo rigore hodie recepta sit, vt, *si clerici de facto conductionem villarum latissimarum susceperint, inde haud obligentur locatoribus*, maxime ad pensionem præteritorum iam annorum soluendam n). Alia forsan quæstio est, an clerici con-

ducto-

Etiam ob pen-
sionem anno-
rum præteri-
torum.

§. XII. n) Harum quoque nomine IUSTINIANVM actionem denegasse, docent verb *cit. nouel. 123. c. 6.* vbi dicitur, quod qui conductionem crediderint clericis, *si quod publico damnum contingat, hoc ex propriis facultatibus restituere compellantur*. Quibus verbis illud potissimum intelligi videtur damnum, quod ex residuis pensionibus, quarum nomine in pœnam creditoribus denegatur actio, publico quandoque euenire potest. Hunc rigorem hodie cessare statuit GROENEWEGEN *ad cit. nouel.* quod modernorum clericorum sit diuersa conditio. Similis ratio est *militum*, quibus itidem in *l. 31. C. locat. cond.* interdicta est locatio prædiorum, quæ prohibitio tamen hodie cessat, obseruante HAHNIO *ad Wesenbec. tit. locati n. 2.* ob diuersum nostrorum militum statum. Quamuis vero adhuc hodie etiam expediat, clericos sacro potius officio, quam *conductionibus prædiorum* inuigilare, tam stricte tamen a negotiationibus, commerciisque haud arcentur, vt locatori omnis denegari debeat actio, præsertim cum ius canonicum in tales negotiatores pœnam variam ecclesiasticam statuerit, dicente Dn. GRASS. *cit. disert. in f.* non vero locatoribus actionem denegauerit, prout IUSTI-

Quod hodie
tam stricte
non obserua-
tur.

Cum iura cleri-
ex ordin. ec-
cles. petenda;
Et iure canonico,
vbi locatoribus
actio non denega-
tur.
Sed conductoribus
tantum

NIANVS disposuit. Imo iura clericorum magis ex *iure canonico*, & *ordinat. ecclesiasticis*, quam *iure Iustiniano* in praxi colligimus, vt proinde eo minus ad *nou. 123. c. 6.* respiciendum esse videatur. In iure canonico autem *conductiones prædiorum* prohibentur clericis, sed non denegatur actio locatoribus ratione pensionum residuarum. Simplex prohibitio occurrit in *c. 1. 2. Distinct. 88. c. 3. C. XXI. qu. 3.* Ita quoque in *concil. Arelat. 11. c. 14.* non locatoribus, sed conductoribus clericis pœna dictatur: *si quis clericus pecuniam dederit ad usuram, aut*

con-

ductores huiusmodi fundorum, si in plures annos contractum prorogauerint, locationi huic stare, & ni steterint, ad interesse locatoribus teneantur? quod vix ausim affirmare, cum locatori imputandum sit, quod clerico tam amplissimas possessiones locauerit o). Imo si locator omni culpa vacaret, utpote si clericus conductori, qui in octo annos prædium insigni

conductor alienæ rei esse voluerit, aut turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exercuerit, depositus a clero a communione habeatur alienus. Similiter in c. 6. ne cler. vel monach. secul. negot. se immisceant. simpliciter clerici prohibentur a laicis firmas habere h. e. sub annuo censu vel pensione prædia conducta habere, sed locatori ius suum iam quæsitum non denegatur. Durum enim admodum est, denegare locatoribus actionem ratione residuarum pensionum, cum clerici potissimum delinquant, quod prædia aliena contra canones conducant, ne dicam, non absolute hodie clericos negotiationibus honestis intercludi, obseruante LYNCKERO decis. 257. Conf. supra, cap. II. §. 21. lit. v. in not.

poena dictatur.

o) Non loquor de conductionibus prædiorum, quæ non adeo magnam curam exigunt, quale lucrum nec clericis inuidendum: neque enim talis res agraria cum statu clericali pugnat, multominus *negotiationem* inuoluit. Colunt hodie clerici fundos parochiales, qui loco salarii ipsis assignantur, & ita cultura agrorum non simpliciter abhorret a vita clericorum. Diuersa est ratio, si conducunt prædia amplissima magnorum reddituum, id quod non potest non eos ab officio, cui præfecti sunt, auocare, & omnino etiam a clericis nostris alienum esse debet. Accedit hæc conductio propius quoque ad conductiones quæstuaras, clericis nostris prohibitas, adeoque, meo quidem iudicio, Consistorio integrum erit, talem contractum rescindere, etiam ex officio, vel si ipse conductor ad mentem redeat, eam a contractu absolvere, ut prohibitio iuris ecclesiastici eo plenior habeat effectum, quod salus ecclesiæ, quæ suprema lex esse debet, postulat. Quod si locator eo ipso damnum aliquod sentiat, gratis illud ei deuorandum est, cum non debuisset talia prædia clerico locare. In contractibus enim obtinet regula, quod *qui cum aliquo contrahit, non debeat esse ignarus conditionis eius, cum quo contrahit.* l. 19. D. de

Clerici mediocres fundos conducere possunt.

Ab ampliori conductione vero absoluentur.

Nec locatori interesse præstat.

gne conduxerat, succedit, æquum tamen est, & rationi iuris p) ecclesiastici conforme, vt ab illa conductione liberetur.

4) An inuentario non confecto, vltra vires hereditatis teneantur?

§. XIII. Quidam (IV) hoc quoque priuilegium clericis debitoribus indulgent, quod si vel maxime hereditatem absque beneficio inuentarii adeant, non tamen vltra vires hereditatis teneantur, tum quod in lege generaliter disponente non comprehendantur clerici, eorumque bona q); tum quod expediat, vt clerici in omnibus beneficio exemptionis ac libertatis fruantur, & in dubio pro illa respondendum sit r). Verum quamuis immunitas clericis debitoribus nullo modo inuidenda, sed magis defendenda sit, nullibi tamen ab hac necessitate exempti sunt, nequidem ipsa ecclesia heres instituta s); præsertim

iureiur. & cum ita & locator & conductor in æquali culpa sint, culpa cum culpa compensari debet, vt locator interesse petere non possit, præsertim cum *iudiciali sententia* vterque a locatione absoluator.

Clericus succedens conductioni stare non tenetur.

p) Etiam hic applicari potest vulgatum illud: *salus ecclesie superma lex esto*; quippe non leue ecclesia acciperet damnum, si heres clericus stare teneretur conductioni a defuncto contractæ. Accedit, quod lege ab hoc contractu absoluator, qui quamuis in heredes transeat, tales tamen præsupponit, qui saluo statu suo ex legum permissione illos continuare possunt, quod de conductione magnorum prædiorum, v. c. præfecturarum, dici non potest.

§. XIII. q) Hoc late defendit GERMAN. *de sacrar. immunit. lib. III. cap. 15. n. 100. seqq.*

r) Vti philosophatur ALEXANDER SPERELLVS *decis. for. eccles. 135. num. 122.*

Ecclesia an gaudeat priuilegio fisci?

s) Recte ita censent relati a TIRAQVELLO *de priuil. piar. caus. priu. 88.* & quamuis SPERELLVS *cit. l. num. 20.* contrarium inde defendat, quod ecclesia gaudeat priuilegio fisci; id tamen tantum *in quibusdam*, neutiquam vero *generaliter*, admitti potest, cum priuilegia de casu ad casum non sint extendenda, & nequidem ipse fiscus quoad beneficium inuentarii priuilegia peculiari gaudeat, vt vel ex *l. 2. Cod. Theod. de bon. vacant.* liquet, quæ in codice Iustin. nullibi abrogata est, & præterea fiscus in dubio iure priuatorum gaudet.

t)

tim cum clericis etiam iure communi in bonis patrimonialibus ligentur, nec ulterius eorum immunitas extendi debeat, quam quatenus hæc per legem eis est indulta & determinata t).

§. XIV. Vltius (V) non defunt, qui clericis debitori- bus hanc tribuunt prærogatiuam, vt libri mercatorum, qui bus ex consuetudine vel constitutione prouinciali semiple- na fides tribuitur u), non probent contra clericos, quod va- riis argumentis defendit FRANCISCVS NIGER CYPRIACVS x). Sed vel ex ipso iure canonico hæc sententia refelli potest y),

5) Num libri mercatorum contra illos se- miple- ne pro- bent?

Affirmatur.

&

t) Hanc sententiam ipse SPERELLVS l. cit. n. 21. recepit, ex hac ratio- ne, quod clerici in hac causa non reperiantur specialiter priuilegiati; ve- rum si rationes eius, quas per tot. decisionem pro immunitate clericorum adducit, accurato ponderentur examine, vix est, vt in hac sententia sub- sistere queat, quam tamen tot alii ab eo allegati defendunt, ni summam velit contradictionem committere. Inter Protestantes hæc res eo mi- nus dubia esse potest, quod *specificatio iurata* in plerisque locis surroge- tur solenni inuentario, & inde sufficiat, si vel hanc edere queat. Vid. in- fra cap. IV. §. 20. in not. num. 7.

Sperellus sibi ipsi contra- rius.

§. XIV. u) Quod late ostendit Dn. KLEIN. dissent. de probat. semi- plena, quæ fit per libros mercat.

x) In controuers. sunt 140. cuius fundamenta hæc: (1) quod nulla sit secularis potestatis iurisdictio in personas ecclesiasticas, adeoque illius dispositio non valeat, quatenus clericos quoque stringere debeat: (2) quod ita cogerentur iudices ecclesiastici iudicare secundum leges secu- lares, quod non licet: quin potius (3) causæ clericorum decidi debeant iure canonico, maxime in foro ecclesiastico; adeo vt nec consuetudo lo- ci attendi debeat: cum (4) leges de effectu probationum disponentes, tantum stringant subditos, quorum numero exempti sunt clerici: (5) quod denique ALEXANDER vol. II. conf. 211. n. 5. & MASOARDVS sub voce *statuta*. CAPRA. concl. 15. n. 61. & 66. alique hanc sententiam teneant.

Cur libris mercatorum nulla contra clericos adhi- benda fides?

y) Pontifex in cap. 9. X. de fid. instrum. in f. euidenter ostendit, quod scripturis etiam fides aliqua conciliari possit, ex consuetudine pa- tria, & quod illa etiam contra clericos valeat.

Scripturæ ex consuetudine probant.

& præterea omnes eius rationes petunt, id quod erat quæstionis, & principium, quare ab ipsis Dd. ecclesiæ Romanæ non admittuntur z).

6) An exceptio non numeratæ pecuniæ illis perpetuo competat?

§. XV. Simili ex errore (VI) indulgent Dd. a) clericis debitoribus hanc prærogatiuam, ut exceptionem non numeratæ pecuniæ possint in perpetuum opponere b), si vel ma-

Clerici quæ ciues legibus Principum tenentur.

xime

z) Equidem de clericis Protestantium nullum superest dubium, quin legibus Principum teneantur, cum eorum sint subditi, & secundum leges eorum, quæ in clericorum personam quadrant, iudicari debeat: sed tamen, ut etiam CYRIACO satisfiat, falsa eius supposita paucis examinanda sunt. Omnia illius argumenta huc præcipue redeunt, quod clerici in omnibus a potestate exempti sint seculari.

Ast hæc merito negat PETRVS DE MARCA lib. II. de Conc. S. & l. c. 7. ubi ita §. l. ratiocinatur: *aut de Titio mouetur quæstio sub ea ratione, quæ clericus est, aut sub ea, quæ inter ciues recensetur. Si de clericorum gradibus, ordinibus, muneribus &c. eas disceptationes legibus Principum non subiaceret putat, & illustrat, quod secundum principia, quibus imbutus fuit, adstruere debuit. Enim vero, pergit §. 8. quia clerici non tantum quæ clerici, sed etiam quæ ciues sunt, spectantur in republica, legibus principum tenentur, quam sententiam etiam hodie saniores Catholici amplectuntur. Sane in debitis, ut laici, ut ciues, considerantur & ita cum reliquis ciuibus æquali iure frui debent. Add. supra cap. I. §. 9. & in not. lit. v).*

§. XV. a) Inter hos præcipuus est BLASIVS ALTIMARVS de nullit. sentent. part. 1. qu. 156. n. 7. sqq.

Ius Canonicum leges ciuiles præsupponit.

b) De eo casu, si clericus debitor coram iudice ecclesiastico conuenitur, minus dubitat ALTIMARVS, ex hac forsitan ratione, quod iudicia ecclesiastica non ligentur legibus secularibus. Et tamen ipsi Pontifices in suis decretalibus ubique prouocant ad ius commune, decisiones suas inde petunt, leges ciuiles allegant, controuersias glossatorum, quæ uis infelici plerumque conatu, decidunt, & ut binis verbis dicam, ius Romanum ipso facto approbant, agnoscuntque: quod si verum est, uti omnino est, reliqua iudicia ecclesiastica inferiora, in cau-

sis

sis clericorum ciuilibus eodem iure uti tenentur. Ipse Pontifex in c. 8. X. de fid. instrum. notanter ait: *Autoritate presentium duximus statuendum, ut cum decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem IVRI COMMVNI sit consona, secundum eam non metuat iudicare, cum non tam ipsius, quam iuris communis autoritate procedere videatur. Verum si IVRI COMMVNI sit dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.* Quin quod multis aliis locis Pontifex constituat, ut secundum legum vel canonum statuta negotia clericorum sint decidenda, c. 1. X. de nou. oper. nunciat. quia ecclesia legum secularium non respuat famulatum c. 28. de priuil. Cum ergo hæc exceptio iuris communis sit, non dubium est, quin etiam ipsi Pontificii eam contra clericos, nullibi exceptos, admittere teneantur. Illud tantummodo superest dubium, an iure canonico circa hanc exceptionem mutatum sit ius ciuile? quod affirmat Dn. ZOLL. tr. de except. non numer. pecun. th. 11. §. 1. hoc effectu, ut, si elapso biennio debitor contrarium ostendere queat, audiendus sit, quod etiam admittere videtur ALTIMARVS cit. l. n. 8. Fundamentum mutationis vnicum petunt ex c. fin. X. de præscript. quod nulla præscriptio sine bona fide procedat, quæ tamen in creditore clerico, hac exceptione utente, deficere videtur, præsertim si debitor ostendere queat, sibi pecuniam non esse numeratam. Id quod si verum est, etiam inter Protestantes, & quibuscunque foris hoc obseruandum erit, quia iuxta c. f. cit. præscriptiones hodie ordinantur, quo ipso tamen clerici debitores nullo priuilegio amplius gaudent, quia eodem quoque iure utentur laici debitores. Cardo controuersie vnice in eo consistit, utrum decisio c. f. X. de præscription. etiam pertineat ad actiones personales, illas scil., quibus quis non rem alienam acquirere satagit, sed de suo tantum debet? quod plurimi affirmant, plurimi negant, quos cateruatim in aciem produxit Dn. MENKE disp. an requiratur bona fides in præscript. act. personal. th. 18. lit. a. Ego negantium opinionem subscribo, cum textus cit. euidenter loquatur de præscriptione, quæ possessione rerum innititur, cum quo etiam alii textus iuris canonici conueniunt, ut cap. 4. 17. 19. in f. X. de præscript. c. 1. eod. in 6. c. 15. & 16. C. XVI. qu. 3. In c. 2. de reg. iur. in 6. dicitur, possessor m. f. ullo tempore non præscribit, quia possessor sciens, se rem alienam possidere, quam sibi retinere intendit, non potest non in peccato

Et ius ciuile etiam contra clericos vale
 An in exceptione non numerata pecunie ius ciuile mutatum?

Quod negatur.

xime per modum reconventionis in foro seculari responde-
re cogantur c); & ut in genere possint opponere contra leges &
statuta

to habere; quod secus est in creditore, qui ante interpellationem non
est in mora soluendi, adeoque si debitor ipsum non interpellat, si non pe-
tit debitum, creditor in mora non cadit, quod pluribus ostendunt Dn.
MENCKE cit. l. Dn. COCCENI diff. de finib. b. f. in præscript. de iur. ca-
non. sect. 2. aliique. Similis est ratio huius exceptionis, cui biennium
præfinitum est, intra quod si debitor pecuniam non petit, iure suo ca-
dit: reuera enim debitor hoc casu est instar creditoris, qui ab altero
pecuniam, ex causa mutui promissam, secundum chirographum pete-
re potest; alter autem, qui pecuniam soluere debet, nihil alieni possi-
det, sed de suo aliquid debet, de quo casu ius canonicum non disponit.
De cetero, si praxin canonicam hodiernam intueor, hæc sententia,
quam hactenus adstruxi, non adeo præiudicabit clerico debitori, qui
si vel maxime ob præscriptionem hanc biennalem exceptione hac præ-
cluditur, & soluere forsitan cogitur: facili tamen negotio pecuniam vel
condicere, vel executionem impedire potest. Paratius est remedium
denuntiatio Evangelica, quod licet Protestantes agnoscere non possint,
sint, in foris tamen Catholicorum usitatum est, nec deerunt rationes,
quibus hoc modo fructu victoriae suæ carere creditor cogatur, ma-
xime quia cum clerico debitore ipsi res est, cuius iura vel patrimon-
ium qui lædit, quasi sacrilegium committere dicitur, autore SPERLE-
LO decis. n. 94. cum ipse dicatur res spiritualis & in sorte Dei electus,
ut IDEM decis. 123. n. 9. cum LEVRENIO de for. benef. p. III. qu. 176
n. 2. censet, ex quibus patet, quod quæcunque demum sententia eli-
gatur, clerici tamen debitores in foris Pontificiorum semper sint su-
periores.

Superest vero
denunciatio
euangelica.

Clerici ad ma-
terialia pro-
cessus in foro
civilis obligan-
tur.

c) De eo magis dubitatum fuit inter canonistas, cum animad-
uerterent, clericos per modum reconventionis ad forum seculare
tractos, non posse fori illius leges declinare. ALTIMARVS cit. l. rem
acu tenigile existimans, distinxit inter ordinaria litis & decisoria,
vel clarius inter formalem processum, & materialia seu merita cause.
Illis quidem subiectos esse clericos concessit, nec negare potuit,
cum aperti iuris sit, quemlibet litigatorem se componere debere ad
ordi-

statuta locorum d); adeo ut si per legem provincialem exceptio *nullitatis* breviori termino esset inclusa, illud clericis debitoribus non praeiudicaret, quin possint intra 30. annos hanc

exce-

ordinem & fatalia processus, in eo foro, ubi lis agitur, visitata, quod etiam SPERELLVS *de for. eccles.* 10. n. 22. agnoscit. His vero solutos esse clericos arbitratur, & quidem *generaliter*, adeo ut nequidem ius commune iis applicari queat, quod tamen falsissimum esse, ex ipso iure canonico antea demonstratum fuit. Nec mutandam esse sententiam existimo, si

Etiam illa vel maxime constitutiones speciales Principum supponamus, cum etiam his ligentur clerici, qua subditi & ciues, in causis secularibus, ut MARCA fatetur, & faniores Pontificii cum ipso, quod & GRATIANVS agnouisse videtur adducendo textus, qui huic sententiae fauent in c. 41. 45.

per constitutiones speciales introducta.

C. 11. qu. 1. c. 9. & 15. Dist. 63. Iam suo tempore contra hanc exemptionem clericorum scripsit PETRVS de FERRARIIS, qui anno 1400. vixit, in *pract. papin. in form. libell. pro act. confess.* §. plenam & omnimodam. In tantum, aiens, excreuit appetitus iurisdictionum, quod nedum laici, sed & sacerdotes & clerici sint tali morbo a vitio penitus infecti: Vides enim, quod ipse Papa, qui deberet, tanquam verus vicarius vestigia sequi Iesu Christi, possidere & armata manu detinere nititur iurisdictionem in terris, ciuitatibus, & villis, & locis, quae sunt naturaliter & a mundi creatione & Christi ordinatione Imperii Romani. Imo ipse Papa in ipso Imperatore nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Loquor de constitutionibus provincialibus, quibus

Cum his clericis etiam in causis ciuilibus, tanquam subditi Principum, tam catholicorum, quam protestantium, subsunt. Alia forsan est ratio statutorum

gentur? oppidanorum, quae tantum stringunt ciues illius loci, non alios, ut ministros Principum, clericos &c. etiam inter Protestantes, quia non subsunt iurisdictioni statuentium, KLOCK. *de contrib.* C. 12. n. 90. ROSENTHAL. *de feud.* c. 7. concl. 47. n. 4. Adeoque potius secundum ius provinciale diiudicandi, veluti si statutum circa successionem deuiaret iure provinciali. Conf. Dn. LYNCKER. *de statut. ciuit. prouinc.* §. 16. p. 46.

d) ALTIMARVS *cit.* l. n. 9. ex principio antea reprobato, quod tamen friuolum est.

K

e) Idem

Quod negatur, imprimis inter protestantes.

7) An sub obstagio clerici debitores se obligare queant?

Altimaras sibi contradicit.

Consistoria leges civiles debent sequi.

Obstagii definitio.

Quomodo differat a datione obsidis? Origine obstagii.

exceptionem adhuc opponere e). Quæ omnia tamen ex antea dictis facili negotio dilui possunt, nec de his inter protestantes vllum superest dubium f).

§. XVI. Forsan etiam (VII) in eo clericis debitoribus prærogativa concedenda, ut quando se sub *obstagio* g) ad debitum soluendum obligarint, quale pactum adhuc hodie in Holsa.

e) Idem ALTIMARVS cit. l. n. 10. hanc conclusionem propugnat, sed parum cautus est dicendo, quod ita tollantur, quæ *iuris communis* sunt, quo ipso concedit, clericos subesse iuri communi, quod antea incaute in quæstione de *exceptione non numeratæ pecuniæ* negauerat.

f) Nam Consistoria nostra dependent a Principe, eius leges sequuntur, nec alia iura clericis in *causis civilibus* applicanda esse sciunt, quam quæ laicos stringunt. Vnde moto concursu clerici pari iure cum laicis fruuntur, quod praxis quotidiana docet. Add. supra c. II. §. 14.

§. XVI. g) Germanice vocatur das Einlager, estque nihil aliud, quam pactum moribus introductum, quo debitor promittit, si ad tempus constitutum non soluat, de se in certo loco sistende, & inde non recedendo, donec conventioni satisfactum fuerit. TABOR. de obstagio c. II. in f. Est itaque pactum obstagii instar obligationis, qua quis semetipsum obsidem constituit, notante CANGIO in glossar. voce obstagium, cum obstagius in antiquis monumentis obsidem denotet, ut nec diffitetur SCHILTER. de iure obsidum, cap. XI. §. 2. Reperta est hæc ratio se obligandi sub obstagio temporibus imperii turbidis, quibus quilibet sibi manu ius dicebat, & liberi homines se obstrangebant, ut vtar verbis SCHILTERI cit. loc. §. 3. non tantum pro se, sed & pro aliis, ad certum locum, & quidem in diuersorium publicum stato die se sistere, nec prius recedere, quam esset solutum, cui rei sua quadam solennia adiecta. Sed & hæc ritu magis militari, vel potius barbaro, ut necesse esset magnos feri sumtus, & obstagiiati ad commensationes & continuas belluationes pacto obligarentur, & obstagiiati in obstagio decedentes sepultura tamdiu priuarentur, donec solutum. Formulas antiquas obstagiorum IDEM adducit cit. l. in not. n. 6. Aliam consimilem habet SCHATEN, lib. XI. annal.

*annal. Paderbornens. ad ann. 1230. vbi fideiussores ita cauerunt: Item Et formula
 prenotato Abbati XII. dedimus fideiussores subnotatos, qui fide data pro-
 miserunt, quod si aliquis hominum nostrorum ipsum vel homines suos ad
 summam 20. marcarum vel infra laeserit, hoc commoniti infra 4. septi-
 manas faciemus emendari, alioquin fideiussores nostri facta sibi comuni-
 tione Mierseberg intrabunt, inde ante satisfactionem non exituri. Et
 de ann. 1247. talem habet: quo si eadem compositio fuerit violata, nisi
 hoc infra mensem emendetur; ipsi moniti infra mensem Susatum intra-
 bunt, inde non recessuri, donec de violatione fuerit satisfactum. Anti-
 quis adhuc exemplum occurrit apud MADERVM in antiquitt. Brunsvi-
 cens. p. 125. vbi verba diplomatis hæc sunt: Hæc est forma conuentio-
 nis inter Dom. Ottonem inuictiss. Imper. & Theodoricum Marchionem
 Misnensem & Orientis. Prædictus Marchio Misnia fide data promisit
 & iuravit, quod Domino Imperatori adsistet, & eum iuuabit, contra Pa-
 pam Innocentium, contra Odagrium Regem Bohemia, & Hermannum
 Landgrauum Thuringia, & generaliter contra omnem hominem viuen-
 tem, & quod nunquam eum deseret. Vt autem hæc conuentio firmitus
 obseruetur, pro eo & cum ipso & de sua voluntate & mandato, similiter
 data fide promiserunt, iurauerunt nobiles & homines sui Geuerbardus
 de Quernuorde Comes, Burchardus de Mannisfelt Comes, & alii nobiles
 infeudati ac ministeriales XXIV, quod, si aliquo modo, quod absit, Mar-
 chio Misnia, secundum quod promissum est, iuratum est, non obseruaret,
 omnes intrabunt Brunsvik, & inde nunquam recedent sine Domini Im-
 peratoris licentia & voluntate. Insuper ad maiorem securitatem præ-
 dictæ conuentionis obseruandæ filios Ministerialium suorum tredecim
 Marchio Misnia Domino Imperatori pro obsidibus dabit, scil. filium Ge-
 uerbarði de Zigibecke &c. & paucis interiectis: Ex alia parte Dominus
 Imperator Otto promisit fide data Theodor. Marchioni, quod sibi bonus
 & propitius Dominus abhinc in antea erit, & quod ei adsistet contra
 omnem hominem, & nunquam eum deseret &c. Et hoc pro eo & de eius
 voluntate & mandato promiserunt data fide iurauerunt, frater eius Hen-
 ricus Palatinus Comes Rheni & Dapifer, & alii VIII si forte, quod absit,
 ex parte Imperatoris non obseruaretur conuenientia, omnes isti, qui iura-
 verunt, ciuitatem Misniam intrabunt, nec inde recedent sine licentia
 Marchionis, excepto solo Dapifero, qui in hoc casu Goslariam intrabit,
 inde nunquam recessurus, sine voluntate & licentia Marchionis. Actum*

Hollatia toleratur h), rigor eius contra hos sit suspendendus, & ita effectui careat, cum obstagia sint familia carceribus, a quibus clerici debitores sunt liberi i): adeo ut nequidem iis integrum

Alia formula.

apud Franckenfort. A. MCCXII. Formulam aliam ex actis Brunsvicensibus adducit TABOR cit. l. V. in f. Es soll auch dem creditori frey stehen, da er vermaynte seine Zahlung dadurch zu erzwingen, uns Bürgen in die Einleistung zu fordern, alsdenn wollen wir selbst schuldige Bürgen, so bald wir dessen angemahnet werden, uns darauf von Stund an ungesäumt nach der ersten Anmahnung, ohn einige Ausflucht und Behelf, ein jeder selbst Leibs mit zweyen reißigen Pferden, und einem reißigen Knechte allhier in der Stadt Minden, in eine öffentliche, und ehrliche, gemeine Herberge, dahin wir gefodert oder gewiesen werden, zur Leistung begeben und einstellen, leisten und halten, daselbst ein recht adeliches ehrliches Einlager, so lieb uns unsere adeliche Ehre, Glimpff und Leummuth ist, scheiden oder weichen da nicht aus, Tages oder Nachtes, es seyn denn die Gebrechen oder Mängel, darum wir zum Einlager kommen, zu vorhin durch genugsame und vollkommene Bezahlung, Hauptsumma und Zinsen ganz und gar abgethan. Add. FALCKNER.

diff. de obstagio cap. VII.

Cur obstagium per Rec. Imp. sublatum?

h) Ipsam constitutionem Hollaticam explicat TABOR cit. l. c. 4. sqq. Alias tam per Rec. Imp. de anno 1577. quam per speciales constitutiones Imperii hoc ius sublatum esse, exploratum est, nec sine ratione, cum ius hoc manente, turbidis temporibus natum, statui reip. non satis accommodatum sit, ut mirandum certe sit, fuisse, qui illud iuri communi non refragari existimauerint, quos refellit SCHILTER cit. l.

Obstagio affinis est obligatio ad carceres.

i) Obligationem sub obstagio respondere obligationi ad arrestum, vel carceres, plerique fatentur, cum obsidum ea sit conditio & ratio, ut eorum detentio corporalis in alium transferatur. Ita opinatur GAIL. l. 2. de pac. publ. c. 2. n. 7. & N. FABER. in C. lib. 8. tit. 6. def. 7. CARPZ. p. 2. C. 21. def. 1. n. 7. TABOR. cit. l. c. 6. §. 8. STRAVCH. de obstagio, & affinis iuribus cap. ult. Vlt. procedit SCHILTER. cit. l. & quasi ius pignoris in obstagium transferri putat. Hoc evidens est, debitorem se sistere teneri in loco certo, unde recedere nequeat, antequam soluerit, id quod a personali arresto parum differt. Inde ratio dubitan-

grum esse videatur ad eos se obligare k). Verum, quanquam plures rationes suadent, tale privilegium concedendum esse clericis debitoribus l), erubescimus tamen merito sine expressa lege hanc immunitatem iis concedere, cum tamdiu regulæ insistendum sit, donec exceptio probetur, nec privilegia fingenda, sed demonstranda. Accedit, quod nullibi clerici prohibeantur, *sub obstagio* se obligare, adeoque pactum hoc illos etiam stringere debeat. m.)

Affirmatur,
vbi obstagia
adhuc in usu.

§. XVII.

di prægnans contra obstagia clericorum, quamvis maior inde redundet dubitatio, an se ad carceres obligare queant? de quo in *not. seq.*

k) Obligationem *ad carceres* plane non admittit BACHOV. *ad Treutl.* An illa admitti queat? *vol. II. disp. 28. tit. 4. lit. f.* Eam vero defendit MYNSINGER *centur. VI. obs. 51.* cuius sententiam quoque recepit B. STRYK. *de caut. contr. sect. II. c. 1. §. 39.* neque enim vlla potest ostendi turpitudine moralis, quæ tali pacto insit, quod vel ex obligatione cambiali liquet, quæ in effectu est obligatio ad carceres, quod fufius ostendit COLER. *in process. executiu. P. I. C. 6. n. 48. seqq.* An autem clerici se obligare ad carceres queant, vel inde dubium esse posset, quod tali obligatione iuri publico præiudicium inferatur, quod non posset non perniciosum esse.

l) Nam (1) obstagia publico clericorum ministerio præiudicant, Consultum est clericis quod interim omittere debent, quando se sistere tenentur; (2) famam est clericis quodammodo sugillant; vel ad minimum scandalum insigne clericus de obstagia prohibere. bitori n obstagio constitutus præbet, qui tamen debebat esse irreprehensibilis: (3) cum in aliis immunitatem habeant, imprimis consultum foret, ut in eo, quod auctoritatem ministerii minuit, a sorte reliquorum debitorum essent exempti: unde & (4) satis prudenter obligationis cambialis rigor in Saxonia contra eos suspensus est. Aut ergo obstagia in totum clericis essent interdicens, aut ad minimum omnis vigor quoad clericos illis adimendus.

m) Accedit, quod *cambialis obligatio* clericis extra Saxoniam non Fundamen- sit remissa, quæ reuera obligationem ad carceres continet, & nisi me tum obstagia omnia fallunt, vel *obligatio sub obstagio*, vel simile quid occurrit in c. 9. X. orum in iure canonico, *de iureiur.* vbi species hæc refertur: Abbas quidam creditori suo ex monachis obsides quosdam dederat, qui de observanda conventionem iuramen-

Amthori iudicium de obligatione clericorum ad obstagia.

iuramentum præstiterant, ut si ipsi deficerent, alii monachi loco eorum in obstagio reuerterentur, ut verba sunt ALEXANDRI III. ex quibus apparet, iam circa finem sec. XII. moris fuisse, obsides dare pro debito. Aliud exemplum occurrit in c. II. X. de arbitr. vnde liquet, incompromissis etiam obsides datos, ut arbitrium seruaretur. Quod si itaque obsides dare monachos creditoribus, hisque eos detinere, olim licuit, pactum obstagii non videtur absolute pugnare cum statu clericali. Illustrationis tantum gratia hoc argumentum adfero, cum etiam suo modo monachi sint & dicantur clerici, quamuis maior adhuc ratio dubitandi occurrat in clericis, curam animarum exercentibus. Interim ubi obstagia generaliter recepta, nec clericis interdicta sunt, a nexu hoc eos absoluerenequeo, id quod etiam testatur CHRISTOPH. HENRIC. AMTHOR. in tract. iurid. de obstagio p. 87. 88. cuius verba, quia quæstionem de obligatione clericorum ad obstagia solide enucleant, & ad praxin hodiernam in Holsatia faciunt, hic apponere lubet: Facile inquit, etiam de clericis nostris iudicium ferri potest, si quis ad obstagium eos cum effectu euocari posse fortasse dubitaret: id quod a nonnemine aliquando factum esse memini. Pro ratione afferebatur, quod animarum cura negotium sit longe grauissimum, cuius silum hoc modo abrumpere, res foret in conscientia vix excusabilis. Sed nescio, an satis recte se habeat conceptus, quo omnis animarum cura ad vnicuique aliquod indiuiduum adeo simpliciter restringitur: quin potius cauendum puto, ne religionis larua incaute hoc pacto perfidie accommodetur. Subdidi sunt clerici atque sacerdotes, vni imperanti, iisdem legibus, quibus & laici, ut vulgo vocantur, saltem apud nos Protestantes, subiecti: ad quos proinde mores atque constitutiones generales haud minus quam ad ceteros spectant, quamdiu a communi regula excepti non inueniantur. Quid quod omnium turpissime in data fide deficeret, quem & doctrina & exemplo sinceritatem aliis inculcare decebat. Hinc & ipsum ius pontificium, quod tamen clero suo tantum non omnia indulget, in cap. 9. X. de iureiur. monachis & abbati cuidam Tremonensi obstagii promissi seruationem iniungit, interdicto illis ecclesie ingressu, usque dum creditoribus satisfecissent. Neque obiici potest, quod caput illud de eo tantum casu accipiendum sit, ubi quis ad obstagium accedente sacramenti religione se obligauerat; cum si abstrahas a somniis iuris canonici, iustum naturale doceat, iuramentum reuera non operari ultra id, quod iam antea in obligatione extiterat: & quod inde sequatur, conuentio-

nem

§. XVII. Quæ cum ita sint, facile liquet, non posse alienationem rei fieri in clericum, sine præiudicio creditoris aliquo n); adeo, ut si dolo debitoris illa facta fuerit, iudicii mutandi gratia, eo nomine teneatur ad interesse actione in factum, de qua in *tit. de alienat. iud. mutand. causa* agitur.

In clericum alienari nequit.

§. XVIII.

nem per se validam subsistere etiam sine iuramento. His adde, quod sacerdote ad obstagium euocato, alia supersint media ecclesie, publicoque cætui prospiciendi. Quid enim si sacerdoti cum diuturno morbo colluctandum esset? Quid si vacante ecclesia annus, quem gratia vocant, viduis concedendus? Respondes, vicinorum templorum ministris iniungendum, ut statis diebus, ac necessitate exigente diuina officia administrant, conciones vero interea ministerii cuidam candidato committendas esse &c. Ergo eadem remedia circa obstagii casum adhibenda erunt, sumtibus ex salario euocati, quem solum culpæ hic arguere licet, collatis. Quamuis autem hæc omnia in thesi clara sint, fateor tamen, quod casum in hunc diem obuium nullum habuerim, ubi sacerdotem in obstagio positum sciam; licet in Holsatia nostra clerici pariter ac laici obstagiatam clausulam contractibus quotidie adiciant, sine qua fidem vix semper essent inuenturi. Animadverti potius, magistratum de aliis remediis circumspicere, quibus sacerdotum creditoribus satisfaciat: quo & spectat bonorum annotatio salariique annuorum reddituum retentio; relicta sacerdoti, nonnisi tantilla eorum parte, ex qua vitam sustentare possit. Conf. BRUNNEM I. E. lib. II. c. 15. §. 33. ibique STRYK. Quod institutum, cum & sacerdoti, & ecclesie, & creditoribus tolerabile sit, haud improbandum duco, modo posteriores in eo acquiescere velint. Add. RHEYER. dissert. de singulis quibusd. obstagii iuribus.

Ammonitio
ob munitio
obligatio
clericorum
ad obstagium

§. XVII. n) Non quidem ideo, quod clerici inter potentiores referantur ratione fori, uti putat BERLICH. 296. num. 30. cum forum nullam inferat potentiam, quamuis dignitas ecclesiastica & prælatura eam inferre possint, ut rectius censent TVSCHIVS in concl. 463. n. 14. & PHILIPPI ad decis. elect. Saxon. decis. 40. obs. 2. n. 32. sqq. sed potius, quod durior conditio aduersarii fieri possit propter forum, aliaque priuilegia, quibus clerici gaudent. Quamuis enim in rebus immobilibus forum non mutetur, cum clerici etiam in foro rei sitæ conveniri possint, mutatur tamen alienantis forum domicilii, quo etiam reales institui possunt.

Re in clerici
cum alienata
creditori
præiudicatur.

§. XVIII.

Quid iuris si debitor monachus factus?

§. XVIII. Imo illud quoque in confesso est, debitoris ingressum in religionem non carere fraude & præiudicio creditorum, cum monachi ita *per indirectum* semet ipsos eximant ab executione iudicis secularis, & impediunt, ne contra eos secundum rigorem iuris procedi queat o).

Clerici bona propria oppignorare possunt.

§. XIX. Restat, ut videamus, quousque debitores clerici bona sua obligare queant, & qua ratione executio contra eos fiat. Prius quod concernit, in confesso sane est, eos patrimonium proprium nexui hypothecæ subiicere posse, imo & illud quoque exploratum est, eosdem bona ecclesiastica, quæ talia, nullo modo creditoribus obligare posse, utpote quæ non sunt sub eorum arbitrio, sed potius iis tantum ad usum concessa, & omnis alienatio interdicta. Diuersa tamen quæstio est, annon fructus beneficiorum suorum hypothecæ subiicere possint, ut ex eis creditoribus satisfieri queat? quod affirmandum esse arbitror p). Et licet canonistæ in diuersas hic abeant

Et fructus beneficiorum suorum.

Debitor monasterium ingrediens ab ære alieno non liberatur.

§. XVIII. o) Cespitant & disputant magnopere canonistæ, an debitor per ingressum religionis liberetur ære alieno? Quidam aiunt, quidam negant, quidam distinguunt, prout docet CYRIACVS *controu. for. 86. num. 35.* Hoc sane expeditum est, si bona sufficientia debitor habeat, unde solui creditoribus possit, eos non liberari ære alieno. His deficientibus, superest quæstio, an personaliter teneantur? quod ægre admittunt Doctores ecclesiæ Romanæ, cum seculo mortuus sit, & in eo statu collocatus monachus, ut creditoribus non amplius respondere teneatur. Ita vero pessimi quique debitores asylum nequitiae suæ in monasteriis inuenire possent. A quibusdam etiam hoc in dubium vocatur, an iudæus baptizatus liberetur ære alieno? quod vel inde affirmatum esse animaduerto, quod nouus homo fiat. Sed hæc ratio admodum ridicula est, cum spiritualis mutatio personæ non producat nouum hominem moraliter & ciuilitate consideratum, adeoque omnes obligationes merito subsistere debeant, quod plenius illustrat CYRIACVS *cit. controu. 86.*

Multo minus iudæus baptizatus.

Clerici redditus futuros

§. XIX. p) Equidem Panormitanus abbas NICOLAUS de

TVDE-

abeant sententias, ex iis tamen principiis id faciunt q) quæ nec hodie inter eos applausum inveniunt.

§. XX.

TVDESCHIS in *cap. peruenit 2. X. de fideiuss. num. 12.* existimat, clericum non posse obligare redditus futuros sui beneficii, nisi contraxerit pro utilitate ecclesiæ: illud tamen alii restringunt ad eum casum, ubi fructus sui beneficii ita obligauit, ut ipse postea egere debeat, quia, aiunt, *fructus beneficiorum debent deferuire ipsi clerico, ut habeat causam deseruiendi ecclesiæ in diuinis*, ut ait ADDITIONATOR in not. ad Panormitan. cit. c. Verum sicuti posterior sententia præsupponit casum, quo clerici ita sunt obarati, ut soluendo non sint, & ita an habeant beneficium competentia? in disceptationem veniat, quam hic intactam relinquo, *cap. sq. §. 6. sqq.* referuans; ita in eo casu, quo adhuc soluendo est, quo egere non debet, nullam video rationem, cur redditus suorum beneficiorum non possit oppignorare, cum eosdem possit consumere, alienare, eorumque dominus sit. Sicuti enim vasallo haud prohibitum est, fructus feudi, qui allodiales sunt, nexui hypothecæ subicere, ut ut ipsum feudum oppignorare nequeat; ita eadem ratione clericis non interdictum erit fructus suorum beneficiorum obligare, ut ut fundum ipsum ecclesiasticum oppignorare nequeant. Accedit, quod secundum c. 2. X. de fideiuss. clerici debitores iubeantur de redditibus beneficiorum suorum exsoluere, & quod hoc non facto creditores in eos immitti queant. Atque ita recte existimauit KLOCK. tom. 1. consil. 35. num. 232. ubi ait: *Also fönnen auch die fünf Herrn Canonici, und deren capitularen, da keine mehr dagumalen in residentia gewesen, nicht mehr als commoditatem, & facultatem percipiendi fructus præbendarum, & ecclesiasticorum beneficiorum, Zeit ihres Lebens, instar usufructuariorum, quibus assimilantur, wohl verkauffen, versetzen, und darauf ein Stück Geldes zu ihrem Unterhalt erborgen.*

q) De eo enim canonistæ magnopere disceptarunt, utrum clerici sint proprietarii fructuum & reddituum, ut libere de iis disponere possint? Argumenta & sententias disceptantium referunt ZIEGLERVS de dete eccl. c. XI. §. 32. SARPIS dans son traite des benefices art. 52. NONIVS ACOSTA de priuil. cred. reg. 1. ampl. 4. c. 44. DVA-

Creditores in
fructus im-
mitti possunt.

§. XX. Effectus huius oppignorationis est, ut creditores immitti r) possint in redditus horum fundorum, ut ex illis satisfactionem suam impetrent, quæ immissio tamen diutius non durat,

Cum bona
ecclesiastica
patrimoni-
um paupe-
rum dicantur.

Hodie tamen
id licebit.

Exceptis iuri-
bus stolæ.

Fructus feudi
oppignorari
queunt.

RENVS de SS. eccles. minist. lib. II. c. 4. FRANCISCUS GALLVS de fructibus disp. 37. art. 1. n. 5. seqq. ALEXANDER SPERELLVS decis. for. eccles. 82. n. 5. seqq. FRANCISCUS SARMIENTO de reddit. eccles. p. II. c. 1. seqq. GRAN ANIETTO in catena iurium ad c. 2. de testam. num. 2. seqq. Prolixum admodum foret argumenta eorum examinare velle, quare sufficere credidi, si venas huius controuersiae aperirem. Existimarunt patres, ecclesiastica bona esse *patrimonium pauperum*, & in horum subsidium primordialiter constituta, quorum sententias collegere THOMAS de vet. & nou. eccl. discipl. P. III. lib. 3. c. 26. seqq. & LAVNOIUS de cura ecclesiae pro miseris & pauperibus. Inde statuerunt, (1) illos tantum clericos ex penâ ecclesiae esse sustentandos, quibus omnia alia bona propria non suppetunt c. 6. C. 1. qu. 2. (2) clericos redditus eorum non vltius suos facere posse, quam ad vitæ necessitatem, adeoque liberam circa eos dispositionem non habere. Sed postquam honorum ecclesiasticorum ratio immutata, & clericis titulo beneficii vel præbendæ assignata fuere, hæ rationes dubitandi cessarunt, nec vllum præceptum extat diuinum, quod proprietati horum fructuum resistat, & quod dispositionem de his fructibus adimat clericis, ut nec diffitetur NONIVS AGOSTA cit. l. n. 55. quod optime quoque vrget & plenius demonstrat SARPIVS cit. l. Conf. KLOCK. cit. l. n. 240. seqq. Hoc tamen restringendum esse arbitror ad redditus prædiorum, seu præbendarum: Indecens enim & honestati clericorum haud conueniens foret oppignoratio reddituum, qui ex *nummo confessionario* aliisque *iuribus stolæ* prouenirent, sicuti horum locatio merito reprobatur a BRUNNEM. lib. II. iur. eccl. cap. 15. n. 8.

§. XX. r) Id quod in feudis, quibus assimilantur quodammodo beneficia ecclesiastica, visu venire solet; quamuis autem nec substantia feudi oppignorari queat, fructus tamen, qui allodialium iure censentur, licite pignorantur, & in eos creditores immittuntur. KOHL. de seruit. feudal. P. I. n. 77. seqq. B. STRYK. de caut. contr. sect. II. c. 4. §. 13.

s) Hoc

durat, quam quatenus viuit ille, cui bona ecclesiæ per modum *beneficii* sunt assignata, vel quod consultius est, interim Aut illi se-
sequestrari possunt fructus s), vt creditoribus ex sequestro & *questantur.*
iis satisfiat.

§. XXI. Quæ cum ita se habeant, clerico debitori non Fundus ec-
videtur interdictum, quo minus fundum ecclesiasticum credi- *clesiasticus in*
tori suo hoc pacto possidendum concedere possit, vt instar *compensatio-*
pignoris in compensationem debiti certo tempore posside- *nem debiti*
ret t); quia hoc pacto non tam ipse fundus ecclesiasticus *tradi potest.*
pignoris nexui obligatus est, quam fructus eius.

§. XXII.

s) Hoc in similibus casibus admittit ius canonicum c. 2. X. de dol. Creditores
& contumac. & præterea eo magis suadendum, cum ita præcaueatur, ne immisi de di-
quid a creditoribus auaris in præiudicium ecclesiæ fiat, qui admodum lapidatione
suspecti sunt de dilapidatione bonorum, cum nihil magis intendunt, suspecti sunt.
quam redditus quomodocunque corradere, & in suos vsus applicare.

§. XXI. t) Tale pactum fundatum est in l. 39. D. de pign. act. Cum clericus
Clerico debitori autem talem conuentionem permissam esse, patet vel prædia loca-
inde: tum quod fructus prædiorum ecclesiasticorum oppignorare *re possit.*
possit, id quod non alium effectum habere potest, quam vt etiam
eos percipere queat, si debitum non soluatur; tum etiam, quod lo-
catio horum prædiorum ei non sit interdicta, quæ in effectu sub tali
pacto latitare videtur; g. l. 14. C. de usur. tum denique, quod usu-
fructuario hoc quoque permissum sit per §. 1. in f. I. de usu & habit.

Accedit hoc, quod vasallus etiam infcio domino creditori feudum in Et idem va-
antichresin hanc concedere, vel fructus in solutum dare possit, KOHL. sallo permis-
de seruit. feud. P. 1. n. 70. & 77. præsertim cum nullum inde præiu- sum sit.
diciu domino contingat. STRYK. de Cautel. contr. sect. II. c. 4. §. 14.

Ceterum sicuti extincto vasallo absque liberis, creditorum ius quoque Quo effectu.
statim expirat, cum resoluatur ius dantis; l. 31. D. de pignor. ita quo
que mortuo clerico debitore statim huiusmodi fundi ecclesiastici in
antichresin temporariam dati reuertuntur ad ecclesiam, & successori
restituendi sunt.

Executio con-
tra clericum
debitorem
quomodo
fiat?

§. XXII. Denique etiam illud indeliquet, si vel maxime nulla hypotheca creditori in redditus præbendæ assignata est, condemnato tamen clerico debitore executionem fieri posse in fructus & redditus beneficiorum v) ecclesiasticorum, vel etiam

Debita ex re-
ditibus sol-
uenda.

§. XXII. v) Per c. 2. X. de fideiuss. ibi: si vero ad vestram iussio-
nem non egerint, vos autoritate apostolica freti, de eorum redditibus præ-
scripta debita faciatis appellatione remota R. solui, & damna, quæ idem
R. propter hoc pertulerit, resarciri, aut procuratori eius prædictos redi-
tus assignetis, tamdiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarci-
ta fuerint, & debita sine diminutione soluta. Quod in c. 3. X. eod. con-
firmatur, ubi pontifex in f. iubet delegato, ut redditus clerici debitoris
in debitorum solutione conuertat, quousque fuerit debitoribus satisfactum.

Quod alii
non nisi sub
distinctione
admittunt.

Conf. COLER. de process. execut. P. II. c. 3. num. 276. PANORMITANVS in
cap. 10. X. de testam. num. 27. addit: quod alioquin clerici non inuenirent, qui
sibi crederent, & sic essent quasi iudei inter Christianos, cum tamen probant
omnes, quod sæpe opus est, ab illis mutuare. Barbare quidem, at vere di-
ctum. Equidem ipse cit. 1. distinguit, utrum clericus debita contraxe-
rit pro sua sustentatione, ut se aleret, an vero pro alia necessitate, ut pro
reparandis ædibus propriis. Illo casu putat de fructibus beneficii satis-
faciendum esse creditoribus, non vero hoc, cum debeant fructus dispen-
sari ad eum usum, ad quem fuerunt instituti, adeo ut si contrarium fiat,
talis dispensatio reuocetur. Sed hæc distinctio admodum friuola est,

Quæ tamen
reprobatur.

& eo magis reprobanda, quod crediderit Abbas Panormitanus, clericos
libere disponere non posse de redditibus beneficiorum suorum, cuius
contrarium iam supra deductum est. Adhuc absurdior vero est re-
sponsio eius ad cit. c. 2. X. de fideiuss. quo non disponi putat de rediti-
bus beneficii, sed patrimonii: cum tamen, si c. 3. X. eod. in f. consu-
lisset, expresse pontifex disponat, quod de fructibus beneficii credito-
ri satisfieri debeat. Nec obstat, quod in cit. cap. 2. simul delegatis
iniungatur, ut clericos debitores contumaces ab officio & beneficio sus-
pendere debeant; hoc enim, ut recte animaduertit GONZALEZ ad cit.
cap. 2. n. 5. intelligendum, postquam fideiussori satisfactum fuerit.
Accedit, quod in cit. c. 3. indistincte disponatur de redditibus benefi-
cij

Et ad obstan-
tem textum
respondetur.

iam in eorum salaria x).

§. XXIII. Superest, ut videamus de *clerico debitore defuncto*. An successor
Habet vero hic vel successorem singularem, vel vniuersalem. clerici de-
Ille est *successor in officio*, qui regulariter non tenetur ad debi- functi debita
ta antecessoris sui soluenda, nisi sint contracta pro necessita- soluere tene-
te ecclesie y). atur?

§. XXIV.

cui in debitorum solutionem conuertendis, cum alioquin pontifex in
decisione sua prius inquirere debuisset, in quem finem debitum tale fuis-
set contractum, cuius disquisitionem tamen plane omittit. Hoc tamen
facilius admitti potest, executionem non tam facile in redditus ecclesiasti- Soluitur ex
cos esse faciendam, sed tunc potissimum, si alia bona deficient: cum reditibus in
regulariter executio in stipendia demum fiat in subsidium l. 4. C. de exe- casu defici-
cut. rei iud. l. 40. D. de re iud. CARPZ. p. 1. C. 29. def. 32. BERLICH. P. 1. entium bono-
concl. 74. n. 33. beneficia autem clericis dentur in stipendium, & mer-
cedem seruitii & laboris c. f. de rescript. in 6. Nec denique illi audiendi
sunt, qui existimant, dictos textus loqui de *speciali concessione pontificis*,
extra quam executio in fructus canonicales fieri nequeat: Pontifex enim
reuera secundum principia iuris communis philosophatur, & qui hanc
sententiam fouent, in illa peruersa haeresi haerent, clericos non esse do-
minos reddituum, quod tamen falsum esse, agnoscunt GRANNANIETTO
ad cit. cap. 2. n. 6. & BARBOSA cod. n. 19.

x) Vid. MARTINI ad process. Saxon. tit. 29. §. 5. n. 34. cum ge- Executio in
neraliter executio etiam in salarium fieri possit CARPZ. cit. l. BER- salaria fieri
LICH. d. l. unde etiam in subsidium arrestum salario imponi potest, potest.
quippe quod est executionis species. CARPZ. cit. l. in f.

§. XXIII. y) Potissimum hoc usu venire solet in clericis dignita- Successor de-
te ecclesiastica instructis, quales sunt Archiepiscopi, Episcopi, Ab- bita necessa-
bates, Praepositi &c. qui cum iure quodam eminentiori bona ec- ria exsoluere
clesiastica administrent, saepe etiam pro eorum necessitate debita tenetur.
contrahere tenentur, a successore in officio soluenda, quia pro ne-
cessitate ecclesie facta sunt, quam iure successionis hic accipit. Huc
respexit Pontifex ALEXANDER III. in c. 7. X. de solut. ubi ita: *Sicut* Ratio iuris
filius debita patris soluere tenetur, ita praelatus sui praedecessoris pro canon. reuer-
ecclesie tur.

Et alia suppe-
diatur.

Quæ debita
sunt necessaria.

Versio in rem
ecclesiæ pro-
bati debet.

ecclesiæ necessitate contracta. Decisio ipsa satis proba est, sed argumen-
tandi ratio improba, & non toleranda, quicquid canonistæ pro eius sal-
uatione corradant, & coaceruent. A successore vniuersali ad singula-
rem non valet consequentia, nec filius debita patris soluere tenetur, nisi
heres eius sit; at successor singularis in officio sacro non fit heres ante-
cessoris, ergo ex hoc fonte *ratio decidendi* desumi nequit, sed potius ex
eo, quod in ecclesiæ vtilitatem & necessitatem debitum contractum sit,
& sic ipsa ecclesia obligata esse censeatur. Huc pertinet, (1) si debitum
contractum est pro necessaria prælaturæ vel dioceseos defensione, vt si
in alimenta præsidiorum militum expensæ factæ: KLOCK. *de contri-
but. cap. VIII. n. 64.* (2) si prælatus mutuam accepit pecuniam, pro sua,
suorumque necessaria sustentatione, quod ecclesia teneatur alere suum
prælatus REDOANVS *de reb. eccl. alien. qu. 4.* GOEDEN. *Consil. 36. n. 1.*
BARBOSA *ad cit. c. 1. n. 3.* Verum hoc cum grano salis accipiendum ar-
bitror, vt de eo tantum intelligi debeat casu, si prælatus forsan tempore
belli, aut alicuius necessitatis publicæ fructus beneficii sui non potuit
percipere, sed debita pro sua sustentatione contrahere coactus fuit:
sunt enim prælatis, clericisque assignati certi redditus, quibus contenti
esse debent; alioquin enim quilibet successor in officio teneretur solu-
ere debita antecessoris, quæ vt plurimum pro commodiore sustentatione
facta sunt; imò daretur prælatis occasio, successorem admodum gra-
uandi, dum lautius viueret, ac pro ratione reddituum viuere debeat.
Ceterum quod SVRDVS *consil. 333. n. 33.* existimat sufficere, debita esse
contracta pro *utilitate ecclesiæ*, etiam si non probetur, in rem ecclesiæ
versa esse, admodum dubium est, cum non possit dici debitum *pro neces-
sitate ecclesiæ* contractum, nisi de versione in vtilitatem Episcopatus aut
prælaturæ constet, nec credi debeat chirographo, in quo forsan hic
prætextus expressus est, cum successor singulari tali confessione præ-
iudicium nullum creari possit, quod facile fieri posset, vbi cuiuscun-
que confessioni statim credi deberet; proinde ante omnia talis versio
probanda est *c. 1. X. de depof.* GRATIANVS *discept. for. tom. 1. cap. 94.
n. 46.* Sunt homines ad vitia & mendacia proni, simulant, dissimulant
& quæuis audent, si egent & mutuam pecuniam appetunt. Quam fa-
cile ergo prælatus induci posset, vt confiteretur, se pecuniam pro neces-
sitate ecclesiæ suscepisse, quam in luxum & ingluuiem forsan insumsit.
Add. *infra cap. IV. §. ult. litt. zz.*

§. XXIV. Successores vniuersales ad debita soluenda adstrin- Incumbit id
gi, extra dubium est, adeoque cum *salarium deferuitum & fru-* successori vni-
ctus promeriti ad hereditatem spectent, debita clerici debitoris uersali.
exinde quoque sunt soluenda z), & arrestum iis imponi potest.

§. XXV. Grauior dubitatio est de *anni gratiae* rediti- Anex rediti-
bus, an & quatenus ex eis debita defuncti clerici solui debeant? bus anni gra-
Vbi animaduerto duplicem esse anni gratiae rationem: tiae?
quandoque enim in *compensationem annorum carentiae*, ut vocant, *an debet*
defuncti heredibus indulgetur: quandoque tantum liberis & *an heredes*
viduae iure plane speciali. Illo casu eo magis ex his reditibus
soluendum est alienum, quo magis hi anni gratiae, ut vo-
cantur, deferuitis accedunt a). Hoc casu vero si liberi & vi-
dua

§. XXIV. z) Ratio *anni deferuiti* variat maxime in *ecclesiis* seu Ratio anni de-
capitulis cathedralibus, de quo plenius & solide Dn. BOEHMER in *dissert. seruiti.*
de anno deferuito. Sic in quibusdam capitulis receptum, ut si canoni-
cus post festum Margarethæ, vel vigiliam S. Iacobi aut Mauritii mortuus
est, fructus integri anni heredibus debeantur, vnde quoque æs alienum
inde soluendum. STYPMANN. *de salar. cleric. c. XI. n. 34. sqq.* RAVCH-
BAR. *P. I. qu. 25. n. 22.* adeoque moto concursu super debitoris clerici bo-
nis, ad massam bonorum referri debeat. CARPZ. *lib. I. iurispr. consistor.*
def. 180. Et cum defectus inuentarii ecclesiastici ad æs alienum spectet,
inde quoque supplendum erit. CARPZ. *cit. l. def. 181.*

§. XXV. a) Tales consuetudines Capitulorum pasim reperiri Annus gratiae
experientia testatur. NICOLAUS GARZIAS *P. XI de benef. c. II. n. 138.* heredibus de-
prouocat ad decisionem rotæ, ibique iudices censuisse ait: *fructus* betur.
primi anni post obitum beneficiati deberi eius heredibus, præsupposita con-
suetudine, quod beneficiati primo anno non percipiant fructus beneficio-
rum, sed eorum solutio differatur post eorum obitum. Consuetudinem
hanc ideo introductam esse dicunt, ut *provideri possit de his, quæ ad se-*
pulturam sunt necessaria, quam plerumque ob inopiam defuncti negligunt,
cum magno ordinis ecclesiastici dedecore. Quod si ergo canonicus per
biennium, quo residentiam incepit, carere fructibus tenetur, æquum
sane

Quod in gratiam defuncti prouisum.

Hic mos antiquissimus est.

Et ad soluendum res alienum potissimum spectat.

sane est, ut etiam redditus biennales heredibus eius assignentur, in compensationem eorum annorum, quibus carere debuit. Vnde quoque in dubio omnes heredes ad horum annorum redditus admittendi, nec aliter quoque, quam si heredes defuncti facti fuerint. Hæc enim prouisio potissimum in gratiam defuncti facta est; tum, ut redditus, quibus in vita carere debuit, cum iis, qui post mortem soluuntur, compensentur; tum etiam ut debita eius inde soluantur. Imo, ni me omnia fallunt, inde primario consuetudo hæc in obseruantiam deducta videtur. Eo ipso enim, quo anni quidam in gratiam defuncti heredibus assignati sunt, simul quoque inualuit, ut successor eius in beneficio interim per illud tempus carere debuerit, cui hoc non adeo fraudi est, quippe qui post mortem suam eandem gratiam sperare potest. Et hunc morem antiquissimum esse, docet diploma apud SCHATEN. *in annal. Paderborn. Lib. IX. ad an. 1192.* ubi COELESTINVS Papa canonicis hoc ius confert: *videlicet, ut quilibet inter vos decedens frater a die decessionis suæ, usque ad annum, stipendium suum habeat ad expendendum aliquid causæ pietatis, vel ad excipiendum se, si forte obligatus sit debitis.* Porro IDEM lib. XI. *annal. Paderborn. ad ann. 1292.* refert, OTTONEM Episcopum Paderbornensem constituisse, ut annus gratiæ ad persoluenda debita canonicis indulgeretur. IDEM *ad ann. 1295.* narrat, OTTONEM annum gratiæ, fructuumque sacerdoti ad biennium ab obitu permisisse. Similiter ex Chronico Herbipolensi refert WEHNER. *in pract. obseru. voce Gnaden-Jahr.* Bischoff Heinrich Episcopus Herbipolensis trigessimus hat mit seinem Dom-Capitul eine neue Satzung und Ordnung gemacht, daß hinfort einem jeden Chor-Herrn, es sey zum Dom auf dem Berge, oder zum neuen Münster, nach seinem Tode, die Gefäll und Einkommen seiner Pfründ, ein ganz Jahr nachfolgen solle, damit ob einer in seinem Leben Schulden gemacht und die unbezahlt hinter ihm gelassen, daß die Gläubiger desto stattlicher bezahlet, und seinem Ehehalten, und Dienstgesinde der Löhne entrichtet werden möchte. Und ist dieselbe Ordnung angericht Anno 1163. und von derselben Zeit bis auf diese Stunde gehalten, auch soll folgend Jahr das Gnaden-Jahr genannt werden. Ex his, quæ de origine anni gratiæ dicta sunt, perspicuum est, redditus eius potissimum ad solutionem *eris alieni* impendendos esse, adeoque defuncti heredes eorum participes fieri non posse, si hereditatem defuncti repudiauerint. Non nego tamen esse quædam capitula, ubi tantum *vidua* debetur annus.

dua non sunt defuncti heredes, æris alieni necessitas ex his redditibus illis quoque non incumbit b).

§. XXVI.

nus gratiæ, non iure hereditario, sed iure speciali, sed illa sine dubio a primo more ex ignorantia eorum, quæ a maioribus constituta sunt, desciverunt. Quod si speciali pacto viduæ prospectum est, ut illa ad annum vel biennium redditus canonicales post mortem canonici percipiat, con-
 clamatum est, alium huius anni gratiæ tunc esse finem, nec amplius soluendis debitis defuncti inservire, qualem casum suppeditat Ill. Dn. LYNCKER. resp. 42. vbi num. 19. hæc addit: Weniger, daß die Schulden sie daran behindern mögen, sondern die Erben dafür Sorge zu tragen; und die anni deferuiti denselben unterworfen sind, welche, wenn sie schon samt der ganzen Erbschaft durch die Schuld absorbiret werden, und nicht einmahl hinreichen solten, nichts destoweniger die Wittwe ihren annum gratiæ nicht allein, wie die Erben die annos deferuitos, erhält, sondern auch denselben unangefochten zu genießen hat, und folglich auch ihren Erben daran weder Abbruch, noch Hinderung verursachen kan, wenn des defuncti Vermögen zur Tilgung dessen Schulden nicht hinreichend ist. Addit, annum gratiæ deberi ex redditibus capituli, quod sicuti ad soluendum æs alienum defuncti canonici non obligatur, ita si militer quoque viduam, cui annus gratiæ debetur, ad illud soluendum non teneri. Admitti hoc potest, si subsistamus in ea specie, quam vir Illustris præsupponit, vbi speciali pacto viduæ erat prospectum: alioquin enim, licet annus gratiæ debeatur ex redditibus capituli, inde tamen non sequitur, quod æs alienum ex his solui non debeat, prout ex dictis liquet.

b) In ecclesiis parochialibus Protestantium eiusmodi annus gratiæ receptus est in solatium viduæ & liberorum, adeoque ab eo, de quo haftenus dictum est, prorsus differt. Hic enim in plerisque locis viduæ liberisque defuncti, non vero quibuscunque heredibus debetur ex iure speciali, seu privilegio, cuius consequens est, æs alienum de eo exsoluendum non esse, aut pro ære alieno defuncti clerici sequestrandum vel ar-
 restandum, CARPZOV. l. 1. iurispr. consistor. def. 123. sqq. adeoque debetur viduæ, etiamsi vel maxime repudiet portionem statutariam, & illa-

Ecclesia succe-
dens soluere
quoque tene-
tur.

§. XXVI. Denique quamuis alias ecclesia ad æs alienum defuncti clerici soluendum non teneatur, aliud tamen sine dubio dicendum est, si ei succedit c).

Caput IV.

De clerico debitore, non soluendo existente.

§. I.

Transitio.

QUæ capite anteced. congesta, ita comparata sunt, ut quidem etiam locum habere possint, si vel maxime clericus debitor non sit soluendo; quia vero specialia quædam d) iis Dd. solent indulgere eo in casu, si non sunt soluendo, aut ubi concursus mouetur, conueniens esse duxi, hæc iura speciali capite nunc examinare.

§. II.

tum repetat. CARPZOV. cit. l. def. 242. FINCKELTHAVS de iur. patron. c. VI. n. 94. Similiter liberis etiam competit, si vel maxime repudiauerint hereditatem paternam, CARPZOV. cit. l. def. 225. quod vel inde conspicuum est, quia in multis locis viduæ annus gratiæ debetur, in quibus tamen ex statuto ipsi nulla successio competit.

Clerico defuncto succedit ecclesia.

§. XXVI. c) Hoc iure communi iam prouisum est, ut ecclesia, defuncto clerico sine heredibus, succedat. l. 20. C. de Episc. & cler. CARPZ. lib. III. iurispr. consistor. def. 9. Equidem alias fiscus in bona vacantia succedit; sed quia ecclesia speciem separatam cuiusdam reipublicæ præ se fert, quam nec penitus deposuit inter Protestantes, fiscum suum quoque habet, & ita non fiscus secularis, sed ecclesiasticus succedit. Quocunque vero nomine hanc acquisitionem vocemus, titulus tamen, quo ecclesia hæc bona acquirit, est *uniuersalis*, & ita ad soluendum æs alienum obligatur.

Clerici dignitate peculiari gaudent.

C. IV. §. I. d) Idque ex dignitate singulari, qua clerici gaudent, quæ etiam merito iis debetur. Plura alia in honorem ministerii sunt intro-

§. II. Quando itaque episcopi aut praelati gravissimo æris alieni onere premuntur, hanc a pontifice impetrare solent gratiam, ut *fructus beneficiorum vacantium*, quæ de iure aliis conferre possunt, ad annum vel ultra sibi *reservare* queant e), cuius praxeos monumenta antiqua passim extant f).

Prælatorum
obætorum
recurso ad
pontificem.

§. III.

introducenda, quæ singulis non competunt. Adeo hanc clericorum prærogativam extulit INNOCENTIUS III. in c. 6. de maior. & obed. ut asserat, quod illis omnis terra caput inclinet, & assurgere debeat, adeoque merito prospiciendum, ne, si ad incitas redigantur, in vituperium ministerii defectum in rebus temporalibus patiantur, ut ait rursus Pontifex in c. 9. X. de renunc. De paupertate cleri inferioris graviter conqueritur HIERONYMUS in c. 23. §. 5. D. 93. ostenditque, quod hæc in despectum ministerii cedat. Mendicat, inquit, infelix clericus in plateis & civili operi mancipatus publicam a quolibet deprecatur alimoniam. Et quidem EX EO despiciatur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam devenisse. Inde omnino æquum est, ut in casu inopiæ extremæ iis quomodocunque succurratur. Cum enim iis nova privilegia concedere non liceat, & quæstiones consilii a iuris consideratione probe secerni debeant, potissimum examinandum hoc cap. est, in quantum de iure iis concessum sit.

§. II. e) Huius beneficii fit mentio in c. 32. X. de V. S. quod HONORIVS III. seculo XIII. Tullenfi Episcopo concesserat, quod quidam nimis restringere conabantur; inde pontifex ita: *Tua nos fraternitas intimavit, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quæ interim in diocesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolicæ gratiæ privilegium &c.* Similiter BONIFACIUS VIII. eius mentionem facit in c. 10. de rescript. in 6. quo ostendit, quod specialiter fructus certo viui destinati eo privilegio non contineantur. Si propter tua debita soluenda, ait, *fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt diocesi, tibi usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus &c.*

Quando fru-
ctus beneficio-
rum debito-
rum dari coe-
perint?

f) Exemplum illustre habet BROWERVS lib. XVI. annal. Treuirens. Exempla con-
ad an. 1243. vbi INNOCENTIUS IV. ARNOLDO Archiepiscopo Treui-
rensi eam gratiam indulsit, his verbis: *Promerente tua deuotionis*

cessorum redi-
tuum.

Qui illis redditus ex beneficiis vacantibus concedere potest.

Solent hi ad certum tantum tempus permitti.

Papa redditus vacantes sibi ipsi referuat.

§. III. Quod ius eo magis libere Pontifex olim exercuit, quod liberam beneficiorum collationem sibi vindicauisset g), & consequenter, sicuti ipsemet de beneficiis pro lubitu disponebat, sibi que non raro aliquod tempus reseruabat h); ita

promittitudine, qua & fidei puritate constantis te singularem nouimus inter deuotos Romanæ ecclesiæ reputari, dignum fore prouidimus, ut te speciali prærogatiua fauoris & gratiæ prosequentes, petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuimus, simul ex parte tua fuit coram nobis propositum, cum mensæ tuæ redditus propter guerrarum discrimina sint adeo diminuti, ut sufficere nequeant ad sustinenda onera, quæ incumbunt pro defensione tuæ ecclesiæ, ac etiam ecclesiasticæ libertatis: nos deuotionis tuæ precibus benignum impertientes assensum, auctoritate præsentium tibi indulgemus, ut beneficia ecclesiastica, quæ electionis tuæ tempore obtinebas, illis duntaxat exceptis, quæ mandato nostro aliis sunt collata, retinere libere valeas, usque ad nostræ beneplacitum voluntatis. Alias pontifex ad certum tempus restringere solet hanc gratiam, ARNOLDO autem illimitatam concessit, quod singulare est. Anno 1246. teste MATTHÆO PARISIENSI in histor. Anglic. p. 606. Cantuariensi similis gratia, sed ad septennium restricta, concessa est, ut ipse, ita inquit MATTHÆVS, per septennium, & non ultra omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quæ deinceps in ciuitate, diæcesi & prouincia Cantuariensi vacabunt, prouentus, usque ad decem millia marcarum summam reseruare possit. Causa illius in dicto diplomate traditur, quod ecclesia Cantuariensis adeo grandi fuerit debitorum onere prægrauata, quod vix posset ab ipsis absque sedis Apostolicæ prouidentia liberari. Prætextus, an vera fuerit causa? incertum est: Ipse PARISIENSIS fucum fecisse pontificem credit, cum non constiterit ecclesiam Cantuariensem alieno aere nimis grauata fuisse. Ipse HENRICVS III. ægre hoc tulit, &, O quam multiformes, exclamauit, sunt laquei venantium, ad subiectorum simplicitatem decipiendam!

§. III. g) De hac vid. CONRING. de constit. Episcop. per German. §. 49. sqq. & §. 76.

h) CLEMENS V. anno 1305. sibi ipsi per biennium omnes prouentus de primo vacantibus in Anglia appropriauit, referente THO-

MASSINO

ita quoque hanc facultatem, *reditus primi anni* ex vacantibus beneficiis percipiendi, ad certum tempus episcopis conferre poterat.

§. IV. Equidem Pontifici per *concordata nationis Germanicæ* libera dispositio circa beneficia ecclesiastica per Germaniam adempta est i), adeoque ei integrum non esse videtur, fructus primi anni pro necessitatibus ecclesiæ Romanæ sibi reseruare k). Verum quin episcopis aliisque per Germaniam constitutis prælatis tales reservationes in casu *inopiæ gravissimæ* concedere possit, nullus dubito, quia tali concessione concordatis nullum fit præiudicium, sed libera collatio episcopis relinquitur, & tantummodo fructus primi anni pro solvendis

Etiam in Germania, non obstantibus concordatis.

MASSINO P. III. *de vet. & nou. eccl. discipl. lib. II. c. 58. §. 4.* non alia ex ratione, quam quod viderit, Episcopos per Angliam sub prætextu æris alieni, & necessitatum suarum talia appetere. Eundem morem imitatus est IOANNES XXII. simulque in *c. II. extrau. comm. de præbend.* declaravit, quomodo talis reservatio intelligi debeat, quam ad certum tempus fecit pro *necessitatibus ecclesiæ Romanæ*. Hæ reservationes aliquid simile cum *annatis* habuere, sed cum illis non sunt confundendæ, quia alium fontem, modum, finemque habent, quod obiter noto.

§. IV. i) Vid. CONRING. *d. I. §. 84.*

k) Equidem in *concordatis nationis Germanicæ* quidam casus iuxta Quid pontifici *c. 13. extrau. comm. de præbend.* Pontifici reservati sunt, in quibus pontifex disponere, & beneficia reservata conferre potest. Similiter collatio beneficiorum *suo modo* pontifici reservata est, quæ in mensibus papalibus scil. vacant; sed huiusmodi reservatio tantummodo *collationem & prouisionem* respicit, minime vero illam *extraordinariam reservationem fructuum primi anni* pro necessitatibus ecclesiæ Romanæ. Constat enim, concordata hæc facta fuisse vnice in hunc finem, vt pontifici libera prouisio, quam sibi contra praxin antiquam vindicauerat, restringeretur, & præterea determinaretur, quantum lucri ex beneficiis nouiter collatis percipere debeat, quorsum vnice pertinent *annatæ*, præter

post concordata liceat?

Idem principi-
bus protestan-
tibus licet.

uendis debitis episcopis reseruantur l), quamuis variis ex ra-
tionibus hæ reservationes in effectum deduci non possint m).
Ceterum etiam principibus protestantibus has reservationes
pro publicis necessitatibus grauissimis concedendas esse, cre-
derem n).

§. V.

quas nihil sibi iuris in beneficia Germanica vindicare potest. Iam au-
tem cum illis has *extraordinarias* reservationes nihil commune habere
antea dixi. Quamuis vero pontifex non raro contra hæ concordata
quædam attentauerit, Germani tamen se firmissimum in iis habere Palla-
dium semper existimarunt, & Cæsares in capitulationibus suis fidem de-
derunt, promiseruntque, se eo allaboraturos esse, vt illis firmissime stare-
tur. Vid. *capitul. IOSEPHI art. XVIII. & CAROLI VI. art. XIV.*

Ius conferendi
liberum illi
ademptum.

l) Quippe pontifici tantum ius libere conferendi beneficia adem-
tum, & quidem in fauorem ordinariorum collatorum, qui per Germa-
niam constituti sunt, in quorum præiudicium hæc detorqueri non
debent.

Capitula re-
seruationes
impedire va-
lent.

m) Constringuntur episcopi per capitulationes in capitulis Ger-
manicæ, quibus vt plurimum huiusmodi reservationibus obuiam itur.
Quod si tamen cum *consensu capituli* hanc gratiam a pontifice in casu
grauissimæ inopiæ impetrassent, ea facilius vti possent.

Quo titulo
Protestantes
sibi redditus
eccles. appli-
cent.

n) Quod ex *concordatis nationis Germanicæ* contra pontificem ad-
ductum est, principibus protestantibus non obstat, quippe qui iis non li-
gantur. Non hic prouoco ad titulum iuris episcopalis aut papalis,
quem principibus nostris communis protestantium Dd. schola tribuit,
quia meliori, quam hoc fucato titulo iura sacra exercent. vid. *supra c. II. §. 10.*
Sufficit titulus *superioritatis territorialis*, cui ius circa sacra ad-
hæret, & sicuti vi huius illis integrum est, bona ecclesiastica secularizare,
& redditus inde redactos in *necessitates publicas* in casu *summæ reipublicæ*
inopiæ conuertere, in quantum instrumenti pacis dispositio huic non re-
sistit; ita multo magis reservatio fructuum *primi*, vel *plurium annorum*
ex prædiis ecclesiasticis illis integra erit, cum etiam ecclesiæ in casu *publi-
cæ calamitatis* reipublicæ calamitatibus succurrere debeant. Conf.
KLOCK. de contribut. c. XII. n. 212. seqq. Vid. *supra cap. I. §. 4. p. 10.*

§. V.

§. V. Ceterum clericis in genere in iure canonico o) *An clericis be-
neficium com-
petentiae con-
cessum?* beneficium generale concessum esse aiunt, vi cuius, si non ha-
bent, unde creditoribus satisfaciant, nec capi, aut in carcerem
duci, aut excommunicari, aliterne molestari debeant; ut tamen
cautionem idoneam præstent de soluendo debito, si ad pin-
guiorem fortunam deuenierint.

§. VI. Hoc beneficium, de quo GREGORIUS IX. *in cap. 3. Quidam illud
X. de solut.* disposuisse creditur, reuera est ipsum Eridos in- affirmant.
ter eruditos. Quidam enim, & quidem fere plerique existi-
mant, in eo clericis datum esse *beneficium competentiae p)*, vi
cuius

§. V. o) Beneficium hoc, de quo tantopere canonistæ gloriantur, C. 3. X. de so-
extare volunt in c. 3. X. de solut. De cuius mente ut eo euidentius con- lut. inseritur.
stet, verba pontificis referre lubet. Odoardus clericus proposuit, quod
cum P. clericus, D. laicus, & quidam alii ipsum coram officiali Archidiaconi
Remens. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem
huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, excom-
municationis sententiam promulgauit. Et infra: Mandamus, quatenus
si constiterit, quod prædictus O. in totum vel pro parte non possit soluere de-
bita supra dicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, rece-
pta prius ab eo idonea cautione, ut si ad pinguiorem fortunam deuenierit, de-
bita prædicta persoluat. In hoc textu se scil. inuenisse existimant, unde Qui in hoc
clericis obærat is ingens solatium adferri possit, adeoque prolixis com- cap. commen-
mentariis eum exornant GONZALEZ, BARBOSA, GRAN-ANIETTO, FAGNA- tati fuerint.
NVS, alique, ut veteranos non tangam. Plerique sine iudicio alios exscri-
bunt, & confidenter plura supponunt, quæ in hoc textu non reperiuntur.

§. VI. p) Hoc ex cit. textu colligunt, GONZALEZ, BARBOSA, ce- Unde affir-
terique interpretes, quos BARBOSA & GRAN-ANIETTO allegarunt. Spe- mantes sen-
ciatim vero se hoc priuilegium in cit. textu deprehendisse credunt NICO- tentiæ suæ ra-
LAUS de GRASSIS de effectibus clericatus effect. VII, COVARRVVIAS lib. II. tiones petant.
variar. resolut. c. 1. alique plures, quos magno numero allegant canoni-
stæ, qui tamen probationem ex ipso textu non depromunt, sed aliunde
eam arcessunt. Forfan in eam ideo secesserunt opinionem, quod pon-
tifex

cuius si ad inopiam redacti sunt, necessaria iis relinquenda sunt alimenta, & duntaxat in tantum, in quantum facere possunt, executio facienda est.

Alii textum
de cessione in-
telligunt.

§. VII. Alii negant, beneficium competentiae in adducto textu clericis esse concessum, sed illum tantummodo de *beneficio cessionis bonorum* q) intelligi debere, hoc effectu, ut clerici nulla, nec excommunicationis, nec carceris molestia affici debeant, id quod ex subiecta clausula de cautione praestanda concludunt.

Alii vero nihil
inibi clericis
concessum
credunt.

§. VIII. Alii denique, nihil solidi ex hoc textu concludi posse, omnesque eorum conatus esse irritos iudicant, qui vel beneficium *cessionis* vel *competentiae* ex eo elicere conantur r), quod

tifex rescribat, clericum non soluendo existentem excommunicari non posse, sed tantum adstringendum esse, ut cautionem idoneam praestet de soluendis debitis, si ad pinguiores fortunam peruenerit. Nullo modo itaque eum molestandum esse crediderunt; alioquin enim, si pontifex ODOARDVM nolisset *beneficio competentiae* frui, sine dubio mandasset, ut iuxta c. 2. X. de fideiuss. executio in redditus beneficii fieret.

Sententia
Glossae.

§. VII. q) Hanc sententiam GLOSSA ad cit. text. amplexa est, creditque, clericum ODOARDVM paratum fuisse cedere bonis, sed ab Archidiacono ad illud beneficium non fuisse admissum, quam sententiam nouissime approbavit B. STRYK. in not. ad ius eccl. Brunnem. lib. II. c. 15. §. 33. Equidem GONZALEZ. ad cit. text. num. 6. hanc improbat interpretationem, ex ea ratione, quod non tantum cessionis mentio in textu non fiat, sed etiam, quod, si GREGORIUS intendisset, clericum bonis cedere debere, etiam decreuisset, ante relaxationem excommunicationis ipsum ODOARDVM etiam prius bonis cedere debere. Sed non inepte dici posset, textum cum omnibus circumstantiis non referri, plura esse truncata; adeoque rationem latere, quare ODOARDVM Archidiaconus ad beneficium hoc admittere noluerit, nec necesse fuisse, ut adderet, ante relaxationem ipsum cedere debere, quippe ad cessionem paratus fuit, nec de eo dubium aliquod superesse poterat.

Lautorbachii
interpretatio.

§. VIII. r) Ita opinatur LAUTERBACH. diff. de benef. competente.

quod neutrius beneficii pontifex mentionem iniiciat, sed aliunde satis mens pontificis in *cit. textu* colligi queat.

§. IX. Et, si dicendum, quod res est, facilius erit, oleum ex pumice extorquere, quam vllum clericis priuilegium ex hoc textu tribuere. Nihil iuris singularis in eo clericis assignatur. Quod pro debito in casu inopiæ excommunicari nequeant, iuris communis est, & in laicis quoque obtinet s). De cetero minime in textu dicitur, quod clerici pro debito non possint capi,

Quod quoque
verius est.

Explicatur
textus.

tent. §. 33. aitque: Quæ fuerit mens Pontificis ad certum casum rescribentis, ex ipsis d. cap. verbis perspicue satis cognoscitur. Nimirum clericum nec ob confessa debita excommunicari posse, & excommunicationis sententiam illo casu, de quo rescribit Pontifex, a iudice latam, præstita cautione de solutione, si ad pinguiorem peruenerit fortunam, facienda, statim esse rescindendam. Quod autem voluerit clericis certum priuilegium concedere ac determinare, in quantum clerici conueniri aut condemnari possint, de illo ne syllaba quidem ibidem inuenitur.

§. IX. s) Hoc clarissime liquet ex c. 5. X. de usur. vbi Pontifex generaliter ita censuit: *Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde usuras valeant restituere, non debent vlla pœna mulctari, cum eos nota paupertatis euidenter excuset.* In eo ergo peccauerat Archidiaconus Rhemensis, quod ODOARDVM, soluendo non existentem, excommunicauerat, adeoque sententia non valebat. Nec inde, quod Pontifex asserit, *si constiterit &c.* arguendum est, inopiam debitoris clerici nondum probatam fuisse; rescribit enim Pontifex ODOARDO supplicanti, & iuxta ipsius narrata conditionate respondet, quemadmodum omnia rescripta sub hac clausula: *si preces veritate nitantur*, intelligi debent. Illi vero prorsus a veritate aberrant, qui ideo nullam fuisse excommunicationem putant, quod ab Archidiacono esset decreta, vtpote cui regulariter *ius excommunicandi* denegatum est; nam ipse contextus ostendit, Pontificem, hac de causa excommunicationem relaxandam esse, haud indicasse, sed potius aliunde fundamentum decidendi petiisse. Et quin etiam Archidiaconi per immemoriam præscriptionem *ius excommunicandi* acquirere possint, inter plura alia, quæ GONZALEZ ad *cit. cap.* adducit, etiam liquet

Ob deficientes facultates nemo excommunicatur.

An Archidiacono excommunicare liceat?

capi, aut alia molestia adfici t). Et si vel maxime id ipsum pontifex supposuisset, nihil aliud, quam commune beneficium ODOARDO applicuisset, *cessionis*, scilicet *bonorum* quod rursus laicis quoque debetur. Multo minus *beneficii competentiae* vlllo modo mentio fit, cuius certe pontifex in praesenti casu haud oblitus fuisset, si clericis illud indulgere voluisset. Quin potius etiam tunc, si pro parte soluere haud possit, excommunicationem relaxandam esse censet, simulque innuit, cum ad soluendum adigendum esse, si pro parte soluere queat u). Nec quod sub cautione idonea dimittendus sit, vllum beneficium habet, quin magis grauat debitorem clericum, cum alioquin nequi-

ex diplomate notabili apud SCHATEN. in *annal. Paderborn. lib. XI. ad annum 1263.* quo Archidiaconis quoque hæc facultas corroborata est. Præterea quoque illis haud assentiendum, qui volunt, *excommunicationem* in dicto casu valorem habuisse, ideo quod Pontifex præceperit, relaxandam esse, quod fieri haud potuisset, nisi excommunicatio vinculum habuisset. Notum enim est, sæpius in iure canonico illa *relaxari* dici, quæ vires non habent & nulla sunt, prout in materia de iureiurando huius prædicati abusus quoque occurrit.

Ab excommunicatione ad incarcerationem non valet consequentia.

Non fuit Papæ intentio clericis beneficij competentiae tribuere.

t) Et tamen hoc ex textu eruit GRAN-ANIETTO *ad cit. c. 3. n. 1.* ideo: *quicumque ob debita non debet excommunicari, ille quoque nec incarcerari potest.* Verum consequentiæ ratio laborat. Nec laici, qui soluendo non existunt, excommunicari possunt, & tamen nemo negabit, eosdem capi & incarcerari posse, si priuilegio *cessionis bonorum* uti nequeant. Deinde *excommunicatio* in eiusmodi debitore omni caret effectu; non incarceration, qua merito coercentur, qui sua culpa bonis labuntur.

u) Nunquam a Pontifice omittitur occasio, qua clericis noua indulgere potest priuilegia, sed nec hic, nec alibi *beneficii competentiae* mentionem facit. Sane in *C. 2. & 3. X. de fideiuss.* rursus occasionem habuisset, illud eis tribuendi, si voluisset. Simpliciter vero disposuit, quod redditus beneficiorum in solutionem debitorum conuertendi, non autem, quod tantum contra eos facienda sit executio, in quantum facere possint; quod addi debuisset, si ea fuisset mens Pontificis.

Recta

nequidem hi, qui bonis cesserunt, ad cautionem adstringantur; sed tantum hi, qui vel rescriptum moratorium impetraverunt

Recta ratio & bonæ interpretationis regulæ suadent, ut *regula* tamdiu sit standum, donec probetur *exceptio*, quam legislator expresse addere debet, cum non præsumatur. Et tamen GONZALEZ *ad cap. 2. X. de fideiuss. num. 10.* ita Pontificem ex præconcepta opinione intelligendum esse contendit. *Nec obstat*, ait, *primum argumentum difficultatis, quia non negamus (cum capiantur fructus beneficii ex causa iudicati, prius congruam portionem clerico esse assignandam, ita ut ultra quam facere possit, non condemnatur.* Sed hoc non est interpretari textus iuris, sed vim eis facere. Prouocat quidem *ad c. 3. X. de solut.* verum id ipsum est, de quo litigatur, an in hoc textu singulare ius clericis datum sit? Cur enim Pontifex duos hic casus supposuisset; (1) quando in totum, (2) quando pro parte debitum solui non possit, si beneficium competentiae eis indulgere voluisset? Si *in totum* debitum solui nequit, nihil habet, quod ei ad necessaria vitæ alimenta relinqui possit: neque enim omnes clerici statim præbendati sunt, plures ordinantur ad titulum *patrimonii*, quod tamen variis casibus ita atteri, & extenuari potest, ut debita ipsum patrimonium superent; ita ut apud Pontificios facile casus existere possit, quo *in totum* debitum solui nequeat. Si pro parte solui nequit, necessario præsupponi debet, eorum patrimonium *pro parte* solutioni debitorum sufficere, adeoque Pontificem indigitare, ut *pro parte* etiam solutio debiti fiat. Dicis forsan, intentio Pontificis fuit, ut etiam eo casu ad soluenda debita clericus cogi nequeat, si tantum pro parte exsoluere non possit, ut bona potius retineat, unde vivere queat. Verum si id intendisset Papa, clarius absque dubio locutus fuisset, imo nec illud cupere potuit, cum contingere valeat, ut qui *pro parte* soluere nequit, plus retineat, quam beneficium competentiae requirit. Fac clericum in bonis habere decem milliathalerorum, & debere ultra duodecim millia, sane pro parte soluere potest; Verum si hic ab omni solutione debiti esset immunis præstandus, plus retineret, quam beneficium competentiae desiderat, & locupletaretur cum insigni creditorum detrimento, qualis interpretatio, æquitati plane aduersa, admitti nequit.

uerunt x), vel illi, qui beneficio competentiae utebantur, quamuis ab his nulla cautio fideiussoria, sed nuda promissio desiderabatur y).

Affirmanti-
um ceterarum
rationes.

§. X. Ne vero hoc solo textu uti videantur, ad alias etiam iuris rationes sententiae huius propugnatores confugiunt. Aiunt x), milites coelestis militiae equiparari terrestribus a): & quemadmodum militibus beneficium competen-

Vnde ius ca-
non. decisio-
nem suam
hauserit?

x) Per l. 4. de precib. Imper. offer. ubi Imp. ita: *uniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus promulgantur, non aliter valeant, nisi fideiussio idonea super debiti solutione praebeatur.* Si quid diuinare valeo, puto, Pontificem ex hoc textu suam decisionem formasse, praesertim cum etiam idoneam cautionem desideret, ita ut non sufficiat nuda promissio, ut ipse GONZALEZ num. 2. obseruat.

Quae cautio
in c. 3. X. de
solut. exigat-
ur?

y) De marito, qui non est soluendo, hoc traditur in l. vn. §. 7. C. de R. V. A. his verbis: *cautione videlicet ab eo exponenda, quod si ad meliorem fortunam peruenerit, etiam quod minus persoluit, hoc restituere procuret.* Sub cautione autem non intelligi satisfactionem, patet tum ex l. 3. C. de verb. & rer. signif. tum etiam speciatim in materia de beneficio competentiae ex l. 63. §. 4. pro soc. ex qualiquet, nudam promissionem sufficere. Quae cum ita sint, apertum est, Pontificem ad hanc cautionem, quae beneficium competentiae desiderat, respicere haud potuisse, quin potius quoad beneficium cessionis, quod ODOARDO denegare noluit, singulare quid constituisse, quod alias de iure civili non erat necessarium, sed ab illis tantum praestandum, qui rescriptum moratorium impetrauerunt.

Clerici mili-
tes coelestis
militiae.

§. X. 2) GLOSSA ad l. 6. pr. D. de re iudic. hoc argumento utitur, quam ut idolum, plerique adorarunt. Ait: *Quid in militia coelestis militibus?* Respondetur, idem multo magis, cum per eos summi Numinis veniam speremus. Inde cateruatim quoque in hanc sententiam iuerunt canonistae, & hoc argumentum ad illustrandum c. 3. X. de solut. adhibere. Vid. GRAN-ANIETTO ad c. cit. 3. §. 2. FAGNANVS ad cit. text. n. 19. VVIESTNER. instit. iur. canon. ad cit. tit. n. 21. sqq. HENRIC. CANISIUS in comm. ad cit. c. 3. n. 1. GONZALEZ ad cit. text. n. 14.

a) Vid. c. 19. C. 23. qu. 8. C. 1. X. de cleric. agrot.

§. XI.

tia tribuitur, ne deserant militiam; ita multo magis hoc privilegium coelestibus militibus competere debere, ne a diuinis ministeriis se abstineant, & in ordinis opprobrium teneantur mendicare.

§. XI. Sed hoc argumentum insigni laborat vitio. Qui-
cumque in vno vel altero comparantur, non plane iidem sunt
censendi, nec iisdem debent *ubique* gaudere iuribus. Præterea
beneficium competentia est ius singulare, quod interpretatio-
nem extensivam non admittit, nec ad alias extendi potest per-
sonas, quam quibus leges id indulgere b). Suadent hæ ratio-
nes, æquum esse, ut clerici hoc iure fruantur, minime vero
probant, illis tale ius datum fuisse.

Quæ refutan-
tur,

§. XII. Interim, quod ratio iuris efficere non potuit, id
usus constituit, propagavit, corroboravit, cuius magna in am-
biguis quæstionibus decidendis est auctoritas c). Postquam
enim fere ad vnum omnes interpretes in *c. 3. X. de solut.* cleri-
cis beneficium competentia indultum esse existimarunt,
hæc opinio tam altas in praxi egit radices, ut etiam in foris
protestantium recepta, & usu frequentiore approbata sit d);
ita

Ex consuetu-
dine clerici
benef. compe-
tentia habent

§. XI. b) Optime ENENCKEL. *de priuil. lib. II. c. 4. n. 42.* hæc de ar-
gumentandi ratione ratiocinatur, & illorum, inquit, *audaciam nun-*
quam ego excusauero, qui sæpe non ita magna ratione moti, priuilegia
omnia, etiam quæ considerate & determinate maxime circumscripserunt
Principes, ex vno genere in aliud diuersum transferunt: & quo loco ipsi
Principes, difficiliore se plerumque exhibere solent, hi adeo sunt faciles &
benigni, ut paucis versibus & pagellis res maximi ponderis & momenti præ-
stare posse præsumant. Tales sunt v. c. qui militum priuilegia ad clericos,
ad scholares, aduocatos &c. transferre solent. Equidem militibus mul-
ta Imperatores, & magna priuilegia dederunt: sed & sua clericis, sua ad-
uocatis, sua scholaribus dederunt.

Priuilegia mi-
litum ad cleri-
cos male ex-
tendantur.

§. XII. c) l. 37. l. 38. D. de LL. FRANZKIVS in comment. ad D. tit. de
LL. n. 10.

d) Hanc observationem illustrat CARZOV. P. 1. C. 32. def. 18. in f.

ita vt non possim non hanc quoque sententiam amplecti, non quidem *ratione iuris scripti* conuictus, sed *interpretatione vsuali* inductus, cui aequitas assistit e).

Quæ ad hoc
requirantur.
Primum re-
quisitum.

§. XIII. Præsupposita ergo hac praxi, requisita, vt huic beneficio locus esse possit, specialius consideremus. Requirit (l) clericos in ordinibus sacris constitutos f): Nec enim clerici minorum ordinum, aut qui tantum primam tonsuram acceperunt, eodem favore digni sunt, multo minus in eos quadrat ratio æquitatis, antea adducta g), ne dicam priuilegia stri-
cte

LAVTERB. *de benef. compet.* §. 32. in f. MEVIVS *in discuss. leuam. inop. debit. c. IV. sect. 7. n. 35.* GAIL. *I. obs. 117. n. 9.* B. STRYK. *in not. ad ius eccl. BRUNNEM. lib. II. c. 15. in f. MULLER. in not. ad. STRVV. Ex. 44. §. 20. lit. N. in f.*

Æquitas be-
neficii com-
petentiæ
clericorum.

e) Cederet alias inopia clericorum debitorum, & rigor credito- rum in præiudicium ecclesiæ, cui nimirum propter inopiam amplius de- seruire non possent: quin quod alia incommoda inde metuenda essent, vnde ex redditibus ecclesiasticis communiter egentibus clericis certum quid in sustentationem assignare solent, quod vocant, *die competenz sehen und geben*, quæ vero supersunt, creditoribus in solutionem assignantur.

Non pertinet
hoc benefici-
um ad cleri-
cos minorum
ordinum

§. XIII. f) Ita recte censet COVARRUVIAS *lib. II. var. resol. c. 1. num. 9.* additque: *Non aliter decretalis hæc (scil. c. 3. X. de solut.) in foro admittenda est, ob multitudinem eorum, qui temere sine aliquo delectu, vt vitiis & criminibus liberius vacent, primis & minoribus ordinibus solent, maxima profecto prælatorum incuria, insigniri.* Certe indigni sunt hoc beneficio, qui *clericorum* titulo superbiunt, non tamen sacris inseruiunt.

In quibus
cessat ratio
æquitatis ad-
ducta.

g) Ecclesia sane nullum inde sentit incommodum, si hi *in soli- dum* condemnantur, nec ordini clericali vllum dedecus infligitur, si vel maxime hoc beneficio non gaudent. Gaudent quidem priuilegio *fori*, quod ad ampliandam iurisdictionem ecclesiasticam inualuit, sed inde non necesse est, vt omnium clericorum iuribus fruantur, maxime cum ostendi nequeat, hoc beneficium omnibus clericis sine delectu datum fuisse.

esse esse interpretanda, maxime quæ sola vsuali interpretatione constant. Vnde nec hodie inter protestantes ad *edituos, custodes, aut organicos* illud extendi potest. Quod vero capitulares & canonici apud pontificios eodem gaudeant, nullam habet dubitandi rationem, maiorem vero apud protestantes, apud quos, si officia spectas, fere non sunt clerici. Ast cum adhuc per instrumentum pacis dignitate ecclesiastica cum episcopis præfulgeant, priuilegia quoque alias canonicis competentia iis denegari nequeunt h): cum etiam adhuc hodie aliis immunitatibus fruuntur.

§. XIV.

fuisse, quod sola interpretatio vsualis ex rationibus adductis firmavit, quare ad hos clericos, de quibus loquimur, applicari haud potest. Opponit quidem FAGNANVS generalitatem textus *in c. 3. cit.* sed sciendum est, (1) in eo contineri casum specialem, nec constare, qualis clericus fuerit: (2) adhuc nondum esse euictum, illum de beneficio *competentia* intelligi debere: quin potius (3) ex solo vsu forensi eo gaudent, qui illis non æque communis est, saltem hætenus probari non potuit: Accedit (4) quod ex dispositione concilii Tridentini *sess. XXIII. de refor. c. 6.* nequidem omnes clerici minorum ordinum beneficium fori habeant, sed illi demum, qui vel beneficium ecclesiasticum habent, alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruiunt, aut in aliqua schola vel vniuersitate licentia episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versantur: reliqui manent sub foro seculari, & nullatenus gaudent priuilegiis clericalibus. CANISIUS *ad c. 3. cit. n. 5.* Forfan ergo clerici minorum ordinum, iuxta concilium Tridentinum qualificati, hoc beneficio gaudebunt? Ego vero nec hoc dixerim: ideo enim vsus clericis illud dedit, quia militiam cœlestem agere videntur: At vero illam haud exercent *otiosi clerici*, vel ipso CANISIO obseruante, si vel maxime beneficium teneant, vel in aliqua schola versentur, nam & hi adhuc *otiosi* sunt respectu ministerii sacri. Ceteri, qui ex mandato episcopi ecclesiæ alicui inseruiunt, non quidem otiosi sunt, sed tamen *ministeria* eorundem *vulgaria* non sine graui abusu *militia cœlestis* dici queunt.

h) Forfan etiam his opponi posse censes, quod nullam militiam cœlestem agant. Verum hæc omnino iis demandata est, vnde etiam resistentia

Canonici milites cœlestes sunt.

Secundum.

§. XIV. *Probanda* (II) *est inopia, ob quam soluere nequeunt.* Quamvis vero varios eam demonstrandi modos adferri soleant i), simplicissimus tamen modus est, si clericus debitor a Consistorio iubeatur patrimonii sui edere specificationem iurata k); ut quantitate eius perpensa iudex determinare queat, quid clerico debitori pro eius dignitate relinqui debeat.

Tertium.

§. XV. *Inquirendum* (III) *in causam inopie.* Indigni enim hoc beneficio reputandi, qui luxuriose viuendo substantiam suam dissiparunt, & fraude sua l) inopes facti sunt, cum delinquentibus iura non succurrant. Leuiori tamen culpæ condonandum erit.

Quartum.

§. XVI. Ratio quoque (IV) *ipforum debitorum* habenda. Quippe ratio iuris non patitur, ut (i) clericis, si in negotiis aliis illicitis deliquerint m), succurratur, qui potius carceri mancipandi

Vnde inopia colligatur?

dentia ab illis exigitur; quod vero hæc ut plurimum otiosa sit, & omnia per vicarios expediantur, ad *abusus*, non *usum* iuris legitimi spectat.

§. XIV. i) In eo conueniunt, quod summarie docenda sit paupertas, quam ex eo colligunt, si visus sit clericus debitor mendicare. ALOYS. RICCIUS *in prax. resol.* 245. n. 2. vel ex pluribus aliis coniecturis, de quibus plenissime agit MASCARDVS *de probat. concl.* 1154.

Requiritur specificatio iurata.

k) Nam etiam hanc edere iubetur, qui bonis cedere vult MEVVS *de specif. iurat. C. IV. §. 28.* nec dispar ratio quoad hoc beneficium allegari potest.

Dolus & luxuria benef. comp. excludunt.

§. XV. l) Plerique *dolum* desiderant, ut FAGNANVS *cit. l. n. 44.* sed ab hoc parum absunt, qui luxuriose viuunt l. 8. D. *pro emptore*, maxime clerici, quorum vita alios mores omnino postulat, ut merito clericorum privilegiis priuentur, qui vita sua pessimos quosque superant. Ita optime censent BARBOSA *ad cit. c. n. 22.* & NICOLAUS *de GRASSIS de effect. clericatus effect. VII. §. 32. sqq.*

Ut & delictum.

§. XVI. m) Obiter hoc tantum addidi, cum alias de huiusmodi debitoribus me in hac disputatione non agere, supra modo monuerim. Vid. *cap. I. §. ult. & cap. III. §. 2.* Illustrari hoc poterit ex c. 1. X. *depos.* ubi questio est de clerico depositario, qui depositum inique

cipandi sunt: (2) Imo etiam illis, qui negotiantur n).

§. XVII. Tandem quoque (V) videndum, an etiam ^{Quintum} huic beneficio, quod ex c. 3. X. de solut. sibi competere putant, renunciauerint o)? Equidem plures p) dubitarunt, vtrum etiam huic beneficio renunciari possit ad effectum, vt ob de-
bita

inique occultauerat, animo furandi & intercipiendi, quo intuitu etiam fur ibidem dicitur. Hinc beneficium nullum indulgendum erat; quin potius iubet Pontifex, eum, si necesse sit, *vinculis alligari*. Vltterius clerici calumniatores, & qui friuole lites protrahunt, in expensas condemnantur, quas si soluere nequeunt, aliter puniuntur, quia hæc condemnatio in expensas genus poenæ est. C. 5. X. de dol. & contum. Nec porro parcendum est illis, qui in fraudem creditorum bona sua alienarunt, sed recte incarcerantur. De GRASSIS cit. l. n. 36.

n) Nam nec hi fori priuilegio gaudent, sed tales clerici mercato- Idem in cleri-
res iure communi ceterorum mercatorum vtuntur, si ex contractu mer- cis mercatori-
caturam concernente conueniantur, vt nec diffiteretur de GRASSIS cit. eff. bus.

VII. num. 63. sqq. Conf. supra cap. II. §. 21. lit. v. in not.

§. XVII. o) In antiquis chirographis frequentissime hæc clausula ^{Renunciatio} occurrit: Ich renunciiere auch hierbey allen Rechts-Wehlthaten, ins ^{beneficii cap.} besondere dem c. Odoardus: adeo vt chirographis, nomine ecclesie & mo- ^{Odoardus.} nasteriorum conscriptis, inseri soleat, quia ipsi clerici sub ecclesia & monasteriis intelliguntur.

p) Imo plerique negatiuam tuentur; qui vero in castra affirman- Illam plures
tium eunt, pauci sunt, quia boni. Vulgus negantium sequuntur de non admit-
GRASSIS cit. l. n. 28. GONZALEZ ad c. Odoardus 3. X. de solut. n. 17. WIEST-
NER ad tit. X. de solut. num. 29. BARBOSA ibid. num. 24. FAGNANVS ibid. ^{tunt.}
n. 74. Inter hos WIESTNER, FAGNANVS, aliique nequidem iuratum re-
nunciationem admittunt, quia priuilegium hoc non *singulis*, sed *toti ordi-*
ni datum, cui nec per iuramentum renunciari potest. Eodem argu-
mentandi genere ipse vtitur Pontifex in c. 12. X. de for. compet. suppo-
nitque, tale iuramentum esse contra leges. Alias ineptias addit FAGNA-
NVS cit. l. quibus probare conatur, eiusmodi iuramentum contra bonos
mores esse, quia, ait, *carceris squalor contra equitatem naturalem est, & ex*
hoc sequitur inhumanitas & crudelitas; liberi hominis caro & corium non
possunt esse in obligatione.

bita incarcerationi queat clericus, quoniam condemnatio in solidum fit contra reuerentiam, his personis debitam, & tali renunciatione toti ordini, cui priuilegium hoc datum, præiudicetur q). Quidam tamen r) hoc restringunt ad renunciationem simplicem, *iurata* excipientes, ne alias in periurium inciderent, adeoque ante obtentam absolutionem permanere in carceribus debeant.

An beneficio
competentiæ
& cessionis
possit renun-
ciari?

§. XVIII. Verum interpretes in hac quæstione omnia turbant & miscent. Omnes ad vnum defendunt, in eo textu, de quo hætenus actum, agi non de *cessionis*, sed pinguiori beneficio, *competentiæ* scilicet. Attamen, si omnium rationes conferantur, potissimum illuc redeunt: An clericus possit renunciare beneficio cessionis? Quod tamen nolunt esse in quæstione, dum generatim quærent, an renunciari possit beneficio *cap. ODOARDVS*? Distincte potius procedendum & inquirendum: (1) An possint renunciare beneficio competentis? quod affirmandum) censeo. (2) An beneficio cessionis? quod itidem arbi-

An relaxatio
renunciationis
peti possit?

q) Conf. supra *cap. III. §. X. lit. i)*

r) Ita sentit CAROLVS de GRASSIS *cit. l.* sed meo iudicio ludit. Ait enim, *renunciationem validam esse, posse tamen eundem petere relaxationem, nec hanc esse denegandam.* Certe non satis sibi constat: si enim obligatur ex tali renunciatione iurata, obligatur quoque, ne semet, inuito creditore, ab ea liberet, quod tamen facit petendo relaxationem. Reuera non obligatur, cuius in potestate est, ut non sit obligatus, quia absolutio talis ei non debet denegari, ut expresse addit. O barbaram philosophiam!

Effectus re-
nunciationis.

§. XVIII. s) Neque dum hoc affirmo, statim assero, clericos carceri esse mancipandos, quem effectum renuntiatio huius priuilegii minime habet; sed eum tantummodo, ne alimenta necessaria excipere, verum omnibus potius bonis spoliari, vel, ut lenius dicam, priuari queant. Interim autem hoc ipso non statim amittit beneficium cessionis, quia, cum omnis renuntiatio sit stricti iuris, extendi nequit, & consequenter per renunciationem, amisso beneficio competentis, non simul amissum cense-

arbitror, cum nulla obftet ratio, quo minus se ad carceres obligare queant, prout obligatio obſtagii & cambialis liquide docet t).

§. XIX. Hoc facile conceſſerim, renunciationem talem debere eſſe expreſſam: neque enim illa inducitur ex ſolo *iuramento*, quod debito a clericis adiectum eſt, cum etiam hoc in-

Renunciatio
non colligitur
ex iuramento.

telli-

cenſetur beneficium commune, quod etiam laicis indultum eſt, *ceſſionis* nimirum. Equidem vrgent, tendere talem renunciationem in præiudicium *ſtatus clericalis*, quod ita in iſtius opprobrium mendicare, aut alias fordide viuere clerici teneantur, vt philoſophatur WIESTNER cit. l. n. 29. Nefcio tamen, an vnius, alteriusue inopia toti ordini opprobrium adferat. Senatorius ordo & conſiliariorum eſt ſatis honeſtus, imo ampliſſimus: Ponamus, competere ſenatoribus & conſiliariis hoc beneficium, quod nonnulli docent; an ergo ei renunciare poſſunt? Facilius hoc indulgebunt, & quidem recte, cum vnius, alteriusue ſenatoris, conſiliarii, aut Doctoris inopia tali ordini nullum præiudicium inferat. Militibus fane renunciatio hæc cum effectu iuris non denegatur, arg. l. penult. C. de pact. & cum alias iura militum clericis adoptent, cur hanc poteſtatem illis denegabunt? Forſan ideo, quod tantum in *fauorabilibus* milites ſint, non in odioſis. Sed hanc reſponſionem ſolidior non fert iuriſprudentia. Enimvero non probo duritiem creditorum, ſi renunciationi huic rigide inſiſtant; qui potius omnibus modis inducendi ſunt, ne iure ſuo vtantur: Interim ſi ad miſericordiam, cui leges non ſunt ſcriptæ, flecti nequeant, ſententia ſecundum pacta conuenta omnino ferenda erit.

t) Non deſuere, qui exiſtimarunt, ceſſionis beneficio nullo modo renunciari poſſe, quos ſatis modo refellit B. STRYK. in cautel. contr. ſect. II. c. 7. §. 39. Interim quod ſpeciatiim miniſtros eccleſiæ concernit, diſtinguo inter iudicis & Principis officium. Ille ſecundum pacta & conuenta iudicat, & quia nemo cogitur, vti beneficio ceſſionis, ideo eum, qui declarauit, ſe nolle vti hoc beneficio, condemnet ad carceres. Princeps autem, qui pacta ſubditorum etiam temperare poteſt, ſi inde eccleſiæ adferri incommodum vider, huius renunciationis effectum ſuſpendere non impeditur, cum omnia iura ſubditorum ſubordinata ſint ſaluti publicæ, ad quam primario princeps reſpicere debet.

Beneficio ceſſionis quousque renunciari queat?

telligatur sub clausula, rebus sic stantibus u), & proinde falsa & erronea sit doctrina, iuramentum habere effectum *renunciationis* omnium beneficiorum x).

Quando beneficium competentiae cessat?

§. XX. Referuntur præterea adhuc plures casus y), in quibus hoc beneficium clericis debitoribus interpretes denegant, dum simul docent, quam strictis hoc cancellis inclusum sit.

§. XXI.

§. XIX. u) Hoc satis innuit Pontifex in *cap. 25. X. de iureiur.* & recte adstruit CAROLVS DE GRASSIS *cit. l. n. 20.*

Iurans non renunciat.

x) Plenissimus hac in doctrina est SERAPHINVS DE SERAPHINO *de priuil. iuram.* & additionator eius BENCKENDORFF; sed, quod negari nequit, vterque plenissime & sapissime errat. Speciatim *priuil. 56.* putant, iuramento, quod debito annexum est, tolli beneficium competentiae, quod habeat vim specialis consensu & renunciationis, quæ ratio tamen id petit, quod est in principio. Qui iurat, non renunciat, & qui privilegiis cessionis & competentiae utitur, minime intendit, solutionem prorsus declinare, sed eam tantum tamdiu suspendere, donec ad meliorem fortunam peruenerit.

Nonem referuntur casus.

§. XX. y) Refert BARBOSA ad *cap. 3. X. de solut.* nouendecim casus, in quibus partim beneficium cessionis, partim competentiae cessat, quæ duo ubique confundit. Nonnullos iam in antecedentibus modo adduxi; reliquos ergo hic examinabo. Excludit itaque hoc beneficium (1) in debitore pensionis, quam ex beneficio alii debet. Equidem GRATIANVS *cap. 222. num. 53.* in diuersam abit sententiam, sed sine ratione, quia pensiones afficiunt ipsum beneficium, & præcise ex eo solui debent, fauoremque alimentorum pro se habent. (2) Si creditor clerico debitore pauperior existit, quod itidem admitto, quia in genere in tali casu beneficium competentiae cessat. (3) Si clericus coniugatus est; hunc enim indignum privilegiis clericalibus censent, quod ad nostra fora applicari non posse, quilibet videt. (4) Quando clericus est de fuga suspectus, quod etiam admittit HARTMANNVS HARTMANNI *lib. II. obs. pract. c. 2. obs. 4.* Hoc vero tantum eo pertinet, ut possit incarcerari ad impedendam eius fugam, non vero, ut eo ipso amittat beneficium cessionis vel competentiae. Sed tam late extendunt dispositionem *dict. cap.*, ut omnem incarcerationem eo ipso prohibitam esse, credant, quod tamen vix inde euinci

§. XXI. Quia vero in honorem ministerii hic honos clericis debetur, ne ob *debitum* facile incarcerari queant, & præterea beneficium competentiae personalissimum sit; hinc per se inde fluit: (1) uxorem, viduam, aut liberos Pastorum beneficio competentiae non gaudere: (2) incarcerari quoque illos posse, nisi iure communi beneficio cessionis gaudeant z).

Est hoc beneficium personalissimum.

§. XXII.

evinci potest. (5) Si clericus negavit debitum, in poenam scil. mendacii, quia indignus est beneficio, qui negat beneficii fundamentum. (6) Si post condemnationem suscepit terminum, h. e. certo tempore soluere promisit, quia hoc modo *competentiae* beneficio renunciassse censetur. Sed cum plerique interpretes renunciationem non admittant, vix est, ut hanc quoque limitationem approbari possint: accedit, quod renuntiatio, quia non praesumitur, sed expresse fieri debeat, inde vix colligi queat. (7) Si clericus heres sit debitoris, nec confecit inventarium, quod praesumptio contra eum militet; verum hodie sine difficultate ad iuratum specificationem admittendus erit. (8) Si actione reali convenitur. (9) Si bona aliena, tanquam tutor vel gestor, administravit &c.

§. XXI. z) Privilegio *fori* enumeratae personae quidem gaudent. Quod inter alios statuit *Braunschw. Kirch-Ordnung de a. 1709. art. 14. §. 2.* In den übrigen sollen die Prediger, deren Frauen und Kinder, von denen weltlichen Gerichtbarkeiten, gänzlich eximiret seyn, dieselben auch insonderheit für ihre Personen, wie auch die Küster und Schul-Diener, auf keine Land- und Forst-Gerichte citiret, sondern, wenn dieselbe womit erweislich beschuldiget würden, solche Beschuldigung von denen Beamten und Superintendenten coniunctim untersucht, die Strafe nach der Land-Ordnung dictiret, selbige aber der Kirchen zugewendet werden soll. Add. supra c. II. §. 17. lit. k) in not. Ita etiam privilegia *fori*, aliaque, quae non sunt personalissima, a Dd. familiae clericorum indulta fuere. vid. SCHILTER *instit. iur. canon. lib. 1. tit. 18. §. 8. ibique in not.* Sed recte asserit Dn. LUDOVICI in *proc. Consistor. cap. V. §. 4.* illud in genere admittendum non esse. Idem quoque de heredibus clericorum suo modo asseritur, uti IDEM *d. l. §. 6.* ostendit. Ast pudendum certe est, quod IAC. ANTON. MARTA in *tr. de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 44.* asserit, privilegium *fori* nimirum ad clericorum concubinas quoque extendendum

Quae personae foro clericorum privilegiato gaudeant?

Quid iuris, si
clerici se no-
mine ecclesie
obligauerint?

§. XXII. Denique multum quoque refert, vtrum cleri-
ci nomine proprio, an vero intuitu functionis ecclesiasticæ con-
traxerint? Priori casu eis gaudent priuilegiis, de quibus haec-
tenus actum est. Posteriori autem non *se*, sed *ecclesiam* obligare
voluerunt, quo casu non primario ad beneficia, quibus clerici,
qua tales, gaudent, respiciendum, sed recurrendum ad iura sin-
gularia ecclesiis debitoribus indulta, quæ varia sunt zz),
sed a meo scopo aliena.

Eisdem tamen
non competit
benef. compe-
tentia.

dum esse. Sed hæc omnia ex ea ratione facta & prorogata sunt, quia fori
priuilegium mixtum est. Sic etiam alia priuilegia communicantur vxor-
ibus & liberis, obseruante HERTIO *de transit. priuil. personal. ad alios* §.
15. & 19. ast non *personalissima*, quibus annumeratur beneficium compe-
tentia. HERTIVS *cit. l. §. ult.* LAVTERB. *de benef. compet. §. 7.*

Debitum in
rem ecclesie
versum esse
debet.

§. XXII. zz) Huc pertinet, quod ob æs alienum bona ecclesiastica,
imo vasa sacra vendi possint: *auth. hoc ius porrectum C. de SS. eccles.* quod
vsuræ leuissimæ quadrantes tantum creditoribus indulgeantur, eisque
contenti esse iubeantur: per *cit. auth.* quod creditor ante omnia ostende-
re debeat, debitum in ecclesie vtilitatem versum fuisse, per *cit. auth. in f.*
maxime si ad eius solutionem deueniri debeat ad alienationem rerum
ecclesiasticarum. B. STRYK. *in vs. mod. tit. de reb. cred. §. 37.* Spe-
ciatim tamen in *ordin. Magdeb. polit. c. 49. §. 22.* hac de re ita cautum est:
Es sollen weder die pialoca, wie sie Namen haben, noch die Städte hin-
füro, ohne unsere oder unserer Magdeburgischen Regierung ausdrückli-
che Bewilligung, Geld auf Zinse zu entlehnen befugt seyn. Da aber sol-
ches, vor publication dieser Ordnung, geschehen wäre, soll so wol denen
piis locis, als Städten, das beneficium *l. ciuitas ff. de reb. cred.* derogestalt
zu statten kommen, daß die Zahlung ehe nicht wider sie erkannt, noch voll-
streckt werde, bis die Gläubiger zur Gnüge beybracht, daß das Anlehn in
derer piorum locorum, oder der Städten scheinbaren Nutzen verwen-
det worden, ob auch gleich bey Stiftern das ganze Capitul, bey Clöstern
die Aebte oder Pröbste und Conventualen, und bey den Städten die
Viertels- und Gemeinheits- Meister in das Anlehn ihr Bollwort gege-
ben, zu dessen Beybringung denen Gläubigern die Raths- und andern
Rechnungen zu ediren seyn. 2c. Reliqua iura, ecclesiis ære alieno obrutis
competentia, lubens prætereo, qui clericis tantum, non vero ecclesiis
ius dicere volui, aliis hanc spartam commendans.

S. D. G.

CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. CANDIDATO

S. P. D.
IVST. HENNING. BOEHMER. D.

EA occupauerat olim omnium animos sententia, clericos immunitatem in omnibus, quæ oneri illis esse queunt, sibi vindicare posse: tum quod legum ciuiliū vinculis prorsus essent soluti; tum etiam quod sors Dei, & res spiritualis nominari deberent, quæ iure ipso diuino immunitatem quandam habere credebatur. Accedebat noua ratio, quod Episcopi, Abbates, alique Theologi primarii iuris canonici interpretes essent, qui in dilatandis priuilegiis clericorum propriam agebant causam, & quorum tradita Legistæ, quo olim nomine iuris Romani interpretes insignire solebant, sine iudicio & examine suscipiebant, & defendebant. Rariores erant, qui ad exemplum PETRI DE FERRARIIS iis se opponebant: tum quia sciebant, se crabrones irritaturos esse; tum etiam quia adeo logico destituti erant iudicio, vt de argumentorum ponderibus iudicare non possent. Monstra opinionum sunt, quas de priuilegiis clericorum adferunt NICOLAUS DE GRASSIS, FELICIANVS DE OLIVA, ALEXANDER SPERELLVS, alique, quos enarrare admodum prolixum foret. Quamuis vero ab eiusmodi quisiuiliis in multis capitibus hodie repurgata sit iurisprudencia; non desunt tamen, qui quandoque antiquata regustare, & sub prætextu opinio-

num communium erronea recoquere intendunt. In doctrina de clerico debitore manifestum deprehenditur huius rei vestigium, prout in hac dissertatione TVA, CLARISSIME CANDIDATE, egregie ostendisti. Postquam enim per aliquot annos & in hac & in aliis academiis illis disciplinis, quæ in melius mentem formare possunt, præsertim vero iuri, egregiam dedisti operam, talemque & vita, & moribus, & alacritate animi TE præbuidisti, ut alii præsertim TE intuerentur, & ex formula TVA vivere cuperent, iter illud, quod aliis immensum videtur, felici conatu, cui nihil inuium, absoluidisti, ut portum securus subire posses. Quod ut ostenderes, subiecisti TE consuetis examinibus, in quibus eruditionem TVAM Facultati nostræ sufficienter probasti, simulque desiderasti, ut publico quoque TE examini sistere posses. Tale itaque thema elegisti, in quo rationes veras iuris a falsis, solidas ab erroneis & superficialiis discernere, & quam caute inter tot fluctus in praxi procedi debeat, demonstrare posses. Conatus ex voto cessit, nec vino vendibili suspensa hedera opus est. Sicuti vero hoc ipsum præsertim mihi, cuius conuictu & ædibus hætenus usus es, non potuit non pergratum accidere; ita binis verbis etiam de egregiis TVIS conatibus TIBI gratulor, & quæuis fausta, salutis TVAE inferuentia, omni animi impetu TIBI apprecor. Vale. Dab. in Academia Fridericiana d. XXVII. Nou. MDCCXV.

Böhmer, Justus Henning,

Diss. inaug. iur. de clerico debitore

Hala Magdeburgica 1735

4 Diss. 243#Beibd.18

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10645808-6

VD18 10418032-006